

ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

Post Box No. 212

Telephone No. 2514

Vol. 12
సంపుటము ౧౨

జెన్న పట్టణము 1926 వ సం॥ మార్చి నెల 26-వ తేది శుక్రవారము
శ్రీ అక్షయనామసంవత్సర అధిక చైత్రమాస శుద్ధ ద్వాదశి ౧౨.

No. 300
సంచిక 300

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు మంచిమందు

గొప్ప గొప్పవారిచే వేలవేలు యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది. వంశభాష చీటి చూచి కొనిన మోసముగలుగదు.

అమృతాంజనము నకలవిధ నొప్పులకు సంజీవివంటిది

తలనొప్పుల మాన్పును, వాయువుపోట్ల తాపును,
పార్శ్వపునొప్పులు తారదోలును, పొట్టబోగొట్టును.
బెఱుకుల శేదించును వాపుల రూపుమాపును.
దగ్గును తగ్గించును దురదను తొలగించును.

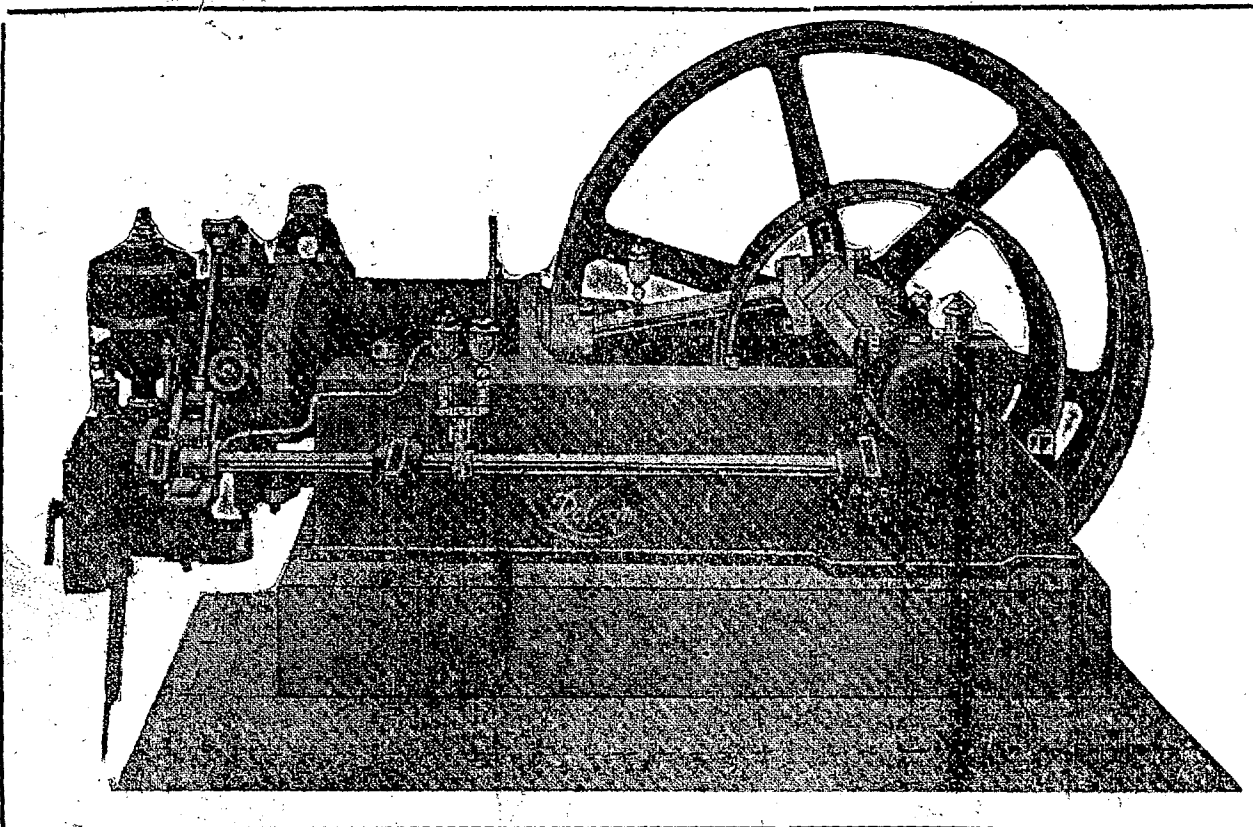
ఈమందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీర
మందలి దుష్పదార్థములను తొలగించి జీవామున
తారోగ్యము గలిగించును. నొప్పులు తగ్గించును
విజేశములలో కూడ వాడుచున్నారు

దక్కనిడబ్బితో నహా సీసా 1-కి రు 0-10-0; డజన్ 1-కి రు 6-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది.
అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుకెట్టివీధి, మద్రాసు లేక, 249 ప్రేరి రోడ్డు, ఫోర్టు బొంబాయి.

The Best and Up-to-date Engine in the Market

“రాబ్ సెక్” లాంగుస్ట్రోక్ న్యూట్రెపు సెమిడీ సెల్ క్రూడ్ ఆయిలు యింజనులు

ఫేమస్ “కోలుస్టారింగ్
క్రూడ్ ఆయిల్
ఇంజనులు
(2) డబుల్ వెప్లర్
న్యూట్రెపు
క్రూడ్ ఆయిల్
ఇంజనులు
(3) ‘లోకంప్రెషన్’
ఇంజనులు
(4) గ్యాస్ ఇంజనులు
పాంటులు
రెఫ్రిజిరేటర్లు
నుంచబడును.

లోడు లాగుటలో ప్రసిద్ధిచెందినవి. ఎంత మట్టి క్రూడ్ ఆయిలుతోనైనను చక్కగా పనిచేయును. ఆయిలు బహు తక్కువగ ఖర్చగును.
వేపరై జరుగు తరుచుగా క్లీన్ చేయ నవసరములేదు. ఇంజనులు భారీవిగానున్నా, సామానులు బలముగాను,
ఔంతు అధికముగానున్న వుండుటచే చాలకాలము చక్కగా పనిచేయును. ఇంజను నడిపించుటకు విశేష వేర్పరిచనము అక్కరలేదు

సోల్ డిలెటర్స్:— లండన్ ప్రేడింగు కంపెనీ, బెజివాడ్ (ఇండియా)

మద్రాసు ఆఫీసు:— లండన్ ప్రేడింగుకంపెనీ, 14-15 సెకండులైన్ బీచ్, మద్రాసు.

పువ్వులబోలిక!

బోధలకేలిక!

పున్నెపుచూలిక!

పురాణ గ్రంథమాలిక, పితాపురము.

ఇహపర సాధకంబులగు పురాణములు మొదలగునవి ఆంధ్రవచన శైలిని డిమియ్యి సెజన 250 పుటలకు మించని సంపుటములుగ రెండునెలల కొకటి వంతున సంపుటము 1-కి పోస్టేజి మేమేధరించి చందాదారులకు 1-0-0 కు మాత్రమే పంపుచుండుము. ప్రవేశరుసుము రు 0-4-0 లు. సంవత్సరానికి శివపురాణము మూడవ సంపుటము తప్పక వెలువడును.

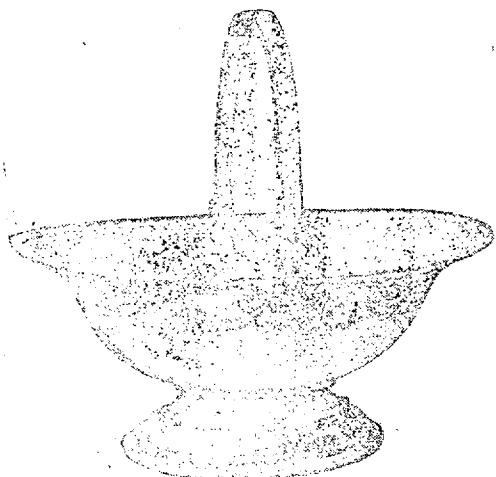
కోరిన చందాదారులకు వెనుకటి 1, 2 సంపుటములు గూడఁ బంపుదుము.

చందాదారులు గానివారికి ఇందలి ప్రతిసంపుటమును పోస్టేజి కాక రు 1-8-0 లు.

పురాణ గ్రంథమాలిక, పితాపురము.

నడకుదుటి వీరరాజుపంతులు.

సంపాదకుడు.

మీ కోరిక ప్రకారము నగలుతయారు చేసి యివ్వబడును.

అన్నివిధములైన బంగారు, వెండి నగలు, వేడుకసామానులు గా జాలు, గొలుసులు, గడియారం గొలుసులు, నాగవత్తులు మొదలగునవి సాఅధముగా తయారుచేసి యివ్వబడును. మావద్ద తయారుఅగు యావత్తు మానులకు యంత్రసహాయముచే, జక్క-గాను, అందముగాను, భ్రమింప చేయు పైనింగుల యలట్రోప్లేటు గలవిగా యుండును. యింకా అన్ని విధములయిన సీమకమలముల కట్టడపుపనులు చేయబడును. యొకతూరి నూనె ద్వారా రు ద్ధుల యిచ్చిన చో మిగుల సంపూర్ణతృప్తి చెందెనన నవ్యకముగలదు. వర్తకులు మాకంపెనీవల్ల మంచి లాభము పొందవచ్చును.

12 యించి నెడల్పు వెండికేసు పాడుగు యంతకావలసిన చేతి యిస్తాము కూలి వివరము వ్రాసినయెడల తెలుపుచున్నాము.

శ్రీ లక్ష్మీ వర్క్స్

లొంగిలిలాసం సోల్ విజంటు: జి.యం. శెట్టి అందు నన్ను, పోషయిలరు, మే. సత్యనారాయణాచారి, "సత్యవర్క్స్" 229, చైనాబజారుకోడ్డు, మద్రాసు. నెం 2/19 కోపు వెంకటాచలయ్యర పిథి, మద్రాసు.

ఓషధులచే చేయుబడిన దంతచూరము

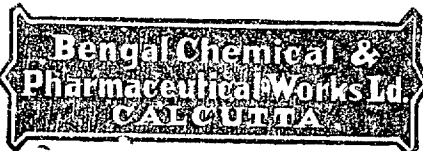
ప్రతిరోజు దంతముల కుపయోగించుటకు తగిన దంతచూరము

దంతములకు కాంతి నిచ్చును,

నోటియం దుండు దురువాసనను పోగొట్టును,

శ్వాసము విడుచునప్పుడు సువాసనగా నుండును.

డబ్బా 1-కి ధర రు 0-6-0.

లక్ష్మి ఇన్సురెన్సు కంపెనీ, (లిమిటెడ్) 10, నిన్ బెట్ రోడ్, లాహోరు చేర్చెన్:- లాలా లజపతిరాయి హిందూదేశ వ్యాపారమునందు అమోఘమైనజయము

ఈ నడుమ వెలువడిన సంవత్సర పట్టిక ప్రకారము నిలువ అధికముగా యున్నది.

మొదటి 21 1/2 నెలలలో "లక్ష్మి" రమారమి రు 80,00,000 లకు ప్రపోజల్సు అంగీకరించబడినది.

రు 52,00,000 లకు పాలసీలు పూ ర్తియైనవి. త్రోసివేయబడినవి, నింపిపెట్టబడినవి, లేక నిలిపివేయ

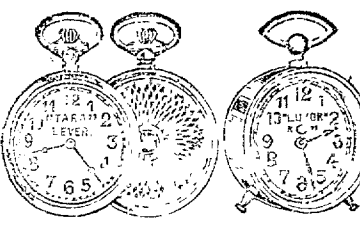
బడినవి 16,00,000, పూ ర్తి కావలసినవి రు 12,00,000. మిగతపాలసీలు ఆలోచనయందున్నది.

26-10-25 తేదీన వెలువడిన కలకత్తా "ఫార్వర్డ్" పత్రికా సంవత్సరాది సంచికయందు ఈదిగువ తెలుపబడిన ప్రకారము ముద్రితమై యున్నది:- (లక్ష్మి) లెఖల ప్రకారము అధిక నిల్వయున్నట్లు తెలియుచున్నది. ఇది అద్వితీయమైన విషయము. అనేక భీమాకంపెనీలు స్థాపితమైన మొదటి కొన్ని సంవత్సరముల వరకును మామూలుగా భీమాకంపెనీల మూలధనమునందు పెరిగి తెలిపించుచుండును. ఈ కంపెనీ బాగుగా పరిశోధనచేసి భీమాకంపెనీల విషయమై చర్చవచ్చినప్పుడు ఇది మొదటి తరగతికి చేరినవని తప్పక అందరును అంగీకరింతురు. ప్రాప్త్య నుకు ఈ జిగువ విలాసమునకు వ్రాయుడు.

(1) కె. సం తానం, మేనేజింగు డైరెక్టరు, లాహోరు. (2) లోకల్ అడ్వైజరు, నెం. 16, సుంకురామచెట్టిపిథి, మద్రాసు. (3) చీఫ్ ఎజెంటు:- తిరుచునాపల్లి, పాలఘాటు, మైసూరు, కాకినాడ.

ఇనాము! "C" టైంపీసు ఇనాము!

ఎవరైనను మీయొక్క తారా తీవరు 18 కాంటు బంగారువత్తుల జేరుగడియారము తీయువారలకు మా యొక్క "సి" రిపేషర్స్ టైంపీసు యి నాముగ యివ్వబడును. జేరుగడియారము 5 సం॥ములు ఉపయోగము.

కొద్దియే యున్నవి. త్వరలో ఆర్డరుచేసి ఆనందపడండి. జేరుగడియారము ధర రు 5. "సి" టైంపీసును యి. నాము పొందండి.

1057 జేరుగడియారము 1-కి ధర రు 5. కష్టసు వాచ్ కంపెనీ, తపాలు పెట్టె నెంబరు 265, మదరాసు.

మదరాసు మార్కెట్ రిపోర్టు

వస్తుశిసరకులు (26-3-26)

ఇరుపదిగజముల "ఫీస్" ధరలు

కాగితకామల్లులు—22 X 22 ముంగిసమార్కు (బి) రు 10-8.

కాగితకామల్లులు — 22 X 22 వేరు రకములు (బి) రు 9-12, సరాసరిరకము రు 8-12.

తెలుపుముల్లు— 1708 రు 14-15; గ్లాస్ 9000 రు 15-0; ఎల్. ఎల్. 78 రు 9-12; ఇ. సి. 78 రు 10-2; 88-888 రు 18-8; బి. సి. 78 రు 10-0; 8978 రు 9-12, 1702 రు 12-6. 7978 రు 10-0. 2908 రు 8-10.

నూలు

40 నెంబరు, కీమ (5 పౌండ్ కట్టు) — టూట్ — రు 6-1-0 కలవ రు 7-4-0 పచ్చరంగు రు 10-2-0; పడవ రు 8-15-0; కాళి రు 8-14-0. సవరణ రు 8-2.

40 నెంబరు జపాను (పదిపౌనులకట్టు) — నత్త (తము) రు 12-7-0, నీలసవరము

60 నెంబరు సీను (5 పౌండ్ కట్టు) అడకతెర 18-12-0; నెమలి రు 18-8; "గేట్" రు 18-4; గొడ్డలి రు 10-10-0; గడ్డిబండి రు ఎద్దుగడియారము రు 10-8; సింహము వేటకాడు రు పెనపలు రు

60 నెంబరు జపాను (పదిపౌనులకట్టు) — భూగోళము- నీలంచేప రు 20-1-0.

లోహములు

ఇనుము:— బెల్జియను చట్టకమ్మిలు ఒక బారవతు ధర రు 34, 35.

ఇ త్తడిరేకు:— ఇంగ్లీషు రు 258. జర్మను (డిట్ మాక్) రు 255; రాగిరేకు రు 268, 270.

టిక్ రేకు:— (90 మొదలు 95 వరకు ఉన్న కేస్ ఒకటికి) 9" రు 18-12-0.

కలాయి పెంకురేకు:— 24" గేజి 6" 7" 8" రు 15-0 9" రు 15-4.

సిమెంట్ పీపాకు వెల:—

నార్వే ఆవుకాయ్ రు 10-14; "విన్-చే" జర్మని నెమలి రు 10-0.

చక్కెర (రెడి) రు 80-12.

వాయిదాధరలు:— మార్చి రు

వేరుసెనగ పప్పులు

మార్చిలోనధరలు:— "విష్క" రు 52 0-0 సాదా పాను రు 49, రు 50-8.

వేరుసెనగనూనె

"గానుగ" రు 119; "ప్రెస్" రు 116-0.

ఆముదము

(గ్రామధర) రు 92.

పదునుచేసిన తోలు రతి 1 టికి

	మొదలు	వరకు
ఎద్దుతోలు (7 1/2 మొదలు 9 1/2 రకులు)	రు 0 12 6	రు 0 18 2
" (తేలిక)	రు 0 14 8	రు 0 15 6
" బెంగళూరు (8 మొదలు 9 1/2)	రు 0 18 3	రు 0 18 6
" " (తేలిక సరకము)	రు 0 15 0	రు 0 15 6
" (మట్టాడ)	రు 0 18 3	
" (విజయనగరం 7 1/2 7 1/2)	రు 0 18 3	రు 0 18 6
" (ఏలూరు 7 1/2 7 1/2)	రు 0 14 3	రు 0 14 9
గజతోలు	రు 0 10 0	రు 0 10 8
గడదూడతోలు	రు 1 0 0	రు 1 1 4
ఆవుదూడతోలు	రు 1 10 6	రు 1 12 0
మేకతోలు	రు	
గొట్టెతోలు	రు	

పదునుచేయని పచ్చితోలు

బెంగళూరు మేకతోలు	100-కి	రు 185 0 0	రు 197 8 0
బెజవాడ మేకతోలు	"	రు 170 0 0	రు 180 0 0
బెంగళూరు గొట్టెతోలు	"	రు 130 0 0	రు 180 0 0
బెజవాడ గొట్టెతోలు	"	రు 120 0 0	రు 175 0 0
ఆవారముపట్టు బారవ 1-కి	రు	రు 30 0 0	రు 36 0 0
కొన్నంపట్టు	"	రు 25 0 0	రు 26 0 0
కరక్కాయలు	"	రు 88 0 0	రు 55 0 0

రాసున్న ఎన్ని కలు

బొంబాయి రెస్పాన్సివు సహకారవాదులునిలచుట పూనా, మార్చి 25—రెస్పాన్సివుసహకారపక్షముతమ పార్టీపక్షమున రాసున్నయొన్నికల కభ్యర్థులను నిర్ణయించు విషయమై తీవ్రముగ పని ప్రారంభించెను.

యక. సి. కేల్కారుగారు బొంబాయి రాష్ట్రము శౌంట్లబడివిజన ప్రతినిధిగ ఆంధ్రీకి నిలిచెదరు.

సిటీమ్యూనిసిపాలిటీ అధ్యక్షులగు లక్ష్మణశార్ద ఆఫీసరు బొంబాయి కాపణసభకు పూనా సిటీ కంటోన్మెంటు ప్రతినిధిగ రెస్పాన్సివు సహకారపక్షమున నిలిచెదరు. (అ. ప్రె.)

మధ్యరాష్ట్రముల గవర్నరు దంపతుక్రమగ 25 వ తేదీ మధ్యాహ్నము శాగపూరునుండి బయలుదేరి ఢిల్లీకి బోయిరి. అవట రెండురోజులుండి పాబ్ మర్చికి తిరిగి వచ్చెదరు. (అ. ప్రె.)

ఇండియను మెనింగు సంఘ వార్షిక సభ

కలకత్తా, మార్చి 24—నేడు ఇండియను మెనింగు సంఘ వార్షిక సభలో మాటాడుచు ప్రేమోరగారు ఇట్లు చెప్పిరి: బొగ్గు రైతు ప్రస్తుతస్థితిలో వీలైనంతవరకు అమ్ముడగు స్థలముల మాడవలెను. సాధారణపు ధరకు భారతదేశీయులనే కొనమట గొప్పకాదు. సంవత్సరమునకు 8000.0 టన్నులు అమ్ముకమును ఇతరప్రాంతముల మాడవలెను. దీనివలన 2000 మాత్రము పని కల్పింపబడును. క్రిందటి సంవత్సరము దిగుమతులు 468160 టన్నులు. ఖరీదు రు 117,97,055లు. ఇది సహేతుకముగ లాభ కరముగనులేదు. భారతదేశము ఇంకను ఆఫ్రికా బొగ్గుపై ఆధారపడియుండుట భావ్యముగాదు. రైల్వేవారు బొగ్గుగనులపై డబ్బు ఖర్చు పెట్టకండుటకును లెన్సు బాసుపరచుకొనుటకును తీర్మానించుకొనిరి. గనులలో స్త్రీలను నియోగింపకుండు దినములు రావలెనని కోరుచున్నాను. (అ. ప్రె.)

దాసుస్థారక వైద్యశాల

నేడు ఇరువుర స్త్రీలను చికిత్సకు చేర్చుకొనిరి కలకత్తా, మార్చి 23—చిత్తరంజనదాసు స్థారక వైద్యశాల స్త్రీలకై ప్రత్యేకించినది నేడు తెరువబడినది. ఇరువుర స్త్రీలను చికిత్స ఇచ్చేవెంట్రుగ చేర్చుకొనెరి. ముగ్గురకు చికిత్స చేసి వంపిరి. (అ. ప్రె.)

నావాసా ఓడ బొంబాయి చేరుట

బొంబాయి, మార్చి 24—అద్దెను తీసికొనిన నావాసా ఓడ ఈ ఉదయమున నైనిక దళముతో 54 ఆఫీసర్లు 28 వారంటు ఆఫీసర్లు 821 ఇతర తరగతులవారును 98 స్త్రీలు 105 పిల్లలతోను బొంబాయి చేరెను. 29 వ తేదిన కరాచీచేరి 1 వ ఏప్రిలు తేదిన లెవ్వరుమైరు హార్బరు మైరు దళముతో ఇంగ్లాండుకు బయలుదేరును. (అ. ప్రె.)

గౌ. యస్. ఆర్. దాసుగారు

ఢిల్లీ, మార్చి 24—గౌ. యస్. ఆర్. దాసుగారు మార్చి 20 వ తేదీన ఢిల్లీ విడిచి బొంబాయి వెళ్లి 4 దినములు అక్కడనుండి తిరిగి 6 వ ఏప్రిలుకు ఢిల్లీచేరి ఒకరోజుక్కడ నుండి లక్నోకి 8 వ తేదీ చేరెదరు. ఢేరాదూసు, లక్నో, పిఠావరు, లాహారు చూచి ఏప్రిలు 20 వ తేదీకి సిమ్లా చేరెదరు. (అ. ప్రె.)

అంజనాలయము
లోనే తెలిసికొని ఆయన ప్రపంచము! అనందించుము. కష్టసుఖములు, భోగైశ్వర్యములు, విద్యాబుధులు, జయాపజయములు వేయేల నీ జీవిత రహస్యమంతయు అంజనాలయమునఁ గన్నులకుఁ గట్టివట్టు ప్రదర్శింపఁబడును. నాసిపంఛబనును. జాతకములున్నవారు, జాతకములు వ్రాసిపంపవలెను లేనివారు తొమ్మిది అక్షరములు వ్రాసి పంపినఁజాలును. జీవిత రహస్యశోధన ప్రశ్నకు 0-8-0 తక్కిన విషయములు వ్రాసిన తెలుపుదుము.
వి. యస్. యస్. శర్మ అంజనాలయము, రాజమండ్రి.

వనోపధి శబ్దార్థనిఘంటువు.
మూలక అయిక్కు సంస్కృతశాసములను వాడుకలో నున్న తెలుగు పేరులు వ్రాయబడినవి. 35000 శబ్దములకు అర్థములు కలవు ఇదిఉన్నచో వైద్యకశబ్ద సింధు, పర్యవేక్షణసంబోధిని మున్నగుగ్రంథములు అక్కఱలేదు. క్యాలికోరైండు వెల 3-4-0 లు. అను ఖనిజభస్మరాజము ఇందు సమ స్తఖనిజములు కుడిచేసి భస్మములు చేయు యూవాని ఆయుర్వేదవిధానములు గలవు. తు 1 కి రు. 500 కిమ్మకుగల భస్మములు కూడ గలవు. క్యాలికోరైండు వెల రు. 2-0-0
రెడ్డి సోదరులు, రాయవరము, గోదావరి.

కామినియానూనె
ఉష్ణప్రదేశముల కిది అమోఘమైన వాసనద్రవ్యము. ఇది వెంట్రుకలు ఊడిపోకుండ కాపాడుచు, వాటి యొక్క అభివృద్ధిని, సొగసును హెచ్చించును. పుష్ట్యందు గలుగునుంటును పార్శ్వోలును, బుట్టలను మాన్పును, రంగుమారిన వెంట్రుకలను మాములు రంగును గలిగించును. దీనియందు మనోహరమైన గువాసగలు. ఉపయోగించిన తరువాత మెడకును ఉత్పామును, చుట్టనమును, మంచియోచిన ను గలిగించును. వేసకు వేలమంది దీనిని ఉపయోగించి, దీనిచే గలుగు అపారమైన అత్యద్భుతగుణమును గుఱించి చాలగొప్పగా పొగడి యున్నారు.
ఈ విగున తెలుపబడిన యోగ్యతపత్రికను చదువుడు.
దివాక చందు భండారి, అమృతసరు పంజాబునుండి వ్రాసినది:—
“మీ కామినియానూనెను పరీక్షించితిని. ఇది వెంట్రుకలు పెరుగుటకు, అందముగా నుండుటకు చాల ఉపయోగకరము. వి. పి. మూలముగా 4 బుడ్లను దయచేసిపంపుడు.
దీనిని ఉపయోగించుటకుపరచును. ఇప్పుడే దీనిని కొనుడు.
1 బుడ్డి ధర రు 1-0-0 పోస్టుఖర్చు 0-6-0 ప్రత్యేకము
2 ” ” 2-10-0 ” 0-12-0 ”
హెచ్చరిక:— కామినియానూనె ప్రతి పట్టణమునందును, గ్రామమునందును యందు ప్రతి నాగరికగ్రామందు తెలియినవర్తక గుఱుతుగల తక్కువరకము నిచ్చి “ఇది సరభము గలదని తెలుసుకొనుడు. గాన అట్టిచల్లని వ్యాపార యానూనె తప్ప మరేదియు వాడకూడదని
బహారు బడినది. చేతిరులవలె మీదుట్టు
సినీవాదురు.
1 బొమ్మ బుడ్డి 1 కి ధర రు 2-0-0 వి. పి. ఖర్చులు రు 0-5-0 ప్రత్యేకము
2 ” ” 1-4-0 ” 0-5-0 ”
కామిత్ బుడ్డి 1 కి ధర రు 0-2-0
సోల్ వజంట్లు:—ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్గు అందు కెమికల్ కంపెనీ,
285, జమ్మూఖేదు మార్కెట్టు, బొంబాయి.

వివాహము మొదలగు శుభకార్యసమయములందు మమ్ములను మరువకును.
అకాశింగము గల్గుగదా! } చిన్న వస్తువు మొదలు పెద్దదివరకు మావద్ద స్థాకులోనున్నది!! {
మనదగ్గ సాదా బంగారుఉంగరములు, పువ్వురాగములు, కెంపులు పొడిగిన ఉంగరములు, తోడులు, మాటీలు, పంకీలు, బిడ్యాణములకు కావలసిన మోపులు, పులకరముల చేతిగాజులు, గొలుసులు, బేసరీలు, ముక్కుపుడుకులు, సాగరలు, మల్లెమొగ్గులు, కోజాపువ్వులు, పెండెంటులు, బహుమానపత్రములు మొదలగునవి సిద్ధముగానున్నవి. సీమవెండికి, సవరంబంగారుకు, మేలైన పువ్వురాగములకు, కెంపులకు, పూచీనిచ్చెదము. నగలవిషయములో ఏసహాయము కావలసినను, చేరుదము.
1842 తృప్తికరముగాలేనిచో పైకము పొపసిచ్చెదము. ఒకడసా మానమ్మకమును చూడగోరెదము.
ఉమ్మడిరామయ్య శెట్టి గురుస్వామిశెట్టి కల్లశెట్టి, నగలవర్తకులు, 25 ఛౌనాబజారురోడ్డు, మద్రాసు.

రంగడు

కూచిమంచి లక్ష్మీనరసింహారావుగారు

(క)

“బాబో, ఆ అయ్యగారు దుడ్డుపుచ్చుకొని చీలమండ మీద గొట్టివారు” అని బాలికలుగయ్యెను మాలి మావల్లె లోనికి బ్రవేశించెను. గోధూళికాసమయ మగుటచే నాపంచమ వాడయందలి పురుషులెల్లరు పనిపాటలు చాలించుకొని గంజి త్రాగి యుండును. పాతలను మట్టిచెట్టుక్రింద గూర్చుండిరి. ఆ రోదనశబ్దము వీరికి వినుబడగనే మచ్చటలు మానివైచి పరుగుపరుగున నాశ్రమమున కరిగి యావద్విషయ మాలకించి క్రోధోద్బింబులైరి. అందులో నొకపెద్ద, “ఎన్నాళ్లుగా యీబాధ. ఈ దిక్కుమాలినబ్రతుకు బ్రదుకుటకంటే చచ్చుటయే మేలు. చావు యేనాడో వచ్చునదే. గాజులు తొడిగించుకొని ముండల వలె మన యాడువాండ్ర నవమానించుచుండ గ్రడ్లు మిటకరించు కొని చూచుచు చేతకాని పెద్దమ్మలవలె నూరుకొని యుండవలసి నదేనా” అని వీరావేశము కలిగించుమాటలు పలుక వారందఱు దుడ్డుకట్టలను చేబూని నొండొరులకయ్యనన్నా హనువకుఁడై పేరే పించుకొనుచు పడిగ నడచుచుండిరి.

ఇంతలో యెడలనుండియో వచ్చుచున్న రంగడు వారి కెదు రెయ్యెను. రంగడు వారి యాదృత్యమునకు రిచ్చవడి విషయ మేమని ప్రశ్నింప వారిలో నొకఁడు యావద్విషయము నెఱుంగ జేసెను. ఆతఁడును అమృతము వర్షించు స్వాంతచనముల నిట్లు పలికెను: “నాయనలారా! కాలమున కెంతటివారలను కట్టువడి యుండవలెను. పతితుల మగు మనపై దైవ మేమాటి కైన దయారసమును వర్షింపక మానఁడు. కాలచక్ర మొక తీరుగ నుండబోదు. త్వరలో మనకు మంచి దినములు రాకమాన వు. చీకటిరాత్రులు స్థిరముల! కార్యవాదులమగు మనకు దౌర్జన్య పద్ధతు లే! నామనవి నాలకించి యీ అధమమార్గ మవలంబించి ద్వేషము వృద్ధిచేయుచుండు!”

రంగడు డిట్లు బలిమాలి వారి కోపాలమును చల్లార్చెను. రంగని మాటయంద డిట్టి గౌరవము కలదు. పూర్వక ర్యాసభవము చే నుత్తమ లభమకులములందును, అధమ లగ్రజాతులందును నుద్భవించుచుండురు. ఇది సృష్టియందలి దురవగాహమున నుద్భుత విషయము. మంటియందు మణు లుద్భవించుటయు జీవమును నిచ్చు వారిధరమునుండి యుల్ల లుద్భవించుటయు నుద్భుతము కాదా! రంగడు ఆ మావల్లెలోని కుల పెద్దయొక్క కొమా డుండు. రంగడు మేధాసంపత్తి కల కుశాగ్రబుద్ధి. విషయవిధేయ తలు వానియందు మూర్తిబలించియుండె ననిన సత్యయొక్క కాదు. వాని జేషభావలనుబట్టియు, చేష్టలను చూచియు యెవరును పంచమబాండ్లని యనుకొనరు. వైక చేర్కొనిన పంచమవాడ “పంచలింగాలు” అను గ్రామమునకు సమాపమునందె యుండెను. ఆ గ్రామమున కధికారియగు హనుమయ్య సౌజన్యరాశి, దయా ర్పహృదయుండు. హనుమయ్యగారికి వెంకటేశ్వరుఁ డనునాతఁ డొక్కడే తనయుండు. వెంకటేశ్వరునకును, రంగనికిని మిక్కిలి స్నేహము. వీ రిరువురును జాతిమాత్రముచే భిన్నులైరి కాని తది తర విషయములలో నొకప్రాణముగ మెలగుచుండిరి. రంగని తండ్రియగు రామస్వామి చాలకాలమునుండి హనుమయ్యగారి వద్ద పాలెరుగనుండి భయభక్తులతో మెలగుచుండెను. రామ స్వామి పాలెరుగ లేడు. చనవు గలిగి బిడ్డవలెనే జీవించుచుండె ను. హనుమయ్యయు రంగని కుశాగ్రబుద్ధికి సంతోషించి తన తన యునితోఁ జాటుగ నా యూరి పాతకాల కనిపి విద్య నేర్పించెను. మహాత్ములకు లోకమేకదా కుటుంబము. రంగడును గ్రామాధికారికరుణచే నా పాతకాలయంద నున్నతరగతివలకు విద్య నభ్యసించెను. తనతోఁజాటుగ తోడివారలను బాగుచేసిన జన్మసార్వకమున నను నుదారోద్దేశమొం డాదనిని ప్రేరేపించెను. ఇట్లుదేశప్రేరితుడై బాల్యమిత్రుడగు వెంకటేశ్వరుని వాగ్దన ప్రాత్యహసాహాయ్యము లాతగా నైకొని దూషణధూషణ తిరస్కారములను బాటింపక రాత్రి పాతకాలను స్థాపించి తాను స్వయముగా బోధకుడై విద్య నేర్పి వారల యజ్ఞానాంధకారమును బారదోలెను. మధుమాంసములు నేవించువండ వారి లో కట్టడి యొనర్చెను. ఎవరైన పూర్వవాసనచే నెప్పుడైన మధుపానమును గాని, మాంసభక్షణమును గాని నేవించుట తట స్థించునని నందఱి సమక్షమున నా యపరాధికి పదిరూప్యము లు జరిమానాగా విధించుటయు నా జరిమానా మొత్తమును రామమందీరముకొరకు వినియోగించుటకు నొక కఠిననియమ మువారందఱి సమ్మతిమీఁదను విధించెను. కులకట్టడి యధమ జాతులయందే కదా నిలిచియున్నది. ఈ నియమము నుల్లంఘించి తిరుగ పూర్వాచారముల నవలంబింతురేమో యని యాలో

గ్యకాభ్యాధికారులను స్వగ్రామమునకు రావించి మృజిక్కులాంతరు సాహాయ్యముచేఁబ్రతిపత్తుమున కొకసారి యాలోగ్యోపన్యాసముల నిష్పించుచుండెవాఁడు; వారిలో భక్తి కుదురుట కుఁగాను రామమందీర మొండు స్థాపించి యందుఁ బ్రతినిత్యము సాయంకాలము రెండుగంటలు శ్రావ్యముగ పురాణమును జదివి వినిపెరిపెడివాఁడు. ప్రతి కనివారము రాత్రులయందు భజన గావించెడివాఁడు. తన గ్రామములోవలెనే తదితర పంచమవాడ లలోఁగూడ పంచమజాతి యేనాటికైన నీ హేయచారము లను విడిచి విద్యావంతులై మానవబృందములో తడితర జాతు లనుభవించు గౌరవమును సంపాదించుకొనవలెనని యని యను కొనుచుండెవాఁడు. పంచమజాతి నుద్ధరించు మహనీయు లెవ రైన దైవానుగ్రహముచేఁ గలుగకుండురా యని తలపోయుచుండెవాఁడు. స్వగ్రామములోవలె తదితర గ్రామములలోఁగూడ నే నాటికైన రామమందీరములు జలసి వారిలోఁగూడ భక్తి పాదుకొనవలె నుండునా యని మురియుచుండెవాఁడు. పై మహోన్నతకార్యము లేనాటికొకద నిర్వహించుట యని యా లోచించుకొనుచుండెవాఁడు. రంగనిపట్ల యా మావల్లెండ కత్తిధికమగు గౌరవము కలదు. ప్రతివిషయమునకును రంగనితో సలహా చేయుచుండెవారు. రంగని హితవులను గురూపదేశ ములుగ భావించెడివారు. వాని పలుకుల నత్యంతాప్లవముతో నాలకించెడివారు.

దెబ్బలు తిని దీనముగ విలపించుచున్న మాలి రంగని తల్లియే. ఆ మానవదైత్యుండు క్రోధోద్రేకముచే నొడతెలుంగ కుండ దండప్రహరము గావించుటయు నా దెబ్బ తీవ్రముగ తగులుటచే నామె మంచము పట్టుటయుఁ దటస్థించెను. రంగడు హనుమయ్యగారివద్దకుఁ బోయి వృతాంత మెఱిగించెను. ఆ సౌ జన్యశిలుండును జాలిగొని దోపిసి బిలిపించి తగు రీతిని దండించెను. వైద్యసాహాయ్యము నిచ్చెను. ఇక కావలసినదేమి? చికిత్సచే మాలికి దెబ్బబాధ కొంచెము నయమగుచుండెను. రంగడు కాంతత పవీయించి పట్టుబట్టి వారింపవన్నచో నా గ్రామ ములోఁ బరిస్థితు లెట్లుండెడివో కద!

(చ)

ఆ దినములలో నసహాయోద్యమము విజృంభణయంద యుండెను. పంచమ సమస్య పరిష్కరింపఁబడకున్న దేశమునకు ముక్తిలే దనుభావము ప్రతివారియందును వ్యాపించి యుండెను. పంచమ బహిష్కారవిషయమై నచ్చటచ్చట వాదములు బయలుదేరెను. ఆ గ్రామమున కొక అసహాయోద్యమప్రచారకుండు రా దటస్థించెను. ఆయన పూర్వాశ్రమమునం దొక న్యాయ వాది. వేలాదాయము వచ్చు వృత్తిని దేశసేవకై త్యజియించి డిక్షగా కొనిన చరిత్రాగ్రంథుండు. ఈ వచ్చిన ప్రచారకుఁ డిదివరలో బతిచితుండే యగుటచే నాతనికి సన్యాసములో నేమాత్రము కొఱత కలుగలేదు. ఆయనయు గ్రామాధికారియగు హనుమయ్యగారి యింటనే బసవిడిసి పలువిషయములగుర్చి యాయనకు నచ్చజేసెను. గ్రామసావేరిలో హనుమయ్యగారి యా జమాన్యమున నొక సమావేశము జరుపబడెను. ఆ యూరివార లాబాలగోపాలమును నా సమావేశమునకు వచ్చిరి. వెంకటేశ్వరుని ప్రాత్యహముచే రంగడును తనతోడివారిని వెంటబెట్టు కొని యాసమావేశమునకు వచ్చెను. వీరు ప్రత్యేకస్థలమునందు వేరుగఁబూర్చుండిరి. ఆవక్త మేఘగంభీరభాషణంబుల బలు విషయములగుర్చి యుపన్యసించుచుఁ బ్రస్తావనమున పంచముల బహిష్కారనిరసవిషయము నెత్తుకొని యిట్లు పలుక సాగెను. స్వత్యుత్పత్తిచేతకాలపరిస్థితుల ననుసరించి నిర్మించిన వగుటచే నవి ప్రమాణము కాబాలవు. అవి ఆయా కాలముండు పరిస్థితుల ననుసరించి మారుచుండును. శ్రుతులయందుఁ గాని, వేదమునందుఁ గాని ప్రమాణగ్రంథముగ గీతాశాస్త్రము నందు గాని పంచమజాతి విషయమై చెప్పఁబడియుండలేదు. శ్రీకృష్ణభగవానుండు వర్ణవిభాగమును గూర్చి యర్జునునకు బోధించుచు “చాతుర్వర్ణ్యం సృజామ్యహం” అని చెప్పియుండెనే కాని పంచమ వస్త్ర జాతులనుగూర్చి చెప్పియుండలేదు. అప్పు టి రాజులయొద్ద ఆగ్రహతుల కుండుపలుకుబడిచే సంకరజాతి వారికిఁ బ్రాయశ్చిత్తముగ బహిష్కారము విధించిరి. ఇందుచే ననులోమబిలోమజాతు లుద్భవమైనవి. పూర్వ లాసర్వన తప్పి దమున కిప్పటి సంతతివారిని నిష్కారణముగ, నిర్దయవహించి బాధించుట యేటి న్యాయము? ఇంతకంటె సహారము మరేమున్నది? మతాంతరుల ను గౌరవించుచుంటిమి. వారిని చేదీసినట్లు మనవారిని, చేదీయవలెంటిమి. శునకములకంటెను, పశుపక్ష్యాదిజంతుజాలముకంటెను మీనముగ నాదరింపబడు ఈ పంచమజాతి విసిగి గత్యంతరము లేక మతాంతరులై మనచే గౌరవముపొంద నిచ్చగించుచున్నారు.

ఇది మనమతమునకు బలహీనము కాదా? మనసోదరుల హక్కుల నొగదొక్కినప్పుడు ఖండాంతరముల మన హక్కులను నిలుపుకొన బోరుట పరిహాసాస్పదముకాదా? ఇంట గెలిచినపిమ్మట గదా రచ్చగెలుచుట” అని సహేతుకముగా శ్రుతిగీతాదిప్రమాణములతో ముచ్చటించుచు నాయూరివారల హృదయములను ద్రవింపజేసెను. “కాలానుసారముగ మార్పు జరించుచుండును. అది అనివార్యము. ఆచార మాయాకాలపరిస్థితులనుబట్టి యెంత మంచియుద్దేశముతో నేర్పబుపబసినను రానురాను ప్రాణగోడ్డమై తనరును. ప్రస్తుతకాలపరిస్థితుల ననుసరించి యా యాచారము నడిలంపవన్న సంఘర్షణము బయల్పడలక మానదు.” అని అంత్యమున బరికినపలుకులు ప్రతివారి మనమున నాటుకొనెను.

వెనుక నిర్దేశముగ దగ్గరకు వచ్చిన దము క్రోధముచే నొడతెలుంగకుండ మాలినిగొట్టిన పండితుండు లేచి, “పంచములను బహిష్కరించుట శాస్త్రసమ్మతముకాదా? నామెచ్చు రణమే చేయవలెనని యీబాతిని గౌరవించి నెత్తిపై నెక్కించుకొనుట! “కతా పంచ సహస్రాణి జాయతే వర్షసంకరః” అని శాస్త్రకారుండు చెప్పియే యున్నాఁడు. ఇట్టిమందబుద్ధు లుద్భవమగుచున్నవి. కావుననే మానవులకు దీర్ఘాయుర్దాయము పట్టుకున్నది.” అని గొణిగొనుచు మనుస్మృతినుండి కొన్ని ప్రమాణములను చదువుచు పంచమబహిష్కారము శాస్త్ర సమ్మతమే యని విశేషముగ నాదించెను. లక్ష్మ్యుత్పత్త్యాజ్ఞానములేని పండిత బృందము గ్రంథస్థవిషయములను చిలుకపలుకలవలె నేకరువుపెట్టుదురే కాని వానిని ప్రస్తుతవిషయముతో సమన్వయముచేసి చెప్పక కై లేనందున హేతుయగమునందలి యిప్పటి వారికి నచ్చవు. ఆ విద్వాంసుండు పంచమబహిష్కారము శాస్త్రసమ్మతమే యని నిరూపించుచు నేవేయి ప్రమాణ్యోకములను సంతతిధారగ నప్పగించెను. ఉపన్యాసకుండు వాని నన్నిటిని చక్కని యుక్తులచేఁ బ్రమాణములను జూపుచు ఖండించి వైచెను. అందుపై నా విద్వాంసునకు వాదమునకు యుక్తులు దొరకక “శేషం క్రోడేన పురయేత్” ననట్లు కోపగించుకొని యేవేయియో గొణిగొన సాగెను. వీరిరువురి వాక్సమరము శ్రోతలకు విసుగుగ నుండెను. ఒక దుండగిఁ డేమాలనుండియో “పంచమ బహిష్కారము శాస్త్రసమ్మతమా? యజ్ఞనాదికర్మల నెవమున విత్త మార్జింపు మనియు, వర్ణవిరుద్ధముగ సత్యదేవతను తృణించి ధనాకాపాతకులై తప్పుసాక్ష్యము లీయవనియే శాస్త్రము విధించుచున్నదయా?” అని యఱచెను. ఇక నేమున్నది? తోకద్రొక్కిన కోడైత్రాయవలె, ములుకుదెబ్బలు గుట్టియైన వ్యాఘ్రమువలె మండిపడుచు, “చండాలులతో సహపంక్తి చేసి వర్ణాశ్రమాచారములను దగ్ధము చేయుండు. ఈతావున నండుట దూష్యమని పలుకుచుఁ దనవారిని కొండటిని వెంటబెట్టుకొని లేచిపోవుచుండ గ్రామాధికారియు, నచటి పెద్దలు కొందఱును నా కొంటెవానిని మందలింప. నాతఁడు త్నూపణ జేఁడుకొనెను. వారందఱు బతిమాలిరి. “మొగుడు కొట్టినందుకు గాదు కాని తోడికోడలు చెప్పినందుల కనినట్లు” పదిమందిలో ను తన చేష్ట బయల్పడినందుకుఁ గాదు కాని యుపన్యాసకుని తో సహేతుకముగ వాదించి సభవారిని తన వాదముపై వునరు మరలించబాలక పరాభవము నొందితిమను కించచేసి నిది నెవముగఁ జేసికొని యాతావునుండి చెడలిపోయెను.

సభాధ్యక్షత పోషించిన హనుమయ్యగారును నుపసంహారోపన్యాసమున తన యుదారభావము నిట్లు వెల్లడించెను: “ఆచారవ్యవహారములు కాలపరిస్థితినిబట్టి విధిగ మారవలెను. ప్రాచీను లాసర్విన పాపమునకు ప్రస్తుత సంతతివారిని గూడ బాధించుట కడుపాపము. ఏడుకోట్ల హీనజాతుల నుద్ధరించి రక్షింపవన్న దేశమునకు ముక్తియేమి? మనము ప్రతివిషయము నాచరింపవలెనుగాని కంఃకోపగ చెప్పిన ప్రయోజనమేమి? ఆ అధమజాతులకుఁ గావలసినది కడుపునిండమాడ; కట్టుకొన బుద్ధి దారిద్ర్యవిమోచనమే స్వరాజ్యస్థితి. కావున నే నింతటితో నా యీగులావు వృత్తికి స్వస్తిచెప్పి స్వదేశ వ్రత డిక్షాపరుడనై పంచమోద్ధరణమునకుఁ బాటుపడెదనని యిదే మీ యందఱి మోలను బ్రమాణము గైకొనుమంటిని. పంచమవాడయందే బుద్ధిగృహములు కలవు. ఇంటింటికి రెండు రాటములు చొప్పున వందరాటములనిచ్చి కూడికి నూలు విడికించెదను. నేతగాండ్ర నిరువురను విడిపించి స్వంతవగ్గుములపై స్వదేశవస్త్రములను తయారుచేయించి యంతటినుండి నేనును నాగృహములోనివారును కట్టుకొందుము. ఇంతియకాక నామిత్రబృందమునగూడ స్వదేశేషుప్రధారణ మొనర్ప బ్రోహ్మహించెదను. ఈసకల్యర్థసహజమునకు నాతనయుండును, వెంకటేశ్వర్లును తోడ్పడుదురుగా” అని ముగించి సంతోషధ్యానములు మిన్నంటి, సమావేశమును జాలించెను. పంచములను తమకు మంచిదనుములు సంప్రాప్తము

రాజప్రతినిధి ఆంధ్ర సందేశము

తన పరిపాలనమును సమర్థించుకొనుట

మిత్రులు మారేది, రాజప్రతినిధులు మారేది, భారత ప్రభుత్వవిధానము మారదు!

(అసోసియేటెడ్ ప్రెస్)

డిల్లీ, మార్చి 26:— నేను రాజప్రతినిధి ప్రసంగించుటకు వచ్చువరకి ప్రభుత్వ సభ్యుల స్థానములందు ఎన్నికృతివు కాన్పిల్లును, సెక్రటరీలును, ప్రభుత్వ సభ్యులును యూనిఫారముల ధరించుకొని యుండిరి. పెద్దల సభ్యులకు ప్రత్యేకింపబడిన బల్లల వెనుక అసెంబ్లీ సభ్యులు కూర్చుండిరి. రెండు సభల సభ్యులును నూరుమందికిపైగా వచ్చియుండిరి. రిషింగు ప్రధ్వీ సభా 11 గంటలకు వచ్చి రాజప్రతినిధికి ప్రత్యేకింపబడిన స్థానములందు కూర్చునెను. 11.5 గంటలకు రాజప్రతినిధి మేళతాళములతో వచ్చి తన యువస్వామ్యము నొసంగిరి.

రాజప్రతినిధి ప్రసంగము

ఇదియే నాకడపటి ప్రసంగము. మిమ్ములను విడిచిపోవుటకు విచారముగదన్నది. ఈ సమయమున యిద్దరు రాజప్రతినిధులు యీ చారిత్రక పుస్తకమునుండి తెలుపు పుచ్చుకొందును. ఇప్పటికి దేవులనుండియు నేను బాధ్యతతో నిర్వహించిన స్థానము నకు తెలుపు. భారతదేశమునకు రాజప్రతినిధి యుండుట కొద్ది కాలపు ముచ్చటయే. ఈ విషయ సంస్మరణములతో జేసినపనియు క్క ప్రాముఖ్యమును గనుగొనుటకు కాలక్రమే విషయము లన్నియు దారిలోబడి అన్నిటిని సరిగా పరిశీలించిన గాని మీరు గారు. ఈ కాలమున బాధ్యతాయుత స్వపరిపాలనము నకు బునాదులు వేయబడినది చరిత్రకారులు వ్రాసినట్లు. అభివృద్ధి చాల నెచ్చుదిగ జరిగినది కొందరు గినిసి ఆగ్రహపడవచ్చును. కారణము బాగా పునాదివేయబడిన పైన పుధాగ్రములు నిర్మించుచున్నారేమనియే వారికి కోపము. సంస్కరణములు ప్రవేశపెట్టిన యిన్ని సంవత్సరముల నుండియు ననము కలసి మెలసి యుంటిమి. ఇప్పుడు క్రొత్త కాసనసభలు ఎచ్చిన రాజప్రతినిధి వానితో నొకటియే యెన్నియో అడ్డములకు లోనగుచుండవలసివచ్చెను. మొదటి రోజులలో తరుచుగా బైటి గర్జనములు గూడ వైబ్రమందుండివి. మన మన్ని వేళలందును సమరప్రతిపత్తితో నుండలేదు. ఒక్కొక్కప్పుడు తీవ్ర విభేదములుగల్గుచుండెను. ఒక్కొక్కసారి రాజప్రతినిధికి గల ప్రత్యేకాధికారముల చలాయించబడినప్పుడుండెను. కొందరి చర్యల నెంత తీవ్రముగ ఖండించినను నేను వానిని నావిధ్యుక్త మని తలచియే అట్లు జేసితిని మీరు నమ్మవలయును. నాకును నా ప్రభుత్వమునకు గాని అభిప్రాయ భేదము అనుసరించుచున్న ప్రభుత్వాభివృద్ధికాలమునందును వచ్చెను. ప్రయోజనమునం దేమియును భేదము లేదు. భారత దేశాభివృద్ధికి డేవులనునను మనము ప్రయత్నముల జేసితిమి.

కానైయున్న నని సంతసించి మానవమూర్తికి కృతజ్ఞతావందనములు సలిపిరి.

రంగునట్లు ఆమూరి పాకాలో పాధ్యాయున కమిత ప్రేమ. ఆ ప్రధానోపాధ్యాయు డీ తెలివితమమై పైయధికారులకు వ్రాసి నెల కేబదిరూప్యముల వేతనముగల యుద్యోగము వేయించి యీవార్త రంగున కెఱిగింపెను. రంగుడును ప్రధానోపాధ్యాయుని దయకు కృతజ్ఞుడై, వాని పరోపకారపాఠాంతరన్నియో వందనల లిప్పించి యంతంతప్రబోధమునకు విరుద్ధమును నాయుద్యోగమును స్వీకరింప జాలనని త్యజించివై చెను. ఈ దాకోట్లకేవలం లగు మహనీయుల కీ యుద్యోగ విసర్జన మొకలెక్కయో! తండ్రి ప్రాత్యహముచే వెంకటేశ్వరుడును మిత్రుని వలనే పట్టపరీక్షకు దింఖాను పెట్టియు పరీక్షకుఁ బోనూనుకొనెను. వాళ్ళాత్మవిమృశ్యులై విలువ తగ్గిన యాదినములలో తిండ్లులు ఆజ్ఞానతై తి న యులు విద్యావంతులై ముం దెప్పుడో యాజ్ఞించి తమ ముప్పు గడవెదరను భ్రమచే బిత్రాత్మిమగు మానవుల కొందఱును కునుపయించియో, విక్రయించియో లేక రైతులనుండి యిచ్చి బానిసకర్తాగారములలోనికి పంపింపబడి ప్రోద్బలించుకొని తమనా వ్యయపంపుటయో కాక స్వకార్యచర్యలను గాని సాధారణ వ్యవహారములలోనికే చెరిగి జేరినచేదించుచును నభయభ్రష్టులగు అయ్యలయమునాగు.

అభేద విషయములు

నాయుద్యోగపరిమితి పూర్తియగుచున్నది. ఇప్పుడు మనకు భేదాభిప్రాయములు గల విషయము లనవసరముగ జెప్పగలము. అభేదవిషయములనేక ముందుటచేత వానినే దెలుపగలము. వానివలన ముఖ్యముగ ఫలితములు గల్గెనుగాని రాజకీయ వివాదములు ఆందోళనములతో వానికంగీకరించుట లేదు. సంస్కరణములను పరిశీలుటకు నే నిక్కడికి ప్రత్యేక ముత్తరువుతో వచ్చితిని. నాకు సంస్కరణమున్న యెక్కు డభిమానముగలదు. నే నుద్యోగమునం దున్నంతకాలమును యీవిధానమునే యనుసరించుచు యిందులకే కక్షింతను భారబోసితిని. వాణిజ్య, పారిశ్రామిక, ఆర్థికవిషయములను రైల్వే అభివృద్ధియు, టారిఫులును మ రి కొన్ని విషయములు భారతదేశమునకు అవసరమైనవియు నేను పరిష్కరింప బనిజేసితిని. ఈ సందర్భముల నన్నిటిని పరిశీలించితిని. నేను యీ రోజున భారతదేశమునకు కాసనకర్తలకు ముఖ్యముగ వేరువిషయమై క్లుప్తముగ జెప్పెదను. నేను పరిపాలనాధికారమును మరియొకరికి, ఒప్పించుటలోపల రాజకీయపరిస్థితులగూర్చి కొన్ని అభిప్రాయముల దెలుపగలెదను. నేను నామస్మయమును ఉద్దేశ్యములను ఎట్టి అపాహలనలకుండ నెప్పుడును స్పష్టముజేయుచు, ప్రభుత్వ నాక నే తెన్నున నడుపునదియు చెప్పుచునే యుంటిని.

సంస్కరణములు

నేను రాజకీయ సమస్యలయందు కొన్ని మంతముల గూర్చి జెలుపగలెదను. భారతదేశమునందు రాజకీయ ప్రభుత్వ విధానములందు మార్పుగాలెనని యెంతో శ్రద్ధవహించినను సంస్కరణములను ప్రవేశపెట్టుతరి ఇంగ్లాండులో వాని కొనంగిన ప్రాముఖ్యము తరువాత భారతదేశమున తగినంతగ గుర్తింపబడక పోయెను. సంస్కరణములవలన ఇంగ్లాండుకును ఇండియాకును గలసంబంధమునందు క్రొత్తపూర్పు యేర్పడెను. భారతదేశము యొకమై జాతీయ ఆత్మనిశ్చయమును గాంచు మార్గమున బెట్టెను. సార్వభౌమ చక్రవర్తి జేప్పినటుల భారతప్రభుత్వాభివృద్ధికిని ప్రజల సంతృప్తికిని యీమాతన ప్రభుత్వవిధానమును పార్లమెంటు అంగీకరించెను. కన్నాటుప్రభువు నూతన కాసనసభలను ప్రవేశపెట్టుటకు ప్రత్యేకసానుభూతి ప్రాత్యహముల సందేశముం గొనివచ్చిరి. ఒక తెలుసైన పిదప సంస్కరణ కాసనసభల నెలుల పనిజేయవలయునో నా మత్తరువు లీయబడినది. అందు బ్రిటిషు భారతదేశము సామ్రాజ్యములో నొక భాగముగ నుండి బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమును గాంచి తుదకు స్వతంత్ర దేశములతో సమాన స్థానమును బొందునటుల పార్లమెంటువారు దుద్దేశించిరి దెలుపబడినది. నేనీ విషయ సంవత్సరములనుండియును యీయుత్తరువులనే విధ్యుక్తముగ నెరవేర్చుచుంటిని. అయ్యది జయప్రదముగ నెరవేరుటకుగాను యీవిధానమునందు ముఖ్యముగ నంశముల నిర్వర్తించుచుంటిని. నాప్రయత్నములందు సార్వభౌమని ప్రభుత్వముయొక్క ప్రాత్యహమును సానుభూతియు నుండెను. నేనుద్యోగమున నున్న కాలములో విరుగురు ప్రధాన మంత్రిలును నలుగురు భారత మంత్రిలును మారినను యీవిధానము విచ్చిన్నముగ నెట్టిపూర్వతేమండ జరుగుచుండెను. దానిమార్గమునండి తప్పించుటకుగాని మార్పుటకుగాని కోరిక లేకపోయెను. బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో భాగముగనుండి భారతదేశము బాధ్యతాయుత ప్రభుత్వమును బడయవలయునని నేనుద్యోగము వహించునపుడు విధించబడిన మరతులే బ్రిటిషు పాలనావిధానాదర్శముగనుండెను. నేనీసంగతులన్నియు జెప్పనది. సార్వభౌమని ప్రభుత్వ విధానము మార్పులేకుండ నిశ్చలముగ నుండెననియే, ప్రభుత్వములు మారుటతోనది గూడ మార్లేదు. రాజప్రతినిధులు మారినను యిదిమార్దు. ఏలనగా నాతరువాత రానున్న ఇర్విన్ ప్రభువుగూడ బయలుదేరుటకును భారతదేశము స్వపరిపాలనము బడయుటకు సక్రమ ప్రభుత్వమార్పులనే నడుపునటుల ప్రయత్నించెదమని చెప్పితి. భారతీయునిశ్చింతి యీసంస్కరణములు అపాఖ్యములకు లోనై నీచముగ పరిగణింపబడుచున్నవి. అయినను అదివరకప్పుడును లేనటువంటి రాజకీయాభివృద్ధికి గారడీని

క్రొత్తపూర్వా, ప్రతిష్ఠయేర్పడినది. ఇంతేగాక వానివలన భారతదేశము ఇంగ్లాండుకును సామ్రాజ్యమునకు మరింత సన్నిహితమై సామ్రాజ్యములోని స్వతంత్రరాజ్యములతో బాటు అభివృద్ధిగాంచుట కవకాశము గల్గును. నేనీ విషయములన్నియు గట్టిగ జెప్పుట యేలనగా, నేను మొదట యింటివద్ద బయలుదేరి నప్పటికన్న నూతనవిధానముపై యిపు డైదుసంవత్సరములు పనిజేసిన పిదప ఎక్కువ విశ్వాసము యేర్పడెను.

ఒక ప్రభుత్వవిధానమును నిర్ణయించుటకు ప్రజాప్రభుత్వ సంస్థలాధారముగ దీసికొనవలయును, అందు ముఖ్యముగ బ్రిటిషు సంస్థలను దీసికొందురనియు, ఆ మార్గములు భారతదేశమునకు వర్తింపవలయునని జెప్పుమాటలు నాకుదలియును. కాని యీ ఆదర్శములు చాలకాలమునుండియు బ్రిటిషు ప్రభుత్వముతో సందర్భముగలిగియుండుటచేత భారతీయుల మనములలో నాటి దేశాభివృద్ధి కవి ముఖ్యములని భారతీయులే చెప్పగలరు. బ్రిటిషు ప్రజాప్రభుత్వసంస్థల యాదర్శములు భారతదేశపరిస్థితులకు ఎర్తింపజేయుటలో కష్టములుగలవని మాకుదలియునుండ దాచుట వలన ప్రయోజనములేదు. వీని భారతదేశమును అచటి రాజకీయనాయకులను యెదుర్కొనవలయును. ఇంగ్లీషుసంస్థల ముఖ్యధర్మము. సర్వ డేను ప్రయోజనములకే వ్యర్థుల హక్కులను లెక్కపెట్టక విశ్వభావముతో బనిజేయుటయే యున్నది.

వివిధమత విభేదములు

భారతదేశములోని పరిస్థితులు ప్రకృతి సిద్ధముగ నీవక్యమునకు అనుహలముగ నుండవు. వివిధజాతులవారు వేర్వేరుచారి త్రకఖ్యాతితో నున్నారు. విభేదాదర్శములు గలవు. అట్టికరి విశ్వముగలుగుట దుర్లభము. విద్యానాగరకాళి స్థితియందు అసమానత్వముండుటవలన విభేదములు గలుగుచుండును. జాతి మతవిశేషములవలనగూడ వేర్వేరుమార్గముల బోవుచుండును. ఇట్టి పరిపాలనా సమస్య లెంత క్లిష్టముగనుండునో చెప్పన కక్కరలేదు ఈ కష్టములను అన్నిటిని నేనేకరువు పెట్టికోరను. కాని వానిని చెప్పుటలో నాయుద్దేశము అవిప్రోసేపేయవలసి నవిగావరియే. వానిని నిర్మత్తము జేయవలెదు. ఎటువీరిగినను భారతదేశమున నివియుండు అడ్డవచ్చును. మతవైషమ్యములెక్కువైన విషయము భారతదేశమున కంతకును దెలియును. నేను వానినిగూర్చి యెక్కువగ జెప్పనక్కరలేదు. నేనువానినిగూర్చి చెప్పవలసివచ్చినది భారతదేశములో నవియెక్కువగనుండుటచేతను, అవిపైపైన పోవునవిగాపోవుటచేత నైయున్నది. అవి భేదములకు బాగా మూలములు ప్రాకినవి. వానిని కులభముగ పెళ్లగింప వలనుపడదు. భారతదేశమునందు విజ్ఞానవారందరకును యీ విషయము తెలియును. ఆ విషయము తెలుపకుండ ఊరకనైనను భారతదేశ రాజకీయపరిస్థితుల మాట చెప్పుట వలనుపడదు. ఈ విభేదములను భారత దేశభక్తులును భారత జేష్ఠులును పరిష్కరింపబూనెదరను నమ్మకముతో నేను నవలి వి నెదను.

ప్రభుత్వవిధానము మార్పు జెప్పదు!

నేను భారతదేశమునుబిడి ఇంగ్లాండుకు పోవలసివచ్చునప్పటికి నూతన ప్రభుత్వవిధానముకొంద భారతదేశ పరిస్థితులెటులనున్నదియో దీరముగ నాలోచించితిని. అట్లాలోచించిన పిదప నాఅభిప్రాయములను విశ్వభావముతో మీకు దెల్పి పరిపాలకమునందు మీసహకారసద్భావముల బడయగలెదను. ప్రభుత్వనిర్మాణమిప్పుడున్నట్లు నిర్దోషముగనున్నదని నేనేమాత్రమును జెప్పను. మార్పులక్కరలేదని గాని, నూత్నపరిస్థితుల ననుసరించి సవరణలక్కరలేదనిగాని నేను జెప్పను. ఈవిషయము కొంతకాలమైనపిదప విచారణకు వచ్చును. ఆప్రయోజనమును నియమింపవలసిన లేడికి ముందే నియమించుట కుండవలసిన మరతులు నేనును నాప్రభుత్వమును చాలతరుచుగా జెప్పుచుంటిమి. వానిని మరల జెప్పనక్కరలేదు. నేను అపాహలను దొలగింప నెంతో ప్రయత్నములు జేసినను నేను జెప్ప నభిప్రాయములకు అన్యధాభావముల గలుగజేయుచున్నారు. నేను ముఖ్యముగ నొకటి దెలుపగలెదను. ఎప్పుడుగానియే రాజకీయపక్షమునైనను పూర్తిగలాంగిపోవలసినదిగ నేను కోరియుండలేదు. ఈవిషయమున నాకన్న నాతరువాత వచ్చువారు ఎక్కువ అవ్యవసంతులుగ నుండురని నమ్మెదను. వారు తమ నూతనప్రభుత్వప్రారంభమున సద్భావప్రకటనమును గావించి సమరసభావమును బడ నెదరనియు నమ్మెదను.

సంస్కరణములను ప్రవేశపెట్టినపిదప మొదటి సంవత్సరములోనే అభివృద్ధికి ప్రతికూల వాతావరణ ముండునని యెప్పుడును అనుకొనలేదు. ప్రపంచములో నితరదేశములందుగలనే భారతదేశముగూడ అనిశ్చలభావము లేర్పడెను. ఇంతేగాక భారత ఆర్థికస్థితిగూడ క్రుంగిపోయెను. వర్తకవాణిజ్యములు ఆర్థికముగ క్లిష్టస్థితిలో నుండెను. వారి మతవిశ్వాసములతో

దగ్గరలోనున్న సామ్రాజ్యముయొక్క అస్వచ్ఛముగూర్చి భారతీయులకు కొందరు క్షేమముగల్గెను. ఈపరిస్థితులను నామనా ప్రభుత్వము నకు చాలా అందోళనము గల్గెను. నూతన ప్రభుత్వ విధానము నభివృద్ధి జేయవలసిన మొదటి సంవత్సరములలోనే అనేక క్లిష్టపరిస్థితులేర్పడి సంస్కరణములు పనిజేయుట కాటంకముగల్గుటయే గాక ఒక్కొక్కసారి వానియొక్కే భంగముగలగజేయునంతటిస్థితి వచ్చెను. ప్రస్తుతము వాతావరణమునందు మార్పుగల్గిన నని అందరును ఒప్పుకొనుచున్నారు. సరిహద్దులలో కొంత యేర్పడినది. దేశమునందు కల్లాలములగినవి. లాఆర్డరులు స్థాపింపబడినవి. ఆర్థికస్థితి చక్కబడినది. సంస్కరణములవలన దేశ నిర్మాణకార్యములు నెలవేరినవి. భారతదేశమునందు వర్తకవాణిజ్యాభివృద్ధి మూలములకు తగినపరిస్థితు లేర్పడినవి. భారత మహమ్మదీయుల ఆందోళనములు తగ్గింపబడినవి.

అభినందనములు

ఈ మొదటి సంవత్సరములలో భారతదేశసభలు ప్రభుత్వము నకు అనేక క్లిష్టపరిస్థితులందు తోడ్పడినదానికి కృతజ్ఞతను తెల్పుచున్నాను. క్లుప్తముగ నీవిషయములన్నియు తెలుపుటలో మరియొక ఉద్దేశ్యముగలదు. ఈమధ్యనే ఇర్విన్ ప్రభువు నన్నుగూర్చి యుద్ధావధి బలము రాజప్రతినిధిపరిపాలనములను ఫలితములు తృప్తికరముగ గల్గినపుడు గౌరవములయు నాయనచే యని చెప్పిరి. ఈఫలితములకు నాకేమైన గౌరవము నిచ్చునెడల ఆంధ్రభాగము నాతోగూడ భారతప్రభుత్వభారమును వహించిన వారికి గూడ సేవసంగింపదను. ఈవిషయ సంవత్సరములలోను నేనుబడిన భక్తి శ్రద్ధలు మరి ఏరాజప్రతినిధియందు బడియుండదు. ఈవిదేండ్లనుండియు నాకొన్ని సంభులును పరిపాలనమునకు సహాయము జేసినవారును చాలా తోడ్పడిరి.

ఇకను రాజకీయవిషయముల మానిస్వవిషయముల దెల్పెదను. ఇదియే మిత్రగలసియుండుటకు కడపటిసారియనిచారముగచున్నది. భారతదేశమును వీడిపోవునపుడుయిట్టివిచారము గలుగ వున్నయెడల మానవుడనేగాను. ఈ సంవత్సరములన్నియు నామనకున్నట్టి జ్ఞాపకములందును.

రీడింగు ప్రభుత్వ చేసిన పని

నేను వెడలిపోవునపుడు యీనావిచారమునందు రీడింగు ప్రభుత్వభాగమునగూడ చెప్పక విడువజాలను. ప్రస్తుతము అన్ని విధేయములను మరచిపోయెదను. మేము భారతదేశములోనున్నంతకాలమును మిత్రత్వముతోను సానుభూతితోను దయతోను మమ్ములను ఆదరించినవారు జ్ఞాపకములందును కష్టములతోగలదుచున్నవారికి సహాయము జేయుటలో నాకును ప్రభుత్వమున కొనసభ్యులను భారతదేశమునజేసిన సహాయముగూర్చి చెప్పకవిడువజాలను. ప్రభుత్వ వాత్సల్యముతో నిక్కాగ్యమును పైబెట్టికొని జేసెను. అందుకే దేశమున చాలమంది కృతజ్ఞులుండగలరు. నేను భారతదేశములో నున్నంతకాలమును దేశము కోర్కెల నెరవేర్చుటకు ప్రయత్నించు చుంటిని. నేను భారత దేశాభివృద్ధిని గావించి సామ్రాజ్యముతో సంబంధము నెక్కువ జేయుటకు తోడ్పడ నుద్దేశింపబడితిని. నేను నివృత్తపాతముగ నుండి పార్టీతగవులతో సంబంధము లేకుండ పనిజేసితిని. నేను జేసినపని జయప్రదము గాకపోవచ్చును. మానవప్రయత్నమున కెన్నియో అటంకములందును. అయితే నేను భారతదేశ నేప జేయుటలో సానుభూతి కేమాత్రమును లోపము చేయలేదు. చేతనైన నేపజేయుటకు కాంతయుండెను. నేనుపోవునప్పటికి మంచి భావములతో బోవుచున్నాను. ఈదేశము నాకెప్పుడును మనసునందుండ గలదు. భారతనేపజేయుటకై చేతనైనంత వరకు ప్రయత్నించె నని గూడ మీమనసులందు ముగిసినవలె నని నేనుగోరెదను.

రాజప్రతినిధి ఉపన్యాసము

శ్రీశ్రీ, మార్చి 25:—రాజప్రతినిధి ఉపన్యాసము ఏ ప్రకటనము లేక టెల్లి ఫోనునపుడు చెప్పు సాధారణపు మాటలవలె నున్నది. ఉపన్యాసము 25 నిమిషములు పట్టినది. తన ఉద్యోగము అంతమగుచున్నదనియు బోధితై నగరము అద్భుత భారతదేశమును విడుచుచుండె నని చెప్పెను. నిజమైన ఈ అయిదేండ్ల పనియు నేడు మాడజాలము. చరిత్రకారుడు మాత్రము సంస్కరింపబడిన రాజ్యాంగముయొక్క పునాదులు నిజముగా జేయబడినవి ప్రాయము. రాజప్రతినిధి అయిదేండ్ల అధికారములోను 5 గరు ప్రధానమంత్రిలను 4 గరు ఇండియా మంత్రిులను మారినను సార్వభౌముని ప్రభుత్వము మాత్రము కట్టుదిట్టముగానుండెననియు, రాజప్రతినిధి మారినను అది అట్లే యుండెనని ప్రాయముగలను అని చెప్పెను. (అ. ప్రె.)

జిన్నాగారి ప్రాంతపాట

స్వరాజ్య పార్టీపై నిప్పులు గ్రక్కట

రాయలు కమిషను వెంటనే నియమించ వలయు నని అధికారులకు విన్నవించెను

సర్ డార్సీ లిండేగారి అభిప్రాయములు

అహ్మదాబాదు, మార్చి 20:—సమాప్తమైన భారతసామ్రాజ్య శాసనసభపై అభిప్రాయములను, భావాయందు స్వతంత్రపక్షము, అనధికార యూరపియనులు అవలంబించిన సున్నకార్యక్రమమును గరించి ప్రత్యేకముగ మైనీయత్రికయందు ప్రకటించుటకు విలేఖరి స్వతంత్రపక్ష నాయకుని అభిప్రాయములను బడసెను. స్వరాజ్యపార్టీ అవలంబించుచున్న కానుపురంకార్యక్రమమును సరణియ మైనదియే గాక, దేశక్షేమమునకు అవకాశమును గల్గించును అని జిన్నాగారు స్పష్టముగబోధిరి. ఎన్నికలకార్యక్రమము లేక దొరతనముయొక్క వైఖరిని ఖండించుటకైనను అవలంబించబడిన స్వరాజ్యవాదుల శాసనసభా నిష్క్రమణము బహుశ్యమైనది. భారతదేశముందుగల ప్రకృత పరిస్థితులందు రాజకీయ నాయకులు, వాణిజ్య ప్రభువులు, జమీందారులు, భూస్వాములు దేశమును ఇష్టము వచ్చిన త్రోవను బోనిచ్చి, పాతుబద్ధముగ పక్షమును స్థాపించక పోయినయెడల, అభివృద్ధి కంతరాయములు గలుగునని జిన్నాగారు చెప్పిరి. ప్రస్తుతిపు రాజ్యాంగమును కొనసాగింప నిరాకరించుటయే స్వరాజ్యపక్ష కార్యక్రమమందు ప్రధానాంశముగ నున్నది. రాబోవు ఎన్నికలందు వారిపక్షమునా రధికముగ శాసనసభా సభ్యులుగ ఎన్నుకొనబడినచో శాసనసభలు మూసివేయబడుట తలస్థించును బడెనును సంపూర్ణముగ నిరాకరించుటయందు మేము స్వరాజ్యపక్షముతో నంగీకరింపము. మాకును వారికిని గలభేదాభిప్రాయములలో నిది రెండవది. స్వరాజ్యపక్ష మవలంబించుటకు ముందుగనే ప్రజాప్రతినిధు లంగీకరింప నిచ్చినయెడల, ప్రసాదించబడిన అధికారముల మూలమున మైనానున్నిజుంగు బెక్కు మార్పుల చేయుటకు గల హక్కులను బోగొట్టుకొనుట తలస్థించును. కాబట్టి ఎంత అసంతృప్తికరమైనదిగ ప్రస్తుతిపు రాజ్యాంగమున్నను దానినికొనసాగించి లాభములను బడయ బ్రయత్నించవలయునని జిన్నాగారి అభిప్రాయము. అంతియకాక తీవ్రమగు రాజకీయప్రచారము దేశమందు గావించి, సామ్యమున ఎన్నికలస్థలమున పోల్కొలిపి, ప్రధానసమస్యలపై స్పష్టముగ మండేయను ప్రజాప్రతినిధులు బడయవలయును.

శాసనసభ సార్వజనిక మైనది

సక్రమపద్ధతిని తగినంత రాజ్యాంగాంధోళనము సల్పునప్పుడు శాసనసభ సార్వజనిక లేక ప్రత్యక్షచర్య నడపుట నిరర్థకము లగును. రీడింగు ప్రభువు నుడివినట్లు అసంఖ్య ప్రజాభిప్రాయవర్తనయొక్క వారు అద్దమును బ్రద్దలుగొట్టి రంగస్థానమును శత్రువుల వశము చేయరాదనియు జిన్నాగారువదించెను. కాబట్టి దేశమందలి వివిధ రాజకీయపక్షములకే గాక స్వరాజ్యపక్షమునకు సహితముగ కాలహరణము చేయకముందు కార్యక్రమముగరించి చొక్క విచారించవలయునని ఇండియన్ టెంటు పక్ష నాయకుడు జిన్నాగారు హెచ్చరించిరి. ముఖ్యముగా మార్పులను రాజ్యాంగమందు విచారించుటకైన ప్రభుత్వము నిరాకరించుచున్నదని స్వరాజ్యవాదులు చెప్పి ప్రజలవోటులను బడయకుండుటకుగాను రాయలుకమిషను నియమించవలయునని జిన్నాగారు దొరతనమును గోరుటకు కారణముగచున్నది. రాజ్యాంగమును సంస్కరించుటకు ప్రభుత్వమును లొంగదీయుటకు ప్రకృతపు రాజ్యాంగమును కొనసాగించుటకు బూనుకొనిన వారల నధికసంఖ్యాకులుగ శాసనసభల కంపులుటే సరియగుమాన్దముని జిన్నాగారు వదించిరి. వెంటనే రాజ్యాంగము సంస్కరింపవలయును. వెంటనే రాయలుకమిషను నియమించబడునని దొరతనము ప్రకటించినచో ఎన్నిక ప్రతిఫలము స్వరాజ్యవాదులకును, కాలగెనునకును ప్రతిహతముగ నుండునని తన నిశ్చయాభిప్రాయ మని జిన్నాగారు ఖండితముగ చెప్పిరి. హడావిడిగ బొంబాయి ప్రయాణము వెడలుచున్న జిన్నాగారిని యీఉద్యమము బొంబాయియందెంతవరకు విస్తరింపనని విలేఖరి ప్రశ్నించెను.

జాతీయపక్ష నిర్మాణము

“బలమున జాతీయపక్ష నిర్మాణము స్వరాజ్యవాదుల దుష్టతంత్రముల నెదుర్కొనుటకు ఏర్పడవలయు నని నేను గోరుచున్నాను. స్వరాజ్యవాదులు వోటులను అనుభవరాహిత్యమును, అనాయకత్వమును ఆధారము గజేసికొన జూచుచున్నారు. ఉద్యోగనిరాకరణము, బడ్జెటు నిరాకరణములవలన జాతీయవాదులను స్వరాజ్యవాదులకును భేదము గలదని చాటించు, శాసనసభ నిష్క్రమణము మొదలగు బూటకపు ఎర్తులచేతను ఎన్నికవర్తమును స్వరాజ్యవాదులు మోసపుచ్చజాలరని నేను దలంచు చున్నాను.”

ప్రజల ప్రతినిధులు తగిన పనుకుబనిసి ఉపయోగించినయెడల, ప్రతిఫలముకను సంకల్పిరముగ నుండెననియు, వారింకను అధికముగ ప్రభుత్వమును కొత్తిడి గలిగించి యుండెడి వారనియు జిన్నాగారు గడవిన అసంఖ్యమును జరిగిన కార్యక్రమమును గురించి విలేఖరికి చెప్పెను.

సర్ డార్సీ లిండేగారి అభిప్రాయములు

మొత్తముమీద జూచినయెడల గడవిన అసంఖ్య సమావేశకార్యక్రమము సంతృప్తికరముగ నేయున్నది. కాని స్వరాజ్యవాదుల నిష్క్రమణముచే బడ్జెటుచర్యయందు చాలవరకు మార్పు గలిగెనని సర్ లిండేగారు చెప్పిరి.

స్వరాజ్యపార్టీయందు టెల్ల సభ్యులును నిష్క్రమణమును మనఃస్ఫూర్తిగ అంగీకరించలేదనుట అవసరమైనయెడల స్వరాజ్యవాదులు శాసనసభనుండి వెడలిపోవుటకు గురించి లిండేగారు పట్టించిరి. ఎన్నికలసమయమున దీక్షామణము లాభకారి కాకపోవచ్చు నని సర్ డార్సీ లిండేగారు పట్టించిరి. మహమ్మదీయుల వోటులు, స్వరాజ్యవాదుల నిష్క్రమణము 1818 వ సంవత్సరపు మూడవరిస్కలేషను తీర్మానమోడిపోవుటకు గారణము.

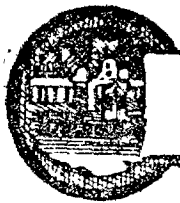
ప్రతి ఎక్తన జానుంకముగ వేయుటకును కార్మికసమిచ్చుము, ప్యానుచేసినందుకును సర్ లిండేగారు సంతృప్తి జూపిరి. నిల్వతోగూడిన బడ్జెటును తయారుచేసినందుకు ఆర్థికసభ్యుని సభ్యుడు అభినందించెను. అందువలన రాష్ట్రీయకట్టభారములు దగ్గించుటయు, రాజ్యాంగము జయప్రథముగ నవడబడుటకు ప్రయత్నములు చేయుటకు సౌకర్యము లీయ బడెను. స్వతంత్రపక్షము వెంటనే రాయలుకమిషను నియమించవలయుననికొరిన తీర్మానము ఓడిపోయినను దొరతనమువారి ఆశయమును సానుభూతితో గుర్తించి న్యాయముగ రాజ్యాంగమును నడవినచో లాభములు గలుగ నని మూచించెను. దక్షిణ ఆఫ్రికా భారతీయులసమస్యపై అన్ని రాజకీయపక్షముల దొరతనముతో సంప్రతించెను. మితవాదుల వైఖరి అసంఖ్యముగ ఆక్షేపణమును బలపరచెను. ఇండియా ప్రభుత్వము దక్షిణ ఆఫ్రికా యూనియను గవర్నమెంటుతో జరపుచున్న రాయదారముల ప్రజలచే బలపరచుచున్నది లాబీయందు సర్వపక్షముల మధ్య యిట్టి సమర్థిప్రాయములుగలిగి యుండు చే పరస్పర రాజకీయదృక్పథముల నవయుట కవకాశము లభించును. అసంఖ్య సమావేశాంతమున భారతీయయువకులను నావికావిద్య గరపుటకు తయారుచేసిన ప్రణాళికను సభ్యులు ప్యాను చేసిరి. స్వరాజ్యపక్షము శాసనసభయందుండి వెడలిపోయినదిమన ప్రజలుగారు గావించిన ప్రసంగమునకు మరదివము వారిచ్చిన నిర్వచనము శాసనసభ్యులకు సంకల్పి గలిగించెను అని సర్ డార్సీ లిండేగారు నుకొనిరి.

లాలా లజపతిరాయిగారి అభిప్రాయములు

అహ్మదాబాదు, మార్చి 25:—గత అసంఖ్యపై లాలా లజపతి రాయిగారు దిగువ అభిప్రాయములను చెప్పిరి:—చర్యలు బాగుగ జరగిలను చర్యలందు ఆవంబరముగదను అభిప్రాయము నాకుగలిగెను. గవర్నమెంటు సభ్యులు మర్యాదజూపినను, అధికారబలముగలవారై వారు చెప్పునది సభ్యుల యంగీకారము బడయనిదైనను స్పష్టముగ నిర్దోగమోటుముగ వదించిరి. వారి అభిప్రాయమే తుదకు జయించునని వారికి గుండెనిబ్బరముగలదు. స్వరాజ్యవాదులు, స్వతంత్రపక్షవాదులు గలని అధికారులపై విశ్వాసరాహిత్య తీర్మానముల అయిదారు యాసమావేశమందు ప్యానుచేసిరి. అది కేవలము కాగితముపై సమాప్తమే గలవు. అందువలన ప్రభుత్వమున కెట్టి చెరువునులేదు.

ఒక మరణము

కలకత్తా, మార్చి 25:—నిన్న ఆహుతి గుండు బెల్లులతో చేర్చుకొనబడిన బ్లాన్సి అంగరసతి రాత్రి ప్రాద్దుపోయిన తరువాతి పనిపోయినది. (అ. ప్రె.)

మదగామీ వార్తలు

ఇండియన్ బ్యాంక్:—ఏప్రిల్ నెలలో తిరువాన్కూరు సంస్థానమునందలి అతెప్పిగో ఒక బ్రాంచీని ఏర్పాటుచేయుటకు యిండియన్ బ్యాంకు నిశ్చయించితి.

భయంకర ప్రమాదము:—నిన్న రాత్రి శేనాంపేట పోలీసు స్టేషను ఎదుట ప్రమాదము జరిగి 5 గురకు ప్రాణాపాయకరముగా గాయములు తగిలినవి. ఇరువురు ఐకోపియనులు. మువ్వగు భారతీయులు. గాయపడినవారిని ఆసుపత్రికి తీసికొనిపోయితి. వారిలో నొక రగు హాల్గారికి ప్రాణాపాయకరముగా నన్నది. (అ. ప్రె.)

సంగీత సభ:—సాందర్భములలో 28 తేది సాయంత్రము 6 గంటలకు సామి టెంకటాచలము శ్రేష్ఠిగారి యాజమాన్యమున తిరువాన్కూరు రాజాయి పాటకచ్చేరిసభ జరుగును. ఇందు నవ్యుద్రవ్యమును హిందుయువతీకరణాలయ సహాయార్థము గాంగబడును.

లోకలు మ్యూనిసిపలు అడ్వైజరీ కమిటీ:—బి. రామచంద్రా రెడ్డిగారు యం. యల్. సి. లోకలు మ్యూనిసిపలు సరిపాలనపు అడ్వైజరీ కమిటీ సభ్యులుగ నియమింపబడినటుల ప్రభుత్వమువారు ప్రకటించుచున్నారు.

హిందూ రిలిజియసు ఎండ్ మెంటు బోర్డు వారి ఆఫీసు:—ఈ కార్యాలయము ప్రస్తుతము శేనాంపేట మాబరోడ్డులో సద్దరు కార్తెన్సులో నున్నది. ఇప్పుడు నుండి రాయపేటలో లాయన్సు రోడ్డులో భాగీరథివిలాసుకు మార్చబడెను. ఈ నెల 29 వ తేది మొదలు అన్ని వుత్తరములును భాగీరథి విలాసుకే వ్రాయవలెనని కార్యదర్శి మాకు వ్రాసెను.

ఇంటరు కార్పొరేషను స్కూలు స్వర్ణం:—ఈ నెల 27 వ తేది శనివారమునాడు అనగా రేపు సాయంకాలము 4 గంటలకు యీ ఆటలు ఎస్. ఐ. వీ. వీ. గ్రాండ్స్కోల విద్యాకాళామంత్రి హాసరబులు సర్ వీ. పి. పాత్రోగారి అధ్యక్షతన క్రింద జరుగును. అధ్యక్షుడే బహుమతులను పంచిపెట్టును అని ఎదుర్కొనవలసి ఆఫీసరు వ్రాసెను.

మదరాసు డిస్ట్రిక్టు టీచరు మేనేజర్సు సంఘసభ:—ఈ నెల 28 వ తేది శనివారమునాడు అనగా రేపు ఉదయము 7½ గంటలకు కోరలు మర్రెంటుస్ట్రీటు 110 గృహమున (ఏ. రామానుజులు సెట్టి ఎలిమెంటరీ స్కూలు) మ్యూనిసిపలు కమిషనరు పి. టి. కుమారస్వామి సెట్టిగారి అధ్యక్షతన క్రింద యీ సంఘసభ జరుగును. కంపల్లెరి వీరియ్యో ఎయిడెడు స్కూలుకు యియ్యదగిన కంపెన్సేషను సమస్యను గూర్చి చర్చ జరుగునని కార్యదర్శి వ్రాసెను.

గవర్న మెంటు కామర్సు యినిస్టిట్యూటు

బహుమతుల నిచ్చుదినము

“1920 మార్చి నెల 27 వ తేది ప్రైజు డిస్ట్రిబ్యూషను డే! ఆ నాడు సాయంకాలము 4½ కు బహుమతు లియ్యబడును. నీవు ముఖ్యముగా రావలెను ఏకారణమునైన నీవు రానిచో అవిధాతము చూపినటుల భావించి నిన్ను కఠినముగా శిక్షింపవలసి వచ్చును. పరీక్షకు పంపకుండ నిశ్చయించుట గూడ జరుగవచ్చును.

సంతకము ఎం. కే. డండేకరు
ప్రిన్సిపలు 24-3-26

ఇటుల విరు విద్యార్థుల నందరిని అక్రమముగా నిర్బంధించుచున్నారని చాటినట్టి విద్యార్థులు తెలుపుచున్నారు. ఈ ప్రైజు వినియోగించిన విషయములు ఆంగ్ల భాషయందు వ్రాయబడి టిఫిన్ “యిండియన్ సర్వీసు పోస్టుకార్డు” పైని తనకు పంపబడెనని తెలుపుచు ఒక విద్యార్థి మాకు చూపించెను దానిని మేము చూచితిమి. (ఆం. ప. సం.)

చెన్నపురి అన్నదాన సమాజము—మార్చి నెలలో జరిగిన ప్రత్యేక అన్నదానముల వివరము:— గుడివాడ వేంకటేశ్వరమఠము శ్రేష్ఠి లక్ష్మణుడు కన్నయ్య శ్రేష్ఠిగారు చెరి 200 మందికిని, కే. శ్రీరంగమ్మగారు 182 మందికిని కలవల వెంకటాచలం శ్రేష్ఠి, ఎం. కొలండవేలు మొదలగు, భోగములు మహుకారు టి. కమలమ్మగార్లు చెరియారు మందికిని, టి. శివప్రకాశ మొదలగుగారు 66 మందికిని పి. రంగనాథం శ్రేష్ఠి ఎస్. మాణిక్యం పిళ్లగార్లు చెరి 50 మందికిని, సి. రాజగోపాల మొదలగు (చిక్క-ముగలూరు) గారు 88 మందికిని పి. రామచంద్రశ్రేష్ఠి ఎ. రంగనాథం శ్రేష్ఠిగార్లు చెరి 25 మందికిని అన్నదానమును చేయించిరి. అని గౌరవ కార్యదర్శి మాకు వ్రాసెను.

రాకపోకలు:—ఎం. కే. ఆచార్య ఎం. ఎల్. వీ. గారు నేడుదయమున డిల్లీనుండి కలకత్తావారుగా చెన్నపురికి వచ్చిరి.

నిన్న రాత్రి ఏ. రంగనాథం ఐ. సి. ఎస్. (గవర్న మెంటు ఎమిగ్రేషను ఏజెంటు, సిల్హెటు) గారు కొలంబోను, టి. ఆస్తిను ఐ. సి. ఎస్. (ఆసాము లేబరు బోర్డు ప్రెసిడెంటు) గారు కలకత్తాను, డాక్టరు డి. కొత్తను (ఇండియా ఎగ్రికల్చరు యన్ సెక్టరు జనరలు) గారు పూనాను, మేజరు ఇ. ఎం. మిట్టెను ఓ. బి. ఇ. (బ్రిటిషు స్టేషను హాస్పిటలు) మిట్టెను సతిగార్లు బొంబాయికిని, కల్లులు జి. ఎఫ్. బ్రూక్స్ గారు బెంగళూరును, మేజరు స్వెలుగారు కలకత్తాను, సి. జన రాకదాసు జి. కృష్ణమూర్తిగార్లు ఉదకమండలమునకును, కె. ప్రసాద టి. జి. (బ్రిటిషు లాంక మైదూర ఫలీయర్సు) గారు బొంబాయికిని వెళ్లిరి.

సి. ఎఫ్. బ్రాకెనబరీ ఐ. ఎఫ్. ఎస్. గారు నీలగిరి జిల్లాకు కలెక్టరు అందు డిస్ట్రిక్టు మేజిస్ట్రేటుగా నియమింపబడిరి గాని నేడురాత్రి బయలుదేరి వెళ్లెదరు.

మహాత్ములవారి వాక్యము
దేశ మనే శరీరమునకు, వ్యవసాయము, నూలువడుకుట అను రెండును ఊపిరితిత్తులు. వీటికి తుయవ్యాధి రాకుండునట్లు యెప్పుడును గట్టిప్రయత్నము జరుగవలెను.
సి. వి. రంగం శ్రేష్ఠి.

కీ॥ శే॥ టి. వి. శేషగిరయ్యగారు:—వీరి మరణమునకు సంతాపమును సానుభూతిని వెల్లడించుటకు ఏప్రిల్ నెల 1 వ తేది గురువారము నాడు సాయంకాలము 6½ గంటలకు ఎస్. వేంకటేశ్వరం శ్రేష్ఠి, ఎం. సి. వీ. ఆడిటోరియంలో హాసరబులు భానుబాహదరు మహమ్మదు ఉస్మాను సాహెబుగారి అధ్యక్షతన క్రింద బహిరంగసభ జరుగును. ఆసభను చెన్నపురి సోషలు సర్వీసులీసు, వై. ఎం. సి. వీ. సర్వెంటుస్ ఆఫ్ యిండియా సొసైటీల వారేర్పాటు చేసిరి. రైటు హాసరబులు వి. ఎస్. శ్రీనివాసశాస్త్రి, రావుబహదరు టి. వరదరాజులు నాయకులు, టి. ఆర్. వేంకటరామశాస్త్రి, రావుసాహెబు జి. వేంకటరంగ రావు, రావుసాహెబు పి. సంబంధం మొదలగురు రివరెండు హెచ్. వీ. పాస్టి గార్లు మున్నగు వారాభిలో నువన్యసించెదరు.

మదరాసుజిల్లా ఆంధ్ర కాంగ్రెసు సంఘము

ఈసంఘ కార్యనిర్వాహకవర్గమువారి సభ ఈ నెల 30 తేది మంగళవారం సాయంత్రము 5 గంటలకు ఆంధ్రపత్రిక ఆఫీసులో జరుగును.

కార్యక్రమము
ఆంధ్రరాష్ట్ర సంఘమునకు భారీయన్న 2 సభ్యుల స్థానములకు ఎన్నికొనుట కార్యదర్శులు ప్రవేశబెట్టు నితరవిషయములు.

కొ. శివరామ కృష్ణరావు,
పొ. రామకృష్ణయ్య,
కార్యదర్శులు.

ఆంధ్రనాయకసంచారము
ఒంగోలు మార్చి 26—గంటూరు, లెజవాడ, నిడదవోలు గుడివాడ, నెల్లూరు రాజమహేంద్రవరము విజయనగరము చూచి వ తరువాత శ్రీయుత ప్రకాశము, నరసింహరాజు, ఉమామలై గార్లు రాత్రికి చిత్తూరు వెళ్లుచున్నారు. భజవాడలో ఆంధ్ర రాష్ట్ర సంఘమువారియెదుట వారు తమ నివేదికను నివేదించుట అ. ప్రె.)

విల్లింగుడను ఉచిత పఠశాలయ, పుస్తక భాండాగారము

గోమెను ప్రభువుగారు ప్రారంభోత్సవము జరుపుట
అఖిలభారత సాధుసంఘ మహాసభా స్థాపకులైన శ్రీ కరుణానందస్వామిగారిచే చెన్నపురి జార్జిటౌనులో నూతనముగ స్థాపితమైన ఉచిత పుస్తక భాండాగార పఠశాలను దిరముయొక్క ప్రారంభోత్సవము నేటి యుదయము చెన్నపురి గవర్నరు గోమెను ప్రభువుగారిచే జరుపబడెను. పుస్తకముఖులలో శ్రీ యాతులు సర్ ఆన్సెం పరశురామ పాత్రో, యస్. భవానం దం, ఏ. సి. పార్థసారథినాయుడు, డి. బి. వి. తిరుమలపిళ్లె సర్ టి. సదాశివయ్యరు, రా. బ. కృష్ణారావు భాకాస్లే ము మ్ననవారడంచెరి.

గ్రంథాలయ పఠశాలను బాడ్వేనుండి నెంటులస్తే మనుకు బోయెడి మార్గమువ్వనందు క్రైస్తవ బైబిలు భవనము నకు ప్రక్కగనిర్మింపబడినది. మందిరమందు నట్టనడుమును స్వామి వివేకానందుని విగ్రహము ప్రతిష్ఠింపబడినది. గోడల కిరుప్రక్కలను విల్లింగుడను దంపతులు గోమెను దంపతులు, తిరుమళ్ల పిళ్లెగారల చిత్రపటము లమర్చబడియున్నవి.

కరుణానందస్వామిగారు
దక్షిణ కైలాసమనవరగు పోతియో శిఖరమందు 40 సం॥ ల క్రితము కరుణానందస్వామి తపమాచరించుచు ఒకానొక తటి భగవదాదేశముచే ప్రపంచమునందు బ్రవేశించి ప్రజోపకారములను గావింప ప్రారంభమై సాధుసంఘ మహాసభను స్థాపించెను. పిమ్మట క్రమముగ నిన్నియో ప్రజోపయోగముల నొనర్చుచు పరార్థ జీవనమును గడుపుచు వచ్చెను. మత ప్రచారమునకై పలుతావుల పలుసంఘాలను స్థాపించెను. ఈశ్వరోపాసనయందు నిమగ్నమై యుండుతటి ఈ పఠశాలనుండి స్థాపనోద్దేశము మనమున తట్టగ వెంటనే తీవ్రప్రయత్నమునకు గడంగి నిధిని బ్రోగు జేసి తత్కార్య సాధ్యమును గావించెను. ఈనిర్మాణమునకు వెల్లింగుడను ప్రభువు ప్రప్రథమమున శంఖస్థాపన గావించెను నేటిదినము గోమెను ప్రభువుగారు ప్రారంభోత్సవమును జరుపుచు స్వామివారి త్యాగశీలమును, పదార్థ జీవితమును బ్రశంసించుచు మదరాసు పోలట స్వామిగారికి కృతజ్ఞులని బర్కెరి. కాలక్రమమున పఠశాలను విద్యార్థులను తిదితర పాలన అధికముగ నాకర్షించుచు, విజ్ఞానాభివృద్ధికి తోడ్పడుటకు కాసింపిరి. తాము పునాదిజేసిన భవనము నేడు సంపూర్ణమైన ధని విల్లింగుడన్ ప్రభువుగారికి వ్రాసెద మనిరి. విల్లింగుడను దంపతులు భారతదేశమును వీడిపోయినను వారి వృద్ధయము లిచటనే యుండగలవనిరి.

పదవ స్వామిగారికి తమ కృతజ్ఞతను గవర్నరులకుగాను సాధుసంఘ సభ్యులతరపున గవర్నరుగారు స్వామికి బంగారు పతకము దుక్కలులను పంపిరి. గవర్నరుగారికి, ప్రముఖులకు వంద నములతో సమావేశము ముగిసెను.

సర్ ఆర్థరయ్యగారు
రంగూను, మార్చి 26:—సర్ ఆర్థరయ్య పన్ను ఫర్డు గార్లు పైట్సుకు నేడు వెళ్లిరి. (అ. ప్రె.)

నోటీసు

1920 సం॥ జూలై నెల 20 దిని మ॥ కె. డి. రాజు గారి పతిరావుగారి పేరను యిచ్చిన పోలీస్ నెం 420630 పోయినట్లు తెలిసినందున యీదిగువ సంఘమువారు క్రొత్తపోలీస్ నెలకోజు లలోగా యిచ్చెదరు. కావున యీపోలీస్ తో సంబంధమున్న వారు యీదిగువనిచ్చిన యెడ్రసుకు తెలియచేయకొరచున్నాము. గ్రహము లైపు ఎన్నూరెన్ను సొనయిటి లిమిటెడ్డు, ఎస్ట్ నేడు, బొంబాయి.

శ్రీవిజయనగరనివాసులగు మహాకవి గాయక శిరోమణి బ్రహ్మశ్రీ మదజ్జాడాదిభట్ట నారాయణదాసుగారిచే విరచింపబడి వెల కుదొరకు పుస్తకములు వారిపేరనే వ్రాసి తెప్పించుకొనవలెను. కావ్యములు.— నవరసరంగిణి రు 5-0-0, బాటసారి 0-4-0, సారంగధర నాటకము 1-0-0. పారికథలు:—శ్రీయథాధిక రామాయణము రు 2-8-0, సావిత్రిచరిత్రము 0-12-0, అంబరీష 0-6-0, భీష్మ 0-6-0, గజేంద్రమోక్షము 0-6-0.

“నాయకురాలు”

(గ్రంథకర్త: ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారు)

ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారు వాడుక భాషలో రచించిన “నాయకురాలు” అను పల్నాటి పీఠనాటకము ఆంధ్రసాహిత్యము యానరగాత్యతప్పక ప్రాతిమణ్యమున నమ్మదము. లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారి, సాంఘికమత, రాజకీయ సంస్కరణాభిలాషలను వివరింపబడినది. “జగమెరిగిన బ్రాహ్మణునకు జండమేల” యనునీతిని, పంతులుగారి శ్వాతి యిచ్చినకే వ్యాపించియున్నది. వీరికిగల ఆంధ్రచారిత్రకపరిజ్ఞానముగూడ పలువురు విదితమే. “మాటపల్లి” యను నవలయందు, ప్రస్తుత ప్రజాసామాన్యస్థితిని గ్రంథకర్త కనుగొన్నట్లుగా వర్ణించెనుగాని అధికారవర్గమువారి యనుగ్రహమున దీనిని చదివి యానందించుటకు ఆంధ్రప్రదేశమునో మహానోబోయెను “నాయకురాలు” నాటకమునందు, మధ్యయుగమునందలి ఆంధ్రవీరుల యాహుత్య కార్యములు వర్ణింపబడినవి. పల్నాటిపీఠనాటకము చదివినవారికిలై రకును అందలి సందర్భములుకరతలామకయే. “నాయకురాలి” గాటకమును పేరిడుటలో, పంతులుగారు దూరదృష్టి జూపిరి. శ్రీమద్రామాయణ కార్యములలో జ్యోతియు కలుగజేసికొనుట ఇక్కాలమునందే యుండును. ప్రాచీనకాలమునందు, కర్ణ కులలో జన నమంది, మంత్రిపదవిని నిర్వహించుటయగగాక, అప్పుడే రాజకీయ కౌశల్యము జూపి, ఆనాచపు చమరతనపరచి, మొగవీరుల తిల్ల డింపజేయగలిగిన నాయకురాలి జీవితము, ఏమాంధ్రుని హృదయమును పల్లవంపజేయకండును? విదేశ చరిత్రములందు చూడ యితటి ప్రతిభాశాలిని గనుపించదు. అందుచే గ్రంథకర్త నాయకురాలి నే ప్రధాన పాత్ర గా గైకొనెను. నాయకురాలు తనకార్యమును సాధించుట కెట్టి శ్రమ ముగావించుట కయినను వెనుదీయదు. బ్రహ్మనాయకుడగుట గాక, ధర్మాధర్మ విచక్షణగావించి, ధర్మమును నిర్వహించుటకే బూతుకొనును. నాయకురాలు, నిర్ణాతవిధర్మవిచక్షణను నిలుపుటకు కుతూహలముగలదనియు, బ్రహ్మనాయకుని సర్వభేద నిర్మూలనమునకు గడంగువాడనియు, గ్రంథకర్త గనుపించెను. షిరియూహా కాధారము లేకపోలేదు బ్రహ్మనాయకురాయన జయతస్థుడు, పీఠాస్థుడు. మాలకన్న మహాను ముఖ్యమంత్రినిగ నుంచుకొని, తనతోబాటు సమానస్థానమునగను. జాతిభేదమును పాటింపక చాపకూడుభుజించెనని, పలుమార్లు జెప్పబడెను. ఆకాలపుగ్రంథములలో, నిట్టి సూచారముగలవని నర్థింపబడెను. ఏవిధమునానైనను, ఉభయములకును, విభేదములకన్న సరిపడకుండెను. బ్రహ్మనాయకునిమంత్రి పదవినుంచి తొలగింపబడెను. నాయకురాలికిని పీఠాని బద్ధమై పేర్కడెను. కథాంతయు భారత యుద్ధకథను బోధియుండును. మరెవ్వరు బ్రహ్మనాయకుని కిచ్చి లేదనుట, మాయకొడి పండములలో బ్రహ్మనాయకుని నోడించి ఏడు సంవత్సరముల అజ్ఞాతవాస మంపుట, అజ్ఞాతవాసమునందున్న సమయమున వారిని పలు విధముల బాధపెట్టించుట, ఆభీమత్యుని బోల బాలచంద్రుడు యువమునేసి మడియించుట, ధర్మరాజు బోల బ్రహ్మనాయకుని శాంతిపథమును బోధించుట, విమర్శనానాసలేటియొద్ద కురుక్షేత్ర సంగ్రామము బోల యుద్ధము జరుగట, మున్నగు విషయములు భారత కథాంశముల కనుగుణముగ నున్నవి. కాని, బ్రహ్మనాయకుని శత్రువులను జయించినను, నలగామ రాజును గురిచాల సింహాసనమెక్కించి, అనుభవ సాధ్యత్యగమును జూపుట గొప్ప విశేషము. భారత కథ యందులవలె గాక, పల్నాటి కథ ఉభయ పక్షముల కలయికకు తోడ్పడుచున్నది. వాడుక భాష నుపయోగించునపుడు, జాతీయములను మరచి కేవల నాడుక ప్రత్యయములను మాత్రము తిరిగించుటచే యాభాషలో రచించిన గ్రంథములు, ప్రజల హృదయమును పరిస్పృశముగా వింపకున్నవి. లక్ష్మీనారాయణ గారులుగాక, జాతీయముగ వాడుక భాష నుపయోగించుటలో నిట్లు. విమర్శనముల బదులు గ్రంథకర్త ప్రతాపునిస్వగతమును ప్రవేశపెట్టెను. కథా సందర్భములను తెలుపుటగాక, కథలో నుండు నీతిని వెల్లొప్పుట కిది యుపయోగించును. గ్రంథకర్త యుద్ధేశ్యము నాటకము నీతిని వెల్లపవలయునని యుండును. అందుచే పాశ్చాత్య నాటకములలో వలె, కథ కథ కొరకే యను సిద్ధాంతమును పీఠనసరింపలేదు. చివరతంకములో శత్రువును హింసించుట కన్న శత్రువును ప్రేమించుటయే సత్ప్రవర్తనని బ్రహ్మనాయకుడు ద్వారా చెప్పించితిమింపావ్రతపు మహాత్మ్యవ్రతను చాటిరి. గాంధీమహాత్ముని నందేశమును వ్యాపింపజేయుటకు గూడ యానాటకము యక్కరకు వచ్చును. నాటకము చిన్నదగుటచే, వివిధ పాత్రల స్వభావమును విపులముగ చిత్రించుట

కు కవికి వీలులేకపోయెను. అయినను అందువలన పాత్ర పాటకు కొంత గలుగలేదు. దిజ్ఞాత్రముగ, ఎల్లర గణగణములు లైకిజేబడెను. పల్నాటి జనుల స్వభావమును వర్ణించుటలో లక్ష్మీనారాయణగారిది అంది వైచివ చెయ్యి. నాయకురాలు మంత్రి పదవిని స్వీకరించుటకు స్వగ్రామము గామల పాడును వదిలి వెడలిపోవునపుడు, ఆమెనును శంకెయగు రామరెడ్డి గారికిని మధ్యజరిగిన సంభాషణ ము మిక్కిలి సహజమై యొప్పుచున్నది. ఇది కొంతవరకు ఆశ్రయమును వదిలిబోయేడి శకుంతల కన్యాసహాయముల సంభాషణ బోలి యుండును. తన గొర్లను, నరకచేలను, మిరపతోటను, మున్నగు వానిని విడువవలసినప్పించుటకు నాయకురాలికిగలిగిన పరితాప మింతింతగాను. ప్రాచీనహిందూదేశమున, మానవునకును ప్రకృతికిని పన్నిహిత్యబంధముండెడిది. శామంతియం దిట్టి సంబంధము చక్కగ చిత్రింపబడినది. పాశ్చాత్యనాటకములందు అట్టిసామరస్యము మిక్కిలి అరుదు. మానవస్వభావవిచారయే ప్రాముఖ్యమువహించును. పద్మములనుబదులు, అక్కడక్కడచేర్చినపాటలు కడుసహజముగనుండి, రమ్యమైయుప్పుచు చక్కనిగతి నడుచుచున్నవి. కోడిపండులవర్ణన, అసులపండులను మరిపింపజేయుచున్నది. వాని కనుగూడగా వాడుకపదములు సమయానుకూలముగ ప్రయోగింపబడినవి సంస్కృతనాటకములలో వలెనే, గ్రంథకర్త యుద్ధమును ప్రవర్ణింపలేదు. ప్రదేశకాలవలనముల సంయోగమును గ్రంథకర్త పాటించినటుల దోషదు. ఇట్టి సందర్భము ఆంగ్లనాటకములకు ప్రధానము. ధర్మవరంకృష్ణమార్యులవారి నాటకములలో నీసంయోగము చక్కగ

ఎ. రామస్వామిమొదలియారు
గారు, యం. యల్. సి.
సి నేటునభ్యులు వీరిని మద్రాసు కార్యకేమను
ప్రతినిధిగ నెన్నుకొనిరి.

పోషింపబడెను. నాటకమునందు, వెనుకటికాలమున లేని విషయములను కేర్పొనట ప్రయత్నంబుని దోచును. ప్రతాపుడు చెప్పినమాటలలో “ఒకరయ్యును పడవొస్తా, ఒకరయ్యును పడవొస్తా” మున్నగుపదములందు కుట్రాచారములు, భూమనకవిత్వ రసములు పొంగిపూలుచున్నవి. ప్రత్యయగీతములందు మిన్నముట్టెను. ఆ ప్రచరిత్రకు సంబంధించిన నాటకములందు అందు వాడుక భాషలో గ్రాసిన నాటకములంతకన్న ను నరుదు. లక్ష్మీనారాయణగారు రసవంతముగు ఆంధ్రచరిత్రాశ్రమల నాటకమును రచించి ఎల్లరకు మార్గదర్శకయిరి. జ్యోతిషక కానీనాధుని నాగేశ్వరరావు సంఘముగారికి “నాయకురాలు” అనేక మియబడెను. వ్యాకరణశిల్ప పంచాంగుల ఆచార్యుల గణానుగ్రహము సమగ్రము పీఠికనుగ్రాసిరి లక్ష్మీనారాయణ సంఘముగారి ప్రయత్నములకు తీవ్రప్రాత్యహమునగ, నూతన గ్రంథరాజముల సభి కముగ రచించుటకు వారి కనకాశిమిప్పుట ఆంధ్రసాహిత్యము ధన్యు.

గ్రంథము నలయునాగు, పంతులుగారందలి గ్రంథకర్తకు గ్రాసిన బడయగలరు. వెల రూపాయి.

కేంద్రసిక్కు సమితి
పంచమ సమావేశము
బాబా గురుదేవ్ సింగుగారధ్యక్షత వహించెదరు
లాహోరు, మార్చి 25—ప్రతిభలు 2, 4 తేదీలందు కేంద్ర సిక్కు సమితి పంచమ సమావేశము జరుగును. కొమగాట మారు సందర్శనమున ప్రవీణిపడెనని బాబాగురుదేవ్ సింగుగారు అధ్యక్షులుగ నుండుటకు సన్మాన సంఘ మేకగ్రీవముగ ఎన్నుకొనెను. (అ. ప్రె.)

మద్రాసు కార్మిక సంఘము

సర్ పాత్రోగారి ఉపన్యాసము

మొన్న సాయంకాలము పెరంబూరు బారెక్సులో ఎడ్వర్డు పార్కులో సర్ పాత్రోగారి ఆధిపత్యమున మహాసభ జరిగినది. శ్రీ సాల్వానా, దేవేంద్రుడు, ప్రేమయ్య గురుస్వామి గార్లు మొదలగు శాసనసభ్యులు సహితము హాజరైరి. పాత్రోగారు కార్మికుల గలసిగిని వారి ఆచర్యములను అభిప్రాయము తెలిసికొనుట తమకు చాలావందకరముగానున్నదనిరి. ఏసంఘముయొక్క ఆర్థికాభివృద్ధికై నను, ఏదేశ అభివృద్ధికై నను, కార్మికులే ప్రధానము, ముఖ్యము. కార్మికులు లేనిదే సంఘము పునాదిలేనిభవనము. కార్మికులమే మరయువారిపై చాలాభాధ్యతకలదు. కార్మికులు తమసౌఖ్యమునకు వ్యతిరేకముగ వకువరారు. ప్రస్తుతము మనరాజధాని యని కార్మికసంఘము పసితనముండున్నది. అభివృద్ధికి ఎల్లప్పుడును ప్రయత్నింపవలెను. వారియందు ప్రేమ గలిగి వారి అభివృద్ధి గ్రోరువారు భేదభావమును లెక్కింపక చెడుగును పారదోలవలెను. సంఘముతో నొక్కటిగ కష్టసుఖముల ననుభవింపవలెను. మొదట కష్టములున్నవి. నాకు తెలియును. బయటనుండి మొదట సహాయము కావలెను. మీ సంఘము ఆ కేంద్ర వయసుగలది గనుక వారితరులపై నాధారపడరాదు. ప్రస్తుతపక్షము రాకమునపు పశ్చిమ దేశములలోకూడ కార్మికులు చాల కష్టముల పాలైరి. ఇప్పటికి గౌరవస్థితికి వచ్చిరి. పాశ్చాత్యదేశములనుండి మాము పాతముల గ్రహింపరారు. ఏలన, పరిస్థితులు భేదము. ఈ రాజధానియందు పరిశ్రమలకు సహాయముగావలెను. కావున కార్మికులకు సహాయము ధేయవలెను. సూకార పద్ధతులపై గృహపరిశ్రమల సభివృద్ధిపరమచే దేశాభివృద్ధికి చూలము.

మద్రాసు కార్మికసంఘస్థితి ఉండవలసినంత బాగుగ లేదు. అభివృద్ధికొరకు మిగిలినవరును సంఘభావము గలిగియుండవలెను చాలమంది మిల్లు పనివాండ్లు వారియజమానులచక్కని పరతులనిచ్చి యున్నారు. అది చాలా బాధున్నది. కాని మీఆలోచ్యమునకు మీరే చాల వక్ర సహాయముచేసికొనవలయును. ఇది మీయజమానులకు ఉత్సాహజనకముగను ప్రోత్సాహకరముగను ఉండును. అట్లుచేసినయెడల పూర్వముకంటె కార్మికులు తమభాగ్యమును తెలిసికొనగలరు. తమకుతాము సహాయముచేసికొనినమీదట ఇతరులుచేసిన సహాయము రాజించును. మీ సరకులను మీయజమానుల నండి దూరముగా నుండుటవలనగాక సహకారముచే సంపాదించగలరు.

మీసంఘము ముఖ్యముగా సాంఘిక ఆర్థిక అభివృద్ధిమాత్రమే ప్రయత్నింపవలెను. ఇతరులు తమపేద్రప్రతిష్టలలో సము మిమ్ము ఉపయోగపరమకొనునట్లు మీరుండరాదు. రాజకీయము మీసంఘమును లేకుండజేసికొనుదు. సంఘభావము గలిగియుండును. చీినయెడల మీసంఘమే అంతయెందును. ఆత్మ గౌరవము గలిగియుండును. ఎల్లప్పుడు మీ యభివృద్ధి కోరుచున్నాను.

సాలానాగారు
ప్రతిమనుజుడు కార్మికులను సానుభూతితో చూడవలెను. నామట్టునకు నేనులేయావకాశీలోటలోగో పనివాండ్లస్థితి విచారించి సంఘము సభ్యుడను వాస్థితిని వివిధముగ శాసనములచే బాంధవ్యపవన్నయని ఆలోచింపుచున్నాము. మంత్రివర్గమునకు వ్యతిరేకులైన జాతీయపక్షమునకు చెందినవాడను. వారిలోవారే కార్మికపక్షమును ఏర్పాటుచేయవలెననియున్నాను. కార్మికుల అభివృద్ధియే వారిఉదేశము. వివిధమైనదైన సమస్యయైనను ప్రభుత్వమును కార్మికాభివృద్ధిచేయునట్లు చూడవలెను. కార్మికులు తమహక్కులకొరకు తామే పోరాడవలెను. తమ ప్రాతినిధ్యము వృద్ధిచేసికొనవలెను. మంచితట్టుదిట్టములతో మీసంఘము వృద్ధిపరమకొనుదు. ఇతరులుకూడ మాటాడినవెనుక సభ ముగిసెను.

నవినెక్కురువై కేసు

ఆరునెలల కఠినవరకము

రంగూను, మార్చి 25:—పోలీసుసవినెక్కురు యమ్.జి. సబ్బన్ ప్లాగారిని దొంగసంతకము, రెజిస్టర్ తప్పునాత నమ్మక ద్రోహము అను నేరములకొంద కేసు చేసిరి. ఈయన తాను కేసులలో పట్టుకొని సామగ్రిసందర్భములో ఇట్టి నేరములు చేసెనట. ప్రభుత్వపక్ష సాక్ష్యము విన్నవెనుక అన్ని నేరములు తీసివేసి నమ్మక ద్రోహ నేరమునకుగాను ఆరుమాసములు కఠినవరకమును విధించెను. (అ. ప్రె.)

రీడింగు ప్రభువు:

తుది పలుకు

“రాజప్రతినిధులు వచ్చుచుండురు పోవుచుండురు. అధికారవర్గము మాత్రము ఎప్పటికిని నిలిచియుండును” అని సర్ శివస్వామి అయ్యరుగా రిటీవల సామ్రాజ్యశాసనసభలో నుడివియుండిరి. ఈ వాక్యములు సత్యమేయని, రీడింగుప్రభువుగారి కడపటి ప్రసంగము స్పష్టపరచినది. ప్రస్తుతసమయమున, ఆంగ్లదేశము నందు రీడింగుప్రభువుగారికన్నను ఎక్కుడు బుద్ధివైభవముగలవారు గాని, ఎక్కుడుసమర్థులుగాని గనుపింపరని చెప్పవచ్చును. వీరు సాటిలేని న్యాయవాదులని పేరొందిరి. న్యాయాధిపతిగ వీరికి వీరే సమానులు. అమెరికాకు రాయబారిగ వెడలి, తమ సంకల్పమును చక్కగ నెరవేర్చుకొని దేశమునకు తిరిగివచ్చిరి. ఎందరనో వదలి వీరిని రాజప్రతినిధిగ బంపుటకు కారణము, వీరి శక్తిసామర్థ్యములే. ఇట్టి బ్రిటీషు ప్రముఖుడు సయితము హిందూదేశమునకు వచ్చినపిమ్మట, అధికారవర్గపు వలలో జిక్కుకొని పైకి రాజాలకబోయెను. దేశమున కెట్టి యుపకారము జేయకపోగ, తిరిగివచ్చుముగావించెను. రీడింగుప్రభువువంటి లిబరలుషటునాయకులే దేశమునకు మేలుకేయజాలనపుడు, కస్సర్వేటీపు రాజప్రతినిధి అసలే జేయలేడనుట తేటతెల్లము. నూతనరాజప్రతినిధి యగు ఇర్వినుప్రభువుగా రిటీవల ముచ్చటించుచు, రీడింగుప్రభువుగారి పరిపాలనమును ప్రస్తుతించిరి. వారు పోయినమార్గముననే తామును నడచెదమని, ఇర్వినుప్రభువుగారు సూచించిరి. ఈ వాక్యములబట్టి హిందూదేశమున కికముందయినను మోక్షముండునని తలంచుట కవకాశములేదు. నూతనరాజప్రతినిధి రీడింగుప్రభువుగారి మార్గము ననుసరించుచో, పరిస్థితులింకను అభ్యాన్నమగును. ఇర్వినుప్రభువు పొగడ్తకు రీడింగుప్రభువు సంతృప్తిగనుపఱచుట సహజము. ఉభయులును ఒకరినొకరు మెచ్చుకొనుటతో సరి పోవుచున్నది. ప్రజలయభిలాషలను తీర్చుకోర్కె మాత్రము ఎక్కడను కనుపింపదు.

రీడింగు ప్రభువుగారు దెలిపినరీతిని, ప్రభుత్వములు మారినను బ్రిటీషు ప్రభుత్వపద్ధతులు మారవట. రాజప్రతినిధులు మార్పు జేంచినను అవి మాత్రము మార్పు జేందవట. నిజస్థితిని గ్రహించుట కీ యొక్కసంగతియే సరి పోవును. ఇందును బట్టి గ్రహింపదగిన దేమి? ఇంగ్లండునంధి పక్షములు మారిపోయిన హిందూదేశమున కేదియో మహద్భాగ్యము చేరునని దలంచువారు భ్రమలో జిక్కుకొని యున్నారు.

టకు సందియము లేదు. లేబరుపక్ష మయినను, కస్సర్వేటీపుపక్ష మయినను, హిందూదేశమునకు జేసెడి మేలొక్కటియే. లేబరుపక్షము పరిపాలించునపుడే బెంగాలు ఆర్డినెన్సు నిర్మింపబడెను. ఇటులనే క్రొత్తరాజప్రతినిధి వచ్చుచో పరిపాలన పద్ధతులలో మార్పుండునని తలచువారు గలరు. కాని ఇట్టి యూహాకేవలము భ్రమయని, రీడింగుప్రభువు గారిప్రసంగము దెలుపుచున్నది. అనుభవ మిందు కనుగుణముగ నున్నది. రీడింగు ప్రభువు పరిపాలన మారంభమయిన పిమ్మట, అయిదుగురు ప్రధానమంత్రులు పైకివచ్చిరి. నల్లరు ఇండియామాత్రులతో వీరు వ్యవహరింపవలసినచ్చెను. వ్యక్తులలో నెన్ని మార్పులు గలిగినను, పరిపాలనావిధాన మొక్కతీరుగ నుండును. ఇట్టి జడత్వస్థితినిగూర్చి రీడింగుప్రభువుగారు సగర్వముగ బలికినను, సత్వరాభివృద్ధిని గోరు హిందూదేశప్రజల కిందు వలన గలిగిన ఆశాభంగమునకు మేరలేదు. రీడింగు ప్రభువు గావించిన స్పష్టప్రతిపాదనము గాంచియైనను భారతీయులు లేనిపోని యాశల బెట్టుకొన కుండుట మేలు.

దేశ పరిస్థితులను గ్రహించుటకు రీడింగు ప్రభువుగారు మొదట కొంత ప్రయత్నము జేయక పోలేడు. గాంధీ మహాత్మునితో పరిస్థితులను గూర్చి ఆరుదినములు చర్చించెను ఇతర ప్రముఖులతోగూడ గలసి యోచించెను. ఇందువలన కొంతలాభ ముండునని పలువురు తలచిరి. కాని రీడింగు ప్రభువు తన చుట్టు నుండువలయును నతిక్రమింపలేక బోయెను. ధైర్యముతో నేయుపకారము నలుపుటకు సాహసింపక బోయెను. బలహినుడవలంబించు మామూలుమార్గము నవలంబించెను. ప్రజలలో స్వాతంత్ర్యవాంఛ గాఢముగ నాటుకొన్నదని వీరికి దెలియును. సామాన్యముచేదానిని పెకలించుటకు సాధ్యముగాదని గ్రహించుటచే “లా ఆర్డరు” రక్షణము పేరుతో తీవ్రదండనములకు పాల్పడిరి. ఆలీసాదరులు కారాగృహమున కంబబడిరి. మహాత్ముడు నిర్బంధింపబడెను. దేశభక్తులు పెక్కుండు బంధింపబడిరి. ఇట్టి నిర్బంధములను ప్రయోగించి అశాంకిని ప్రజ్వలించ జేయుటకుబదులు, మహాత్ముని హితమును గౌరవించి అసహాయోద్యమ కారణములను నివారించుటకు రీడింగు ప్రభువు ప్రయత్నించి యున్నచో నేటి చారిత్రము నేరువిధముగ పరిణమించెడిది. తమ వైఖరిని మార్చుకొనుటకు రీడింగు ప్రభువుగారి కెన్ని యవకాశములు లభింపలేదు? శాసనసభలను అసహాయవాదులు బహిష్కరించి నపుడు సభలలో నిలిచిన మితవాదుల కోర్కెల నయినను వీరు మన్నించిరా? సంస్కరణములకు తోడ్పడుట కవకాశమిచ్చిరా? దేశమంతయు వలదనుచున్నను ఉప్పవన్ను సర్దిపై చేయబడెను. సర్దిఫి కెట్టు ప్రయోగము సర్వసాధారణ మయ్యెను. లీ కమిషను నియామకమును శాసనసభవారు వలదనినను, గ్రాంటు పునరుద్ధరింపబడెను. సంస్కరణములనిర్వహణమునకు తోడ్పడుటనిమిత్రము తామిదేశమునకు వచ్చితిమని రీడింగుప్రభువుగారు చెప్పచున్నారు. తోడ్పడుమార్గ మిదియేనా? అప్పడప్పుడు తమకు గల అసాధారణాధికారమును వినియోగించితిమని, రీడింగుప్రభువుగారు పప్పుకొను

చున్నారు. ఎన రెంత విమర్శించినను, తమ విధిని నిర్వహించుటకే తామిటుల జేసితిమని, చెప్పి వీరు తృప్తిజెందుచున్నారు. వీరి సమర్థనము నిరుపయోగము. శాసనసభల తీర్మానములను కొనసాగించు నాచారమును ప్రభుత్వమువారు నెలకొల్పనిచో, సంస్కరణములు స్వపరిపాలనమున కెటుల దారిజూపునో తెలియదు.

ఇప్పటికిని అధికారులు సర్దిఫి కెట్టు ప్రయోగమును మానలేదు. మధ్యరాష్ట్రముల గవర్నరు గారు రిజర్వుడు శాఖలకు సంబంధించిన గ్రాంటులనే గాక, ట్రాన్సుఫర్డు శాఖకు సంబంధించిన గ్రాంటును గూడ ఇటీవల సర్దిపై జేసిరి. ఇక సంస్కరణముల నిచ్చిన ప్రయోజనమేమి గలదు? ట్రాన్సుఫర్డు శాఖలపట్ల నయినను, శాసనసభవారియిచ్చ చెల్ల గూడదా? రీడింగుప్రభువుగా రిట్టివిషయములలో నయినను జోక్యము తీసికొని, సరియగుమార్గము నవలంబింపగూడదా? శాసనసభలబహిష్కారము తొలగి, స్వరాజ్యపక్షమువారు శాసనసభలలో ప్రవేశించినపుడు, అధికారవర్గమునకు పరిస్థితులుకూలముగ నుండెను. అట్టి యవకాశము నయినను రీడింగుప్రభువు చేపట్టి యుండవలసినది. 1924 సంవత్సరమున సామ్రాజ్యశాసనసభలో నన్ని పక్షములవారును గలసి చేసిన స్వపరిపాలనపు తీర్మానమును సఫలపరచుటకు ముందుకు వచ్చి యుండవలసినది. అటుల గావించినచో, దేశము నందు ప్రతి గాలవాతావరణము దొలగిపోయెడిది. దేశబంధు దాసు గారు అవసానసమయమునకు ముందు, గౌరవప్రదమగు సహకారమునకు చోటిచ్చిరి. రాజకీయ నిర్బంధితులను విడుదల జేసి, రౌండుటేబిలు సమావేశమును కూర్చుగోరిరి. కాని, వారి కోర్కెకు అనుకూలముగ ప్రత్యుత్తరము వెలువడలేదు. అసహాయము బలముగ నున్నపుడుగాక, ఖీణదశయందున్నపుడుగూడ, ప్రభుత్వమువారు ప్రజలకు తోడ్పడక బోయిరి.

రీడింగుప్రభువుగారు కోరినదేమి? లొంగి పోవుట దప్ప వేరేగాదు. తామిటుల గోరియుండలేదని, రీడింగుప్రభువుగారు చెప్పవచ్చును. కాని వారిచర్య కర్థమేమి? సర్వమును వదలుకొని సంస్కరణములను తృప్తికరముగనిర్వహించుచో, ఆపిమ్మట నభివృద్ధిగూర్చి విచారించెదమనుటతో సర్థమేమియో దెలియకున్నది. మడ్డిమెను కమిటీని వలగనినను ప్రభుత్వమువారు నియమించిరి. ఈ కమిటీయందలి మైనారిటీసభ్యులలో, సుప్రసిద్ధులగు, సప్రూ, శివస్వామిఅయ్యరు, జిన్నా, పరాంజపైగారలు గలరు. వీరందరును మితవాదులే. వీరు దెలిపిన సారాంశమేమి? సంస్కరణముల నెంతకాలము నిర్వహించినను ఫలముండదనియు, వీనిలో స్వల్పపుమార్పుల జేసినను ప్రజలకు స్వపరిపాలనపు శిక్షణ నొసగవనియు అందుచే సంస్కరణవిధానమునే పూర్తిగ మార్చవలయుననియు యీ విషయమును రాయల్ కమిషనును నియమించిగాని మరి యేయితర సాధనల నయినను నవలంబించిగాని పరిష్కరింప వలయుననియు మైనారిటీ సభ్యులు సూచించియుండిరి. వీరి నలహాలను రీడింగు ప్రభుత్వమువారు కొనసాగించి యుండిరా? ఎప్పుడోయననేల? ఇటీవల స్వరాజ్యపక్ష సభ్యులు సామ్రాజ్య శాసనసభనుండి వెడలిపోయిన పిమ్మట

జిన్నా పక్షమువారు రాయలు కమిషనును నియమింపగోరిరి. స్వరాజ్యపక్షమువారి కోర్కెలను సఫలపరుపక బోయినను ఈమాత్రే మయినను ప్రసాదించి తమ 'గౌరవమును కాపాడవలయునని జిన్నా, రంగారాచారి, శివస్వామి అయ్యరు ప్రభృతు లెంత వేడినను ఫలము లేదయ్యెను. ప్రజ లింకను తగినసహకారము సలుపలేదని హాంమెంబరుగారు ఖండితముగ బలికిరి.

ఇట్టిదుస్థితిగాంచియు రీడింగు ప్రభువుగారి పరిపాలనమును సమర్థించుటకు సాధ్యమగునా? అతివాదులేగాక మితవాదులుగూడ సంస్కరణములను నిరసించి సత్వర స్వరాజ్యసిద్ధిని గోరిరి. మైనారిటీ సిఫార్సు లటుండ, మెజారిటీ సిఫార్సుల వయినను ఆచరణలో బెట్టియుండలేదు. స్వపరిపాలనాశయముపట్ల ఇటుల నిర్లక్ష్యము జూపినను లీకమిషను సిఫార్సులను మాత్రము అతిత్వరితముగ నాచరణలోనికి దెచ్చిన ప్రభుత్వమువారి వైఖరి ఎంత వ్యత్యాసముగ నున్నదో జూడవచ్చును. ప్రజాభ్యుదయమునకన్నను సీపిలు సర్విసు సౌకర్యములు ముఖ్యములని దలచుట కడువిచిత్రము. రీడింగు ప్రభువుగారి మనోభావము లెటులుండునో తెలియదు గాని, వారు సర్విసు ఉద్యోగులకు లొంగి పోయిరిని విదితమగును. సెలవుపై ఇంగ్లండుకు బోయి సంస్కరణములనుగూర్చి బర్క్లెడ్ హెడ్డు ప్రభువుగారితో చర్చించిరి గాని అక్కడను పరాజయము బొందితిరిగి వచ్చిరి. గతసంవత్సరము సెప్టెంబరు నెలలో అన్ని పక్షములవారును గల సి కాసనసభలో చేసిన స్వపరిపాలన తీర్మానము 1924 సంవత్సరపు తీర్మానమునకన్న గూడ కొరవడి యుండెను. సైనిక, విదేశ, రాజకీయ శాఖలలో బాధ్యతను వెంటనే ప్రవేశపెట్టుకుండుట కీ తీర్మాన మంగీకరించినను, కాసనసభవారు ఒక మెట్టు దిగిన కొలదియు రీడింగు ప్రభువుగారు మరింత నిర్లక్ష్యము జూపిరి. తుద కిది రాయల్ కమిషను తీర్మాన నిరాకరణముతో సంత మొందెను.

అధికారవర్గమువారి యనుగ్రహమునం దింకను సమృద్ధిము గలవారు ప్రాతఃస్థతుల నవలంబించిన నవలంబితురు గాక. ఇంకను విన్నపముల సంపిన నంపుదురు గాక. నిర్బంధచట్టములు తొలగక, రాజకీయనిర్బంధితులు విడుదల గాక, స్వపరిపాలనము చూపుమేరలో లేని సమయమున, దేశాభిమాను లింకను ప్రస్తుతపరిపాలనా విధానమునకు తోడ్పడజాలరు. రీడింగు ప్రభువుగారి పరిపాలనమును దేశము ఆమోదించినా లేదా యని కనుగొనుటకు, వివిధశాసనసభల నుండియు లేచి వచ్చిన సభ్యుల సంఖ్యయే సాక్ష్యము. స్వరాజ్యపక్ష సభ్యుల నిర్గమనమునకు పిమ్మట, శాసనసభల కళాకాంతు లెటుల మాసిపోయెనో కనుగొనవచ్చును. రీడింగు ప్రభువుగారి పరిపాలన మారంభమయినపుడు శాసనసభలు దేశనాయకులచే బహిష్కరింపబడెను. పిమ్మట నవి యాక్రమింపబడినను, రీడింగు ప్రభువుగారు దేశమునువదలి పోవు సమయమున, ప్రజాప్రతినిధులు చాలమంది వానిని మరల విడనాడిరి. పూర్వస్థితియే మరల దా ఫరితచెను. రీడింగు ప్రభువుగారి కేవిధమున కృతజ్ఞత జూపుటకును, ప్రజల కవకాశము చిక్కుటలేదు. వారిపరిపాలనము విఫలమయ్యె ననుట కింతకన్నను వేరునిదర్శనము గావలయునా? రీడింగు ప్రభువుగారు, తాముచేసిన ఘనకార్యములను వివరించిరి. వాని

నిమిషక పరిశీలించవచ్చును. బాధ్యతాయుత పరిపాలనమునకు బునాదులు చక్కగ నాటబడెనట. ఈ విషయమును ఏపక్షమువారును అంగీకరింపజాలరు. ద్వంద్వప్రభుత్వవిధానము కొనసాగుట దుర్లభమని, ప్రజ్ఞాల్లేరు దెలిపియుండిరి. సంస్కరణముల విషయమున రీడింగు ప్రభువుగారు అక్కరములపట్టకొనిరి గాని, విశాలభావమును జూపి ముందుకు నడువజాలకబోయిరి. సాంఘికవిభేదములు రానురాను హెచ్చుచున్నవని, రీడింగు ప్రభువుగారుంగీకరించెదరు. ఇందుకు రాజ్యాంగసంస్కరణములును ప్రభుత్వవైఖరియు ముఖ్యముగ తోడ్పడుచున్నవి. సాంఘిక విభేదములు మాన్పుటకు అధికారవర్గము చేయుప్రయత్నములు గనుపింపవు. అల్లరులు జరుగునపుడు వాని నణగదొక్కుటకు తప్ప, ఇతరసమయములలో నైకమత్యము జేకూర్చుట కెట్టి కృషిజరుగకున్నది.

లా ఆర్డులను తాము రక్షించితిమని రీడింగు ప్రభువుగారు ప్రజ్ఞబలికిరి. లా ఆర్డులను రక్షించుటకు వేను ఏర్పాటులు గలవు. రాజప్రతినిధిగారి ప్రధానధర్మ మిది గాదు. విశాలరాజనీతిచే ప్రజలను సంతృప్తి పరచుటయే వీరి ముఖ్యవిధి. దానిని మరచి లా-ఆర్డుల పేరుతో దేశభక్తులను నిర్బంధించుట రీడింగు ప్రభువుగారికి గౌరవము గానేరదు. విచారణ లేకయే నిర్బంధింపబడిన జెం గాలు ప్రముఖులు దుస్థితి గాంచిన లా ఆర్డులకు రీడింగు ప్రభువుగారు వివరీతవ్యాఖ్యానము జేయుచున్నటుల దోచును. మానవుని స్వేచ్ఛ సరికట్టిన "లా" నిజమగు "లా" గానేరదు. సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులయినను రీడింగు ప్రభువుగారు "లా" యొక్క విశాలార్థమును గ్రహింపవందుకు దిం తింపవలసి యున్నది. తుదిపలుకునం దయినను ప్రజలకు ఏ రెట్టియాశను పురిగొల్పక బోయిరి. గతమును మరచునటుల జేయజాలక బోయిరి. స్వపరిపాలనసంస్థలు బ్రటిషు స్వభావము గలవట. వానిని హిందూదేశమున స్థాపింప వీలులేదట. బ్రటిషు సంస్థలకును హిందూదేశ పరిస్థితులకును సమన్వయము గుడుగుట మిక్కిలి కష్టసాధ్యమట. స్వపరిపాలనము నిష్పక్షపాద ప్రసాదించుటకు వీలులేదని చూపు నిమిత్తము రీడింగు ప్రభువుగారిట్టివాదముజేసిరి. కాని యీవాదము క్రొత్తగాదు. అధికారులెల్లరు మామూలుగ గావించునదియే. రీడింగు ప్రభువు గారు దెలిపిన మూలసిద్ధాంతములను ప్రజలంగీకరింపజాలరు. స్వపరిపాలనాప్రతిష్ఠాపనలు బ్రటిషువారి సాత్తని భారతీయులు నమ్ముటలేదు. హిందూదేశమునందు గూడ ప్రాచీనకాలమున గ్రామసంస్థలు అద్భుత వికాసము బొంది, ప్రజలశ్రేయోభివృద్ధికి తోడ్పడెను. అట్టి గ్రామసంచాయతలు నేడు అడుగంటినవి. పాశ్చాత్యసంస్థలయినను, కాలప్రవాహపుధాటికి తాళలేకున్నవి. ఇట లీ లో స్వపరిపాలన మడుగంటినది. స్పెయినులో నిట్టి స్థితియే దాపరించినది. ప్రాస్తునందు ప్రజాపరిపాలనమును కొనసాగించుటకు సాధ్యమగునా లేదా యని సందేహము గలుగుచున్నది. ఫ్రెంచి ధనాగారము శూన్యమయినది. ఇంగ్లండు మొదలగు దేశము లన్నిటిలోను, కార్మికులకును ధనవంతులకును తీరిని సంఘర్షణము గలుగుచున్నది. హిందూదేశమునందు గల విభేదము లితర దేశములందును గలవు. బ్రటిషుపరిపాలన పద్ధతియే సర్వోత్కృష్టమని ఎంచవీలులేదు. బ్రటిషు సంస్థలను

హిందూదేశమునందు ప్రవేశపెట్టుటకు సాధ్యపడనిచో, జాతీయసంస్థలనే హిందూదేశము నెలకొల్పి కొనసాగింపగలదు. ప్రజలసాంప్రదాయముల కనుగుణ్యమగు సంస్థలను నిర్వహించుట సుకరము. ఆకారణముచేతనే, కాంగ్రెసు స్వయంనిర్ణయాధికారము గోరుచున్నది. అట్టి యధికారము సంక్రమించుచో తనకనుకూలమగు విధానమును హిందూదేశమే నిర్మించుకొన గలదు. రాండు టేబిలు సమావేశమును కూర్చవలయు నని కోరుట కిదియే కారణము. రీడింగు ప్రభువుగారి తుదిపలుకును వినిన పిమ్మట, భారతీయులు పాలకులయనుగ్రహముపై నాధారపడక, స్వశక్తిపై నాధారపడుటకు తప్పక ప్రయత్నించెదరు. స్వయంకృషియే స్వరాజ్యమునకు దారిజూపు నని ప్రజలు గ్రహించుటకు రీడింగు ప్రభువుగారు తోడ్పడినందులకు వారి నభినందింపవచ్చును.

రీడింగు ప్రభువుగారి పద్ధతులను విమర్శించినను, హిందూదేశమును నేవించుటకు తాము శక్తివంచనలేక ప్రయత్నించితిమని చెప్పినసంగతి నంగీకరించుటకు మా కెట్టి యభ్యంతరము లేదు. రీడింగు ప్రభువుగారు సదుద్దేశ్యముతోనే యీరీతిని పరిపాలించి యుండుచున్ను. కాని వారు దూర మాలోచింపలేదని చెప్పవలయును. హిందూదేశమును తా మెన్నటికిని మరువబోమని రీడింగు ప్రభువుగారు చెప్పిరి. అధికారపదవిని వీడిన పిమ్మట, నిష్పక్షపాతబుద్ధితో యోచించినయెడల, రీడింగు ప్రభువుగారు తాముచేసినలోపములను కనుగొననేర్తురు. స్వార్థరహితు లగు మహాత్మాగాంధీ, దేశబంధుదాసు, మున్నగు నాయకాత్ముల హితవాక్యములను నిరాకరించుటచే నెట్టినష్టము వాటిల్లెనో గ్రహింపగల్గుదురు. రీడింగు ప్రభువు గారును వారిసతీ తిలకమును ఆయురారోగ్య సాఖ్యముల ననుభవించెదరుగాక యని, భారతభూమి యీ సమయమున తప్పక గోరును. రాజప్రతినిధిధర్మమును రీడింగు ప్రభువు తృప్తికరముగ నిర్వహింపలేకబోయినను, వ్యక్తిపరముగ వారిపై భారతీయులు కెట్టి ద్వేషము లేదు. రీడింగు ప్రభువుగారును భారతీయుల నటులనే భావించెదరని తలచెదము. ఇన్ను ప్రభువుగారి పరిపాలనకాలమునం దయినను, స్వరాజ్యము సిద్ధించునటుల పరమేశ్వరు డను గ్రహించుగాక!

దక్షిణ ఆంధ్ర భాషాభివృద్ధిసభ

రేపటిదినము దక్షిణ ఆంధ్ర భాషాభివృద్ధిసభవారి ప్రథమ సంవత్సరోత్సవము సౌందర్య మహాలులో జరుగగలదు. దక్షిణాంధ్రుల వికాసమునకై పాటుబడుచున్న యీ సభవారి యుద్దేశ్యములు శ్లాఘాపాత్రము లనుటకు సందియము లేదు. రేపటిసభకు ఆంధ్ర జమిందారులగు రావిళ్ల అప్పారావు నాయుడుగారు అధ్యక్షత వహించెదరు. చెన్నపురి ఆంధ్ర ప్రముఖులెల్లరు సభకు విచ్చేసి కార్యనిర్వాహకులకు తగు ప్రోత్సాహ మొసగ గోరెదము. కార్యదర్శులగు సాధు వరదరాజం పంతులుగారి సంఘపు ప్రయోజనమును విస్తరింప జేయుటకు యావచ్చుకొని వినియోగించుచున్నారు. దక్షిణాంధ్రులలో ఆంధ్రభాష పట్ల గాఢాభిమాన ముదయించుచున్నది. ఆంధ్ర భాషాభివృద్ధిసభ దినదినాభివృద్ధి గాంచి దక్షిణాంధ్రుల వికాసమునకు తోడ్పడుగాక!

చెన్న పురి శాసనసభ

డిమాండులపై చర్చ

చెన్న పురి శాసనసభవారు నిన్న మధ్యాహ్నము ఫలహారాంతరము తిరిగి సమావేశమై పునఃసభాపత్రము, పారిశ్రామిక శాఖల డిమాండులపై చర్చ జరిగెను.

కో ఆపరేటివు డిమాండు

డి. బి. సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు కో ఆపరేటివు శాఖకు రు. 7. 36 లక్షల నొసగవలసినదని కోరిరి.

“జాయింటు రిజిస్ట్రారుడదవి అనవునరము”

జి. చిదంబరనాథాయగారు ఒక తిగింపు నుపపాదించుచు కో ఆపరేటివు శాఖయందు జాయింటు రిజిస్ట్రారు పదవి నేర్పరుచుట అనవునరమనియు, వీరినలన పెట్టి పనియు జరుగుటలేదని నుడివెరి.

సర్. జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు జాయింటు రిజిస్ట్రారులనులేనిది రిజిస్ట్రారు తనవిధులను సాధనముగ నిర్వహింపజాల కున్నాడని నుడివెరి. కో ఆపరేటివు శాఖ వారి రిజిస్ట్రారు తన పనులను చాల విస్తృతముగా చేసిరి. ఆపరి నంతకు నూపునైజా జేయుటకు డిప్యూటీ రిజిస్ట్రారులపనిని పరీక్షించుటకు ఈ క్రొత్త పదవు లవునరమనియు నుడివెరి.

సాల్వానాగారు: మాటలాడుచు, కో ఆపరేటివు సంఘముల సేర్వీదులయందును, నిర్వహించుకొనుటయందును ప్రజలకు స్వార్థత్రైమ్యముగ, రిజిస్ట్రారులు తరుచు జోక్యము పుచ్చుకొని, స్వపరిశ్రమ అడ్డుపడుచుండిరిని ఆక్షేపించిరి.

సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు, రిజిస్ట్రారులననరముగా కో ఆపరేటివు సామ్రాజ్య పరిపాలనా వ్యవహారములందు జోక్యము పుచ్చుకొనుటలేదనియు, అటుల జోక్యము పుచ్చుకొనిన నిదర్శనముల ద్వారా విచారించెదము.

చిదంబరనాథాయగారు: జాయింటు రిజిస్ట్రారు పదవికి భారతీయుని నియమించెదరా?

అభివృద్ధి మంత్రి: (ప్రత్యుత్తరము లేదు)

అభ్యుత్థాను: మంత్రిగారేమైన ప్రత్యుత్తర మొసగదరా?

టి. ఇ. మాయరు (ఆర్థిక సభ్యుడు) ఈ పదవికి నియోజనమొనర్చినది గనర్రు. అందుచే మంత్రిగారు రెట్టివాగ్దానము నొసగలేరు.

చి. నాథాయగారు: మంత్రిగారి సిఫార్సుపై గనర్రుని నియమించును. మంత్రిగారు భారతీయుని సిఫార్సుజేసెదరా?

సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు: సభ్యుని నూచన జ్ఞాపకముచుకొనబడును. (నవ్వు.)

ప్రతిపాదన ముపసంహరించుకొనబడెను.

“అనరరీ అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారుడదవులకు పంచములు”

ఆర్. వీరయ్యనాగారు డిమాండునందు రు. 100 ల తిగింపు నుపపాదించుచు, అనరరీ అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు పదవులకు నిన్ను జాతులనుండి ఒక్కరినైనను నియమించలేదని ఆక్షేపించిరి. ఇది వరకే, అనేక సంఘములందు సభ్యులుగ నున్నవారి నే ఈ పదవులకు నియమించుచున్నారు. వారి కార్యములకు తమకాలము నంతకు నుపయోగించి యుపయోగకరముగ నేన నొసగజాలకున్నార. ఈ పదవులకు, నిమగ్నజాతులందు ఆర్థులవారు లేరని జేప్పటకు వీలులేదు. ఇకమీదట నను నిన్ను జాతుల నుండి అన్ని జిల్లాలయందును నియమించవలెను.

సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు, యూనియనుల సిఫార్సుపై అనరరీ రిజిస్ట్రారుల నియమించుచున్నారనియు, నిన్ను జాతుల సభ్యులం దట్టివారు నున్నయెడల నియమించెదమనియు నుడివెరి.

ప్రతిపాదన ముపసంహరించుకొనబడెను.

డిమాండు నోటునకు బెట్టగా నంగీకరింపబడెను.

శింకోనా శాఖ డిమాండు

భాకరాబాద్దరు ఉస్మాన్ సాహెబుగారు, శింకోనా శాఖకు రు. 1.36 లక్షల నొసగవలసిన దని కోరిరి.

జె. ఎ. సల్వానాగారు డిమాండునందు రు. 100 ల తిగింపవలెనని ప్రతిపాదించుచు, క్రైస్తవ మందును, రోగుల కుచితముగ పంచిపెట్టవలయుననియు, అటులవీలులేనియెడల వెనుకటివలె తక్కువ రేటులకు విక్రయింప వలెననియు నుడివెరి. ఇది వరకు కానీక్రైస్తవ పొట్లముల విక్రయించుచుండెడివారు. ఇప్పుడు

డిపొట్లముల ధర మూడురెట్లు పెంచుకొనబడెను. ఇందుచే, సామాన్య ప్రజలకు క్రైస్తవ మందు అందుబాటుదప్పినది. క్రైస్తవ మందు నొక్క పొట్టు అమ్మినట్లు ద్వారానేగాక, గ్రామాధికారులకును, మిషనరీలకును, మతాధిపతులకును, పంచాయతులకును, సరఫరాజేసి వారిద్వారా విక్రయించి ప్రజల కందుబాటులోనికి చేపలెను. క్రైస్తవ శాఖయందు చాల లాభములు వస్తున్నవి. అట్టితరీ నీవిషయము దీర్ఘ కాల మాలోచింప ననవరములేదు.

హోం మెంబరు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు క్రైస్తవ శాఖ వ్యాపారపదవులపై నడుపబడుచున్న దనియు అందుచే నందరకును క్రైస్తవ మందు కుచితముగ నొసగజాలమనియు నుడివెరి. అయినను మలేరియా ప్రదేశములలో ప్రభుత్వమునా రివివరకే క్రైస్తవ మందు సుచితముగ పంచిపెట్టుచున్నారు.

డి. బి. కృష్ణమనాయకుగారు మాట్లాడుచు, క్రైస్తవ మందు ధరను తగ్గించి విషయమునను, ఒక్క పొట్టు అమ్మినట్లు ద్వారానేగాక ఇతర మార్గములలోగూడ ప్రచారములోనికి తెచ్చు విషయమునను హోం మెంబరుగారు ప్రత్యుత్తర మొసగ లేదనిరి.

హోం మెంబరు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు ప్రభాగోగ్య శాఖాధికారినుండి నివేదిక వచ్చినతోడనే ఈ మాచనలగించి విచారించెద మని నుడివెరి.

ప్రతిపాదన ముపసంహరించుకొనబడెను.

డిమాండు అంగీకరింపబడెను.

పారిశ్రామిక శాఖ డిమాండు

డి. బి. సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు (అభివృద్ధి శాఖ మంత్రి) పారిశ్రామిక శాఖకారకు రు. 11.26 లక్షల నొసగవలసినదని కోరిరి.

“మోసపు తూనిక రాళ్లు”

ఆర్. వీరయ్యనాగారు డిమాండునందు రు. 100 ల తిగింపవలెనని ప్రతిపాదించుచు, వర్తమాను దుకాణదారులు కృత్రిములు లగు తూనిక రాళ్ల నుపయోగించి ప్రజలను మోసపు చ్చుచున్నారనియు పోలీసువారి గారి మరే యధికారులు గాని ఇట్టి మోసములకు అంగ దొంగుటకు తగు చర్యల దీసికొనటలేదని ఆక్షేపించిరి.

మంత్రిగారు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు తనచర్యల దీసికొనబోవుట పోలీసు శాఖ వారి లోపమనియు, పోలీసు శాఖ పై దన కథారము లేదనియు నుడివెరి.

ప్రతిపాదన ముపసంహరించుకొనబడెను.

“గృహ వైద్యశాలలు శిథిలము లగుచుండుట”

ఎ. రంగనాథ మొదలియాయగారు డిమాండునందు రు. 100 ల తిగింపవలెనని ప్రతిపాదించుచు వత్తుండలములందు నేపరీశ్రమల వలనను ఇతర గృహపరీశ్రమలవలనను జీవింపుచున్నవారి సంఖ్య చాల తగ్గిపోయె నని నుడివెరి. ఇందుకు కారణములు ప్రభుత్వమువారు విచారించవలెనని కోరిరి.

ఆర్. ముదంగోపాలనాయకుగారు మాట్లాడుచు, ప్రభుత్వమువారు జేసిన సేతపరీశ్రమలయెడల నవలంబించుచున్న వైఖరి అసంతృప్తికరముగనున్న దనిలండించుకొన్నాడ సాటిల యెడల ప్రభుత్వమువారు వలంబించిన ప్రతిపాల్పెఖరిని నివర్తనముగ చేసిరి. ఉప్పుడ (గోనారిజిల్లా)లోపతులచాల ప్రసద్ధి. ఆ గ్రామమునందలి నేతిగాల్డె తీరపున నిర్మింపబడ్డ మనుష్యులు, తన పరీశ్రమలకు సహాయముగనలసిన దని ప్రభుత్వము వారిని కోరిరి ఇట్టి గృహపరీశ్రమలకు ఋణముల నొసగి సహాయ మొసగవచ్చునని పరీశ్రమలకు ప్రభుత్వ సహాయ శాసనమునందు స్పష్టముగ వివరింపబడెను. ప్రభుత్వమువారు శాసనకు వేరొక అసంతృప్తికరముగ నర్థము జెప్పి సహాయమును నిరాకరించి.

వి. పి. రావుగారు (అభివృద్ధి శాఖ కార్యదర్శి) ప్రత్యుత్తర మొసగుచు దత్తమండలములలో గృహపరీశ్రమలు శిథిలములగు గరించి, పరీశ్రమల శాఖాధికారి పరిశోధనము కొనర్చి నివేదికము సంపెదననియు అది చాల దీర్ఘముగ నుండుటచే సభలో జనువులకు ద్వేషం లేదనియు నుడివెరి. గౌరవనీయసభ్యు డా నివేదికను జూడెవచ్చును. మదన గోపాలనాయకు గారి అంచనాలకు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు, ప. ప్ర. సహాయ శాసనమునందు ద్వేషంపబడిన గృహ పరీశ్రమలు ఉప్పుడ పెద్ద మనుష్యులు దరఖాస్తుండు దుదహరించినవిగాదని నుడివెరి.

ఎ. రంగనాథ మొదలియాయగారు: పారిశ్రామిక శాఖాధికారి నివేదికపైన ప్రభుత్వమువారు లేమి చర్య దీసికొనిరి? అతని నూచనలేమి? మాకుగావలసినవిషయము లవిగాని కున్న విచారణలు గావు.

వి. పి. రావుగారు: ప్రభుత్వమువారు నివేదికపై పెట్టి చర్యను దీసుకొనలేదు.

జె. ఎ. సాల్వానాగారు ప్రతిపాదించుచు, గృహపరీశ్రమలు శిథిలమై పోవుచున్న నను రోదన మొక్క బల్లారినుండి యేగాక, రాష్ట్రముందు ప్రతి ప్రాంతమునుండియుగూడ వినవచ్చుచున్న దనినుడివెరి. ఈ విషయమును, తేలికగా త్రోసివేయరాదు. ప్రభుత్వమువారు ప్రస్తుతము జేసినపరీశ్రమలయెడల చాల నిరాదరణతోను, నిర్లక్ష్యముతోను వర్తించుచున్నారు. ప్రభుత్వమువారు వర్తించవలసిన విధమిదిగాదు.

వి. పాండు రంగ రావుగారు: ప్రభుత్వమువారి విషయమును సానుభూతితోనే విచారించుచున్నాను.

సాల్వానాగారు: మాటలతో నేమి ప్రయోజనము. చేట్టలపట్టి నిర్ణయింపవలసియున్నది. జేతుపరీశ్రమలయెడల సానుభూతి జూపుచున్నామని మంత్రిగారు పాటపాడును. అతనికార్యదర్శి పల్లవినందుకొనును. (నవ్వు) మాకుగావలసినదిదిగాదు.

ఎ. రంగనాథ మొదలియాయగారు ప్రతిపాదనమును వోటునకు బెట్టవలెననిగోరుచు, ప్రభుత్వమువారి ప్రత్యుత్తర మేమాత్రమును సంస్థిప్తికరముగ లేదని నుడివెరి.

“పారిశ్రామిక శాఖాధికారిడదవికి వి. సి. ఎస్. వారక్కరలేదు”

డి. బి. కృష్ణమనాయకుగారు డిమాండునందు రు. 100 ల తిగింపవలసిన దని ప్రతిపాదించుచు, పారిశ్రామిక శాఖాధికారి డదవికి, పీఠికసర్వీసు శాఖవారినిగాక పారిశ్రామిక విషయములం దెక్కువ అనుభవముగలవారిని నియమించవలెనని గోరిరి.

డి. బి. సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు, క్రొత్తము పారిశ్రామిక శాఖాధికారిని నియమించవలసిన సర్ జి. విజయరాఘవాచారిగారికి ప్రారిశ్రామిక వ్యవహారములందు మంచి అనుభవముగలదని నుడివెరి. అయినను గౌరవనీయసభ్యుని నూచనలు ప్రభుత్వమువారు గమనించెదరు.

టి. ఇ. మాయరుగారు మాట్లాడుచు, విజయరాఘవాచారిగారికి పారిశ్రామిక విషయములందు గల విషయపరిజ్ఞానము, భారతదేశమునందలి రియంను గనుట దుర్లభమనియు, అందుచే ప్రభుత్వమువారు రొనర్చిన నియోజనము చాల ప్రశంసనీయమైనదనియు నుడివెరి. అంతయుగాక, పరీశ్రమల శాఖాధికారి కుండవలసిన ముఖ్యలక్ష్యముగా వ్యవహారక్షత, నిర్వాహనామర్శము. ఆ మాపరీశ్రమలయందు సలహా నొసగుటకు ఆయాపరీశ్రమలందు ప్రజ్ఞేకానభవజ్ఞు లుండురు.

ప్రతిపాదన ముపసంహరించుకొనబడెను.

“పారిశ్రామిక పారశాలల పెంచుకొనవలెను”

జె. ఎ. సాల్వానాగారు డిమాండునందు మరీయొక తిగింపు నుపపాదించుచు, ప్రతిజిల్లాయందును, తాలూకా కేంద్రస్థానమునందును పారిశ్రామిక పారశాలల సేర్వీదుల వానికి విరివిగ నాగింపజేయు మొనర్పవలసిన దని గోరిరి. ప్రస్తుతము పారిశ్రామిక పారశాలలకు ప్రభుత్వమువారు రొనరుచున్న గ్రాంటులు ఏమాత్రమును సరిపోవులేదని గూడ గౌరవనీయసభ్యు డాక్షేపించెను.

సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు ప్రత్యుత్తర మొసగుచు, పారిశ్రామిక విద్యానిచారాసంఘమువారు రీవిషయమును బాగుగ విచారించి పారిశ్రామిక పారశాలల సేర్వీదుల, విరివిగ సహాయ మొనర్పవలసినదని నూచించిరిని నుడివెరి. ఈ నూచనలను ప్రభుత్వమువారు అంగీకరించి ఆదరణయందు పెట్టిరి. ప్రభుత్వము వారు బెజవాడయందును, దత్తమండలములందును పారిశ్రామిక పారశాలల సేర్వీదులచిరి. ప్రభుత్వమువారు వానికి విరివిగ సహాయ మొనర్చుచున్నారు.

ప్రతిపాదన ముపసంహరించుకొనబడెను.

డిమాండు అంగీకరింపబడెను.

చేపలపరిశ్రమ శాఖ డిమాండు

సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు చేపల పరిశ్రమ శాఖకారకు రు. 7.49 లక్షల నొసగవలసినదని కోరిరి.

నలహా సంఘములు

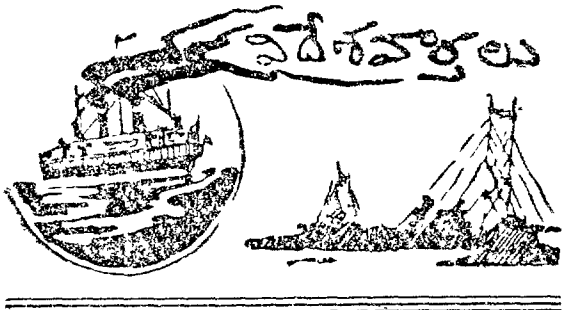
పి. బి. గోపాలనాగారు డిమాండుమొత్తమునందు తిగింపు నుపపాదించుచు పశ్చిమతీరమున చేపలపరిశ్రమగరించి పలహానోసరుచుండుట కొకసలహాసంఘమును నియమించవలసిన దని గోరిరి. సర్ జి. శివజ్ఞానం పిల్లెగారు ప్రత్యుత్తర మొసగు ఎగ్జిక్యూటివు అధికారిగొక్కఒకసలహాసంఘమును నియమించుట ప్రభుత్వమువారి విధానము గాదనియు, అందువలన పరిపాలనసౌకర్యమునకు భంగముగలుగు ననియు నుడివెరి.

ప్రతిపాదన ముపసంహరించుకొనబడెను.

గోపాలనాగారే మరీయొక తిగింపు నుపపాదించుచు తా నూరు ఫీమరీ జేమనవలన పెట్టియుపయోగమును లేదనియు అందుచే దానిని తొలగింపవలెననియు గోరిరి. సభవా రంతటలేవిరి.

శ్రీశ్రీ, మార్చి 25—సెంచి యిందూ చైనా ప్రభుత్వముతో నల్లమందు ఎగుమతి విషయమై యుడియూ దొరతనము ఒడంబడిక జేసికొనెననియు తత్ఫలితముగ కలకత్తాయందు నల్లమందు వేలము చేయబడునని 1925 నవంబరు 30-వ తేదిన ప్రకటన జరిగి యున్నది. ఇది వినినందున నల్లమందు వేలముపట్టి కలకత్తాయందు జరుగవలెననియు ప్రెసుక్ మ్యూనిక్ నలన దలియుచున్నది. (అ. సె.)

జాతీయమిత్ర వర్ధప్రయత్నములు

కామన్వెల్త్ లో చర్చ

దేశములో అవసరమృకము

రంగు, మార్చి 24:—మొన్నటి జాతీయసంగతులను జూచి ఆకాశంగముజెందుట ఒకటి, జాతీయమిత్రయందు అవసరమృకము గలగుట ఇంకొకటి యని మొన్నటి పార్లమెంటు చర్చనలకు తేలుచున్నది. పార్లమెంటులో యావన్యాసములు ఇకముందైన ఇట్టియావములు రాకుండ ఈ ఆకాశంగమునైన గూఢాంతరగ తీసికొనిజాగ్రత్తలోపములనుపూర్తిజేసికొనుటకుపయోగించును. దానిని మాత్రము వరదరాదు.

జాతీయమిత్రో సానుకూల పోటీగలుగుటచే జాతీయమిత్ర ష్రీఙింపెనరాదు కాని దాని ప్రాముఖ్యమును మరింత చాటుచున్నదని గ్రహించవలెను.

జాతీయమిత్రో అందరును ఏకగ్రీవముగ నున్నచే నరి యిప్రప్రాయములను స్వీకరించెదమని బాన్స్లివ్ గారు ప్రకటించిరి. తన సమయము వచ్చినపుడు అవసర మగునపుడెల్ల జాతీయమిత్ర సలహా దీసికొని యుపయోగించుకొనెద మనిరి.

రహస్యపు సంభాషణలు జరిగెనను సంవత్సరమున ప్రధానామాత్యు డిల్లీ వెలుపునన్నాడు. ఇక జరిగెడు చర్చలలో బహుశా దేరు రాజకీయములు ఇంతవరకును లోకశాస్త్రంలో యోద్యగ నున్న ప్రభుత్వ పరివారము అంతకుముందు ఏకాభిప్రాయముతోనున్నవారు జర్మనీ స్వప్రముగ సమితిలో జేరువరకు కొంచెము దూరముదూరముగ నుండవలసి వచ్చునట్లు చేయుననిరి. ఆ ప్రభుత్వములవారు కలసి మాట్లాడుకొనునపుడు వారు ఆసినమాటను దప్పనారకారు. జాతీయమిత్రకి సంబంధించిన అన్నివిషయములలో గ్రేటు బ్రిటన్ జాతీయమిత్ర తోపుర ప్రయత్నించును. ఇతరులెరికిరి సమితిసభలో కాశ్యేతస్థానముచెప్పదమని యొరుగు అభయియలేదు. సమితి సభలో స్థానములందు మార్చక్కురలేదు. ఎడోప్రకారమే యుంపవలెనని గూడ విచారణ సంఘము వారు సిఫార్సు జేయవచ్చును. లేదా ఎక్కువ జేయవలెననిగూడ దొలపవచ్చును. విచారణసంఘమునకు అందరును తోడ్పడవలెననిరి.

నిన్న చెప్పినట్లులే ప్రభుత్వమునకే ఎక్కువటిట్లు వచ్చెను. 189 ప్రభుత్వమునకు ఎక్కువగ వచ్చెను. 186 లాయిడ్ జార్జి గారికి వచ్చెను.

దేశములో అవసరమృకము

లండన్, మార్చి 24:—చాంబర్లెను గారిరాజకీయ విజ్ఞానమునందు ప్రజలు చూపిన అభివ్యాసము ఇంకను తగ్గలేదని మంచెట్టరు గార్డియన్ పత్రిక వాకొనుచున్నది.

జాతీయకామందు చాంబర్లెనుగారితో ధారాళముగ స్వేచ్ఛగ మాట్లాడలేదని టైమ్స్ పత్రిక విచారించుచున్నది.

అచినుల పోరాటము

13 గురు హతులగుట

బటేవియా, మార్చి 22:—13 గురు అచినాస్ విప్లవకారులు వారినాయకునితో నేడు హతులైరి. వీరు గట్టిగ పోరాడి ప్రాణముల నర్పించిరి.

మొన్న డచ్చిసాగ్గుంటును జంపి ముగ్గురు సైనికులకు గాయములు గలుగ జేసినప్పటినుండి సైన్యములను అచినుకు బంపిరి.

జపాను గొప్ప విమానము

బద్దలగుట

ముగ్గురు అధికారులు చనిపోవుట

టోకియో, మార్చి 21:—యోకోకుకా దగ్గర జపాను గొప్ప విమానము బ్రదలై నది. ముగ్గురు అధికారులు ఒక పనివాడును చనిపోయిరి.

మిత్రమండలి యుద్ధ ఋణములు

బ్రిటిషువారు తీర్చు ఏర్పాటులు

ఒడంబడికల సంగ్రహము

రంగు, మార్చి 24:—అంతర్మిత్ర మండలి ఋణసమస్యను గూర్చి చర్చలుగారు కామన్వెల్త్ లో ప్రకటించుచు ఇట్లు చెలియజేసిరి. రషియా ముఖీయవలసిన డబ్బును లేదనుచున్నది. కాని ఎగబెట్టదని నమ్ముచున్నాడను. అచట పరిస్థితులు మారుచున్నవి. రషియా పాలకులకు ప్రపంచములో తమకు పరపతి గలుగుట లాభమని గ్రహించుచున్నారు. మనకు రావలసిన మొత్తమును వలకుకొనలేదు. ఈ ప్రశ్నను రషియాదే గనుక అడిగినచో ఇతరులకు జూపిన సౌకర్యములనే వారికిని జూపెదమని జెప్పెదము.

ఇటలీలో ఏర్పాటులు

62 సంవత్సరములలో మనకీయవలసిన మొత్తము సంతకు 4000000 పౌనుల నిమిత్తుకు ఇటలీ అంగీకరించెను. అంతయు జర్మనీ పరిహారముల నిమిత్తుచే ఇవ్వగలిగినది గాదనియు తన పరపతిచేతనే ఇవ్వగలిగినదియు చెల్పుచున్నాడు. ఈ మొత్తము ర్షియందులలో రాజకీయము లేవియు తమరిని ప్రేరేపించలేదనిరి. బ్రిటనుతో చాలకాలమునుండి యచ్చిన స్నేహమును పోగొట్టుకొనుట కిష్టము లేపోవుటయే ఇంత మొత్తము నిమిత్తుకు కాకము.

ఫ్రాంసు

62 సంవత్సరములలో ప్రతిపాటున 12500 000 పౌనుల చొప్పున తీర్చివేయును. స్వంతపరపతిమీదనే తీర్చివేయును ఒకంబడికకు అనే ఆధారము. మారకము కష్టమొకటి ఎదుర్కొనుచున్నది.

ఇటలీ అమెరికాతో ఈవిషయమై కొంత ఏర్పాటుజేసికొనిరి. ఫ్రాంసుతో కుసరలేదు. ఇదమిథుని స్వప్రముగ వర్చరుచుకొనలేదు. 12,500000 పౌనులను 1930 వరకు వసూలుగాను. క్రమేణా రావలసియున్నది. ఆ మొత్తము జేరువరకు ఇచ్చుచునే రావలెను.

ఈ మొత్తము నిమిత్తు ఎట్లో బ్రిటిషు ప్రతినిధులు ఎరుగుదురు. వారియిప్రాయములను కెయిలో మంత్రికి చెలియజేసిరి. వాటిని ఆయన అంగీకరించలేదు. నిరాకరించలేదు. అంతయు తక్కినది పరిష్కారమునచో ఇది పరిష్కారముగుటకు అభ్యంతరముండ దని చర్చిలుగా రుకొనుచున్నాడు.

నవ్వుపరిహారములమీద ఆధారపడకుండ ఇచ్చుట కే మేమంత తక్కువ మొత్తమునకు ఫ్రాంసు తన పరపతిమీదనే ఆధారపడి ఇచ్చుట కంగీకరించితి మని బ్రిటిషు ప్రతినిధు యభిప్రాయము.

డాన్ నికేడికము ప్రకారము సామ్యునచ్చినచో చిన్న చిన్న మొత్తములుగ ఇచ్చుటకు ఇంకొక ఏర్పాటు జేసితిమి. మిగిలిన దానిని ఫ్రాంసు పరపతి మీద ఆధారపడి ఇవ్వవలె టిమి. జర్మనీ పరిహారములనే ఇవ్వవచ్చు ఆ మొత్తముల నీయలేమని క్రొంచి మంత్రి చెలియజేసెను. అందుచే ఈ ఏర్పాటులు నిష్ప్రయోజనముగనున్నవి. ఇంతపూర్తిగ భిన్నాభిప్రాయము న్నపు యన ముపేక్షజేయరాదు. ఇంతవర కేమియు లేలేదు. ఒకంబడిక కుదుగుట కిదే మొదటియిట్లు.

ఈకష్టమును తీరముగనున్నను త్వరలో శ్వప్తిరముగ వ్యవహారము పరిష్కార మగుట కభ్యంతరముండదు.

చిన్న ప్రభుత్వము

లతో గూడ ఏర్పాటు జేసికొంటిమి. రుపే నియాతో ఒకంబడికను జేసికొంటిమి. ఫ్రాంసునుండి 25,00000 పౌనులు వచ్చుననుకొనుచున్నారము. ఇటలీనుండి 4000000 పౌనులువచ్చునని లెక్కనేసితిమి. చిన్న ప్రభుత్వములనుండి 2000000 పౌనుల వరకు రాబట్టవలచితిమి. జర్మనీ డాన్ నికేడిక ప్రకారము పరిహారములను 3/4 వంతుగచ్చిన 15000:00 పౌనులు వచ్చును. దీని ననుసరించి ఋణమును తర్చు ఏర్పాటు జేయవచ్చును. త్వరలోనే మనకు సంవత్సరమునకు 3,8500000 పౌనులు వచ్చును. ప్రతిసంవత్సరము ప్రస్తుతము మనము యున్న టెడ్ స్టేట్సుకు 32000000 పౌనులనిచ్చుచున్నారము. ఈ సామ్యుంతయు చేరు సరికి 32000000 పౌనులను ఇచ్చెదము. యున్న టెడ్ స్టేట్సు వారికి, ఈలోటును ఎప్పుడో ఒకనాడు రషియా భర్తీ జేయవలసియుండును. బాన్స్లివ్ గారి లెక్కలో జెప్పిన సిద్ధాంతమును తప్పిపోలేదనియు కొంతవరకు అందుల జేప్పబడిన సంగతులను సాధించగలిగితి మనవచ్చును.

భారత ఆర్థిక పరిస్థితులు

నర్ పురుషోత్తమదాస్ తాకూరుదాస్

గా రి యు ప న్యా స ము

(ఆంధ్రపత్రిక ప్రత్యేకతంతి)

లండన్, మార్చి 26:—ఇండియాలో ప్రస్తుత పరిస్థితులను గూర్చి 'పార్లమెంటు సంఘము' ఎదుట వాండ్ల మిల్నీ గారి యధ్యక్షతక్రింద యుపన్యసించిరి. భారత ఆర్థికపరిస్థితులను తెలియ జేసి త్వరలో రాజకీయ సంస్కరణములను విచారించుటకు రాయలుకమిషన్ నియమించ వలెననిరి.

చీనా పరిస్థితులు

(ఆంధ్రపత్రిక ప్రత్యేకతంతి)

పికింగు, మార్చి 26:—వియంగు కెయిషేకు నేనాని క్యాంటనులో ఆకస్మికముగ ముట్టడించి చీనా రషియా కమ్యూనిస్టులను బండిలుగ జేసిరి.

చనిలేని బ్రిటిషు కార్మిక సంఖ్యత తగ్గుట

రంగు, మార్చి 24:—మొత్తము 1070 000 మంది క్రిందటివారముకంటె 20000 మంది తక్కువ.

మరల ఇంగ్లండులో గొప్ప భవనము తగలబడుట ఇది పదియవసారి. ఈవర్షాయము సావ్యర్థ భవనము పరకురాకు ప్రీతి అయినది. లోపలనున్నవారు చావు దప్ప తప్పించుకుపోయిరి. వేలకొలది పౌనులు నష్టముగలెను.

బెంగాలువరదలకు కారణములు

వరదల ఉపసంఘమువారి సలహాలు

కలకత్తా, మార్చి 25:—ఉత్తరవంగదేశ వరదల ఉపసంఘము 1928 సంవత్సరమున ఫిబ్రవరిలో ఏర్పరచబడినది. వారు వారినివేదకను ప్రకటించిరి. అందులో ఆగష్టు 1915 లోను సెప్టెంబరు 1922 లోను రాజమైఖోగ్రామిల్లాలో వరదలకు కారణముల తెల్పిరి.

వారిచ్చిన సలహాలలో నివిహుడగలవు. రైల్వేలక్రింద నీరుపోవుటకు ఎక్కువతూములు, చాలనగట్టనుండి తిన్ననికాలు వముండవలెననియు, తుంగింగ (త్రెపుటయు, స్థానిక అభికారులు కుప్పకుతోడ్డు తయారుచేసి ఇచ్చుటయు, దామోదరనది మీదనున్న వాకిచ్చునూదిరి హెచ్చరికలు ఇచ్చుటయు, ప్రజలకు తమ ఇంట్ల ఎత్తు ప్రదేశమున కట్టుకొనునట్లు బోధించుటయు, నున్నవి. వరదలనుగూర్చి పూర్తిగ చర్చించిన ఈసంఘమువారు 1918,22 సంవత్సరముల వరదల అసామాన్యము లనియు 140 సంవత్సరముల క్రితమునుండియు అట్టివరదలు ఆప్రదేశమునా రెండుసార్లు అభిప్రాయపడుచున్నారు. అట్టివరదల నాచుటకు ముఖ్యముగా చేయవలసినపని భూమిలమునుండి వరద నీరు పోవునట్లు చేసినయెడల ఏమాత్రమును వరదలవలన అపాయముండదు. వంగప్రభుత్వము ఈనికేవలపై చేసిన తీర్మానములున్నది.

"రాజప్రతినిధి నికేడికను చూచిరి సలహాలు అంగీకరించిరి. అమజరుపబకును. ఇకముందు వరదలల న ప్రజలు బాధపడకుండుటే వారియభిప్రాయము (అ.తె)

మెయిలుస్టేమర్లు

బొంబాయి మార్చి 25:—బొంబాయినుండి 20 వ తేదీన టపాతో బయలుదేరిన "రజ్యకు" ఓడ 24 వ తేదీన 9 1/2 గంటలకు ఏడెరుచేరు మధ్యాహ్నము 2 1/2 గంటలకు బయలుదేరెను.

'మంతు' ఓడ 20 తేదీన టపాతో బయలుదేరి 24 వ తేదీన 1 గంటకు ఏడెరు విడిచెను. పోర్టు సెడ్డు ప్లిమస్టులకు పోవు 'డోమా' ఓడ నేడు బయలుదేరెను.

'పెనాంగుమారు' ఓడ బొంబాయి నేడు ఒసాకా నుండి చేరినది. పాసెంజర్లు సామానులతో వచ్చెను.

'కాపాడిమాంటో' జినోవానుండి నేడు బొంబాయిచేరినది.

'ఫ్లాన్' ఓడ నేడు కరాచీనుండి బొంబాయి చేరినది. (అ.తె)

వాతావరణ పట్టిక

1926 నామ సంవత్సరము 26-వ తేది శుక్రవారము

మట్టితేలలు	గ్రా 24 గంటలలో	గ్రా 24 గంటలలో	గ్రా 24 గంటలలో	జనవరి నెల 1-వ తేదీనంది పర్వము	సాధారణముగ సంవత్సరమునకు మధ్యగతము
గోపాలపురం	92.7	78.6	...	5.45	44.96
విశాఖపట్టణము	87.1	75.1	...	5.85	87.09
కాకినాడ	88.8	74.8	...	4.63	89.09
మచిలీపట్టణము	87.2	72.4	...	6.49	41.59
కర్నూలు	98.0	69.4	...	1.11	26.01
బళ్లారి	97.4	70.8	...	0.56	20.51
అనంతపురం	...	...	...	0.88	27.38
కడప	96.9	72.0	...	2.77	81.28
నెల్లూరు	90.1	73.8	...	2.62	87.98
మైదానము	90.2	73.8	...	1.11	50.74
కడపూరు	87.8	74.2	...	4.39	52.14
నేలమ	97.0	77.0	...	2.13	39.30
కోయంబూరు	92.6	72.1	...	2.74	22.29
తిరుచనాపల్లి	97.7	74.7	...	2.47	33.18
నాగపట్టణము	89.2	80.7	...	9.19	54.98
మధుర	96.0	75.8	...	1.42	33.68
పాంబం	90.6	78.0	...	1.40	87.00
తిరునల్వేలి	...	...	...	4.53	23.84
తిరువేండ్రము	90.3	77.1	...	1.83	64.51
కొచ్చి	90.5	79.5	0.02	2.89	114.51
కొత్తూరు	92.6	78.1	...	2.22	117.16
మంగళూరు	91.0	75.4	...	1.07	125.68
కొత్తూరు	93.3	84.5	...	1.56	85.87
కొత్తూరు	88.0	62.6	...	1.06	125.46
కొత్తూరు	72.0	49.4	...	9.03	62.18

సర్కారులు:—కాకినాడలో మేఘములు విస్తారముగ నున్నవి. తక్కినచోట్ల తేలికగ నేయున్నవి. గోపాలపురం, మచిలీపట్టణములలో ఆర్ద్రత తక్కువ.

గోపాలపురంలో పగటివేడిమి 5 డిగ్రీలు ఎక్కువ దక్షిణమున 5½ నుండి 6 డిగ్రీలు తక్కువ.

డక్కన్:—అకసము నిర్మలముగ నున్నది. బళ్లారిలో ఆర్ద్రత ఎక్కువ. పగటివేడిమి 4 నుండి 7½ డిగ్రీలు తక్కువ. రాత్రివేడిమి 4 నుండి 6 డిగ్రీలు తక్కువ.

కర్నూటకము:—మేఘములు పలచగ నున్నవి. నెల్లూరులో ఆర్ద్రత తక్కువ. నెల్లూరులో 7½ కడపూరులో 8½ డిగ్రీలు పగటివేడిమి తక్కువ.

వాతావరణ మనశూలముగ నేయుండవచ్చును.

ఎస్. ఆర్. యు. నాపూరు.

వాతావరణకామ్రక్షాడు.

వర్షపాతము

శ్రీహరి, మార్చి 25:—వర్షము భారతదేశ ఈశాన్యభాగమున కురిసినది. బీహారు ఒరిస్సాలో అక్కడక్కడను, పంజాబునట్టలలోను, మధ్యపర్వతాల తూర్పుభాగమునను వర్షము న్నుడి. గయా ½ అంధరంపురం ½ అంజ బుబ్బరం 1 అంజము వర్షము కురిసినది.

నూచన: మధ్యపర్వతాలలో తగ్గుదు. (అ. ప్రె.)

శ్రీహరి, మార్చి 26:—పశ్చిమమేఘములవలన బెలూచిస్తానము, ఒరిస్సా ఛోటానాగపురము మధ్యపర్వతాలలో వర్షము కురిసినది.

నూచన: మధ్యపర్వతాలలో తగ్గుదు. (అ. ప్రె.)

అడవులశాఖ ఇన్స్పెక్టరు జనరలు

శ్రీహరి, మార్చి 25:—సలహాదారులతో గూడిన రాజప్రతినిధిగారు పీఠుగారి సెలవుకాలములో వారిస్థానము పర్యేయటము ద్వారాను అటవీపరిశోధనాలయమునకు అధ్యక్షుడైన శ్రీహరిగారిని నియోగించిరి. (అ. ప్రె.)

పుదుక్కోట శాసనసభ

చతుర్థ సమావేశము

దివానుగారి ఉపన్యాసము

తిరుచనాపల్లి పుదుక్కోట రైల్వేమార్గ నిర్మాణ సన్నాహములు

పుదుక్కోట, మార్చి 25:—పుదుక్కోట శాసనసభ చతుర్థ సమావేశము సేతు ప్రారంభ మయ్యెను. సభ్యుల నాహ్వానించి జి. సుందరేశ శాస్త్రిగారి మరణముచే సంభవించినవత్తమునకు విచారము వెలింగి యాదిగన ప్రసంగమును దివాను పి. కె. కున్ హున్నీ మీనక్ గారు గావించిరి:—

దివానుగారి ఉపన్యాసము

ఈశాసనసభ దావాపు రెండుసంవత్సరములనుండి కార్యభారము వహించినది. ప్రజానిధి వెచ్చించుటకు వివిధములగు నూచనలను సభ గావించెను. రాజ్యాధికముల బట్టి సాధ్యమైనంతవరకు సభసిఫార్సులములలోనికి దెచ్చుటకు దొరతనము ప్రయత్నించెను. అధికముచే దొరతనము మండగమనము సల్పుచున్నవిగాని సిఫార్సులు అమలునందు దొరతనము తేటటు కయ్యుముగ లేదు. దొరతన మంగీకరించిన తీర్మానము నమలులోనికి దెచ్చుటకు అధికముగ భనము ఒసంగబడెను.

ప్రధానన్యాయస్థాన

సంస్కరణము

శాసనసభ నూచించినవానిలో నొకటియగు ప్రధానన్యాయస్థాన సంస్కరణము గత జనవరి 1-వ తేదీనుండి అమలులోనికివచ్చెను. అందుమూలమున సంవత్సరమునకు రూ.10,000 లు దొరతనము అధికము కిర్చు అగుచున్నది.

నిమ్మజాతుధరణ

ప్రయత్నములు

ప్రజాసామాన్యముందును ముఖ్యముగ నిమ్మజాతుందును విచారణ వాస్తవికతను చేయుట కీ సభ మొదటిసంవత్సరము యొంతయో శ్రద్ధవహించుచున్నది. నిమ్మజాతు విచారణకు ప్రాధాన్యముచేయుటకు సభ్యులకు గ్రీవముగతోడ్పడుటను సేను మరువలేదు. యీ నట్టము అమలులోనికి దెచ్చుటకు నిబంధనలు ప్రకటింపబడుచున్నవి. ఈడువచ్చినవారలకు చదువు ఎంతవరకు వచ్చెనో పరీక్షించి యోగ్యతాపత్రములు నిచ్చుటకు ఒక బోర్డు స్థాపింపబడెను. నిమ్మజాతుల విద్యయొడ ప్రభుత్వప్రయత్నములందు లోటులేదు. గత అయిదు మాసములనుండి తిరుమాయమందుకొరవ బాలురకు విద్యనీయుటకు సాశ్రయ పాతకాలను దొరతనము నడుపబడుచున్నది. ఈ శ్రమ కాలములో బాలురు జూపిన తైతికమానసికాభివృద్ధి అక్కజముగ నున్నది. వీరు ప్రతి దినము ను స్యవ్వ సేరములు జేయువారలబట్టి లగుటచే, తలదల్చుట దోషవృత్తినుండి కాపాడుటకు దొరతనము చేయుప్రయత్నములందు సభ తోడ్పడవలయునని దివాను గోరెను.

గ్రామ పునర్నిర్మాణము

గ్రామ పునర్నిర్మాణమునందు గూడ శాసనసభ మిగుల శ్రద్ధజూపుచున్నది. ప్రస్తుత పరిస్థితులందు గ్రామములు ప్రజల నాకరించుటలేదు. ప్రాచీనకాలమందున్న శిథిలి గ్రామములను దెచ్చినగాని, అభివృద్ధిగరమగుపనుల నేమియు మనముచేయజాలము. మనకువచ్చు రవిన్యా సర్వమును గ్రామములనుండియే వచ్చుచున్నను, గ్రామముల సమస్యలయొడ మనమంత శ్రద్ధవహించుటలేదు. ఈలోటు గవన్న మెంటునకు దెలియును. సాధ్యమైనంత తొందరగ గ్రామపునరుద్ధరణ ప్రయత్నములు చేయవలయునని ప్రభుత్వము ఆతురత జూపుచున్నది. గ్రామములందు పంచాయతులసేల కొల్పవలయు ననియు, పంచాయతులద్వార గ్రామపునర్నిర్మాణమునకు నలుయుగమును దొరతన మియసంగిత జూపుచున్నదనియు సేను యాసమయమందు, సభ్యుల కెరిగించుచున్నాను.

కావేరినీటిపారుదల ప్రోజెక్టు

శాసనసభ ఆలోచనయందున్న పెక్కతీర్మానములగురించి మాట్లాడిన విద్య, కావేరి నీటిపారుదల ప్రోజెక్టు విషయమై

తుదియొడంబడిక యొకను గుడరలేనినియు, సాధ్యమైనంతవరకు ముగ తిరుచనాపల్లి పుదుక్కోట రైల్వేనిర్మాణము గావంప ప్రయత్నములను దొరతనము గావించు ననియు దివానుదెల్పెను. (అ. ప్రె.)

హట్టునుగారు

బొంబాయి, మార్చి 24—బొంబాయి ఆక్టింగు గవర్నరుగా నున్న లారెన్సుగారి స్థానమున జె. యి. బి. హట్టును పి. యస్. ఐ. బి. యి. వి. సి. యస్. గారిని కార్యనిర్వాహకవర్గమున టెంపరరీ సభ్యుడుగ నియమింపబడిరి. (అ. ప్రె.)

ప్రకటన

జగన్మోహన్ లాటరీ, (గుంటూరు జిల్లా, ముట్లూరు)

జగన్మోహన్ లాటరీ యను పేరుతో నొక లాటరీ ప్రారంభింపదలచి మా గ్రామకాపురమును తిరువళ్ళూరి భుజంగంగారిని పాప్రయిటరుగాయ్యండి మేనేజిమెంటు చేయు డని సేను కోరగా వారందులకు తటస్థులుగా యుంపిండున అంగీకరించి రని తలంచి వారిపేరుతో టిక్కెట్లపుస్తకములను అమ్మువేయించు కొనివచ్చి సదరు భుజంగంగారితో ముచ్చటించగా వారందుల కంగీకరించనందున సేనే పాప్రయిటరుగాయ్యండి సేనున్న నా యేజంటున్నా సదరు టిక్కెట్ల నమ్ముకొనుచుంటిమి.

ఇట్టిస్థితిలో పర్మిట్ లేనిది లాటరీవేయకూడదని తెలిపినందున, శ్రీజిల్లాకలెక్టరు దొరవారినిన్ని, శ్రీపాలీసు నూపరిం టెండెంటు దొరవారినిన్ని లాటరీ వేసుకొనుటకు పర్మిట్ ఇచ్చవలసినదని కోరగా యివ్వవలసిన లాటరీవేయటకు పీలులేక విరమించుకొని సదరు విషయమును వెల్లడిపరచి సేను నావీంటు యిచ్చిన టిక్కెట్లను తిరిగి తీసికొని వారల డబ్బును వారలకు వాపసుచేయుచున్నాను.

కాన సేను నావీజంటు పంతకములుచేసియున్న పై పేరు గల లాటరీ టిక్కెట్లనువారలు సదరు టిక్కెట్లను నాకు పంపినచో వారలు చెల్లించిన డబ్బును వాపసు ఇచ్చుటకు సిద్ధము గాయున్నాను.

ముట్లూరు } పానెం శౌరయ్య
8-3-26 }

గుంటూరు కో-ఆపరేటివ్ అర్బన్ బ్యాంకింగ్ తరపున వూర కోటయ్యగారి కుమారుడు అయిన వెంకటసుబ్బారావు వగైరాల మీద దెబ్బవాడ కో-ఆపరేటివ్ డిప్యూటీరిజిస్ట్రారువారియెదుట సేను దాఖలుచేసిన 167 వ నెం 1 గల దావా గుంటూరు అరడోపేటలో మధ్యవర్తి హోకోర్టు వకీలు కలవగుంట నరసింక రావుగారివలన 11-4-26 తేదీన ఉదయము 7 గంటలకు వారి ఆఫీసులో విచారించబడును గనుక తెలియచేయడమైనది.

గుంటూరు } పత్రి వెంటటహనుమంతరావు
25-3-1926 }

రేవల్ల హోలులో శనివారము

27-3-26 నాట్యసభ (అమెచ్యూర్సు) తెనాలి

కన్యాశుల్కము

గిరిశము:—ముక్తేసి రామానుజాచారిగారు
అగిరిగాడు:—డాక్టరు గోవిందరాజు వెంకట సుబ్బారావుగారు.

నందూరి శేషాచారి బి. ఏ. ప్లీడరు.
కండ్ల కరు.

కాకినాడ డి|| ము|| కోర్టులో

O S.No. 433 of 1925.

వాదులు:—పిచ్చిక పీకేశలింగం అండుసన్న అను పేరుతో వ్యవహరించే పిచ్చిక పీకేశలింగం, ఇతరులు అండు

ప్రతివాదులు:—ఎం. ఎస్. సుబ్బయ్యకెట్టి.

వాదులు ప్రతివాదిపైన కాతానబట్టి రు 501-5-0 యీనెంబరున దావాచేసియున్నారు. సదరు దావా ప్రతివాది (అప్పియరెన్సీ) 19-4-26 వ తేదీకి కోర్టువారు వాయిదా వేసి నారు. ప్రతివాది ఆక్షేపణలున్నయెడల సదరు తేదీని కోర్టులో హాజరయి మనవిచేసికోవచ్చును. లేనియెడల దావాతేదీని వారిపక్షమున తీర్మానింపబడును.

మండలిక భీమశంకరం బి. ఏ. వి. ఎల్
వకీలు, కాకినాడ.

వెలువడినది!

త్వరపడుడు!!

వెలువడినది!

ఆక్షయసంవత్సరాదిసంచిక వెలువడినది!

ఆంధ్రమహాజనులనుగ్రహించిన యమూల్యములగు వ్యాసరాజములతో ఒప్పియున్నది. విషయవిభజనము గావింపబడినది. కాన్పూరు జాతీయసభకు సంబంధించినచిత్రములు, ఇతరరాంధ్రదేశసంఘములయు, మహాజనులయు, వ్యాసకర్తలయు చిత్రములును గలవు.

ఇందలి వ్యాసము లెల్లవిధముల నాంధ్రుల విజ్ఞానాభివృద్ధికి దోడు పడగలవు. క్రింద ప్రకటితమైన విషయానుక్రమణిక యీసంచిక విలువను చాటగలదు. ఆంధ్రమహాశయు లెల్లరు సీసంచికను స్వీకరించి దీనివలన ప్రయోజనమును బడయదగుదురు.

మిగుల పరిశ్రమను గైకొని అమూల్యము లగు వ్యాసములను వ్రాసి యీసంచికా ప్రటనమందు మా కెంతయు తోడ్పడిన పండిత పర్యులకు కృతజ్ఞతతో వందనముల నర్పించు కొనుచున్నాము. ఈ

సంచికయందు స్థలాభావముచే ప్రకటితములు గాని వ్యాసరాజముల యొక్కరచయితలను మన్నింప మిక్కిలి వేడుకొనుచున్నాము.

ఆంధ్రపత్రిక దినపత్రిక సంవత్సర చందాదారులకు పోస్టేజితో సహా 1-4-0, వారపత్రిక చందాదారులకు పోస్టేజితో సహా 1-8-0 ఇతరులకు పోస్టేజితో సహా రు 2-4-0 లకు సీసంచిక లభింపగలదు. కొలది ప్రతులు మాత్రమే ముద్రితము లైనవి. వలసినవారు త్వరగా మాకు వ్రాసి తెప్పించుకొనవలయును.

వైధరలకు చందాదారులకు వి. పి. గా సంచికను పంపుకొను చున్నాము. అక్కఱలేని చందాదారులు మాకు వెంటనే తెలుప గోరుచున్నాము. ఊరకుండి వి. పి. లను త్రిప్పగొట్టి మాకు వ్యయ ప్రయాసల గలిగింపకుండ మఱిమఱి ప్రార్థించుచున్నాము.

విషయానుక్రమణిక

వ్యాసముల సూచి, చిత్రముల సూచి, జయదుందుభి—గుండిమేడ వేంకట సుబ్బారావుగారు (ప), చిత్రముల వివరణము, పంచాంగము, ప్రస్తావన, వేదాశీఘ్నము—ఆంధ్రీకృతములు—పెంగ్యాల వేంకటసుబ్బారావుగారు (ప), అక్షయ—సాక్షి మంగపతిరావుగారు (ప), అక్షయ—అల్లమరాజు రామకృష్ణయ్యగారు (ప), అక్షయ స్వాగతము—దోమా వేంకటస్వామి గుప్తగారు (ప) అర్చన—ఆహ్వానము—పంచాంగుల ఆదినారాయణ శాస్త్రిగారు (ప), కీ. శే. సర్ పిట్టి త్యాగరాయ తెట్టిగారు, దేశ బంధువి హృదయ కేదన—మునుబ నరసింహాచార్యులుగారు (ప), కీ. శే. చిత్రరంజన దాసు—శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి దుర్గాదాశివేశ్వరప్రసాద బహదూరుగారు (ప).

౧. రాజకీయము

40-వ దేశీయమహాసభ - కాన్పూరు, శ్రీమతి సరోజినీదేవిగారి అధ్యక్షోపన్యాసము—తీర్మానములు, మహాత్ముడు - సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు (ప) కర్ణాటకప్రభువర్ధుని పరిపాలనము—మోచర్ల రామకృష్ణయ్యగారు, మేలుకొలుపు—కాట్రాపులపల్లి రామమూర్తిగారు (ప), సిపాయిల యుద్ధము — కే. బి. శ్రీకంఠ శాస్త్రిగారు, మానవబోధము — పండిత ఈ. భాషకాచార్యులుగారు (ప), భారతప్రభుత్వదాయము — కోన వేంకటరాయశర్మగారు, ఉపాధ్యాయసృష్టి—పంగనామముల రామచంద్రరావుగారు (ప) కానన్గొల్లంపునము — వల్లూరి సూర్య నారాయణరావుగారు, మాతృనిదేశము—మంగిపూడి వేంకటశర్మగారు (ప), స్వరాజ్య పక్షము—జాతీయోద్యమము—మోచర్ల కృష్ణమూర్తిగారు, వృత్త్యంజయ స్రవరాజము—తెన్నేటి నారాయణశర్మగారు (ప).

౨. సారస్వతము

కవికృత్య సిద్ధాంతము—జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు, మర్పు-దీపాల పిచ్చయ్య శాస్త్రిగారు (ప), విమర్శనపంథ — కవికొండల వెంకటరావుగారు, లీల — దుర్గ వహంతి సీతారామశర్మగారు (ప).

3. గ్రంథవిమర్శనము

సాహిత్యరత్నాకరము—వారణాసి ధర్మసూరి మహాకవి—శ్రీరంగమ సోమేశ్వర శాస్త్రిగారు, పూజాయత్ర—పెనుమర్రి వెంకటరత్నముగారు (ప), అశ్వేషణము - తుమ్మల సీతారామమూర్తి చాచరిగారు (ప), స్త్రీపర్వము - తిక్కన—గర్భాము అప్పారావుగారు, కృతజ్ఞత—జనమంచి సీతారామస్వామిగారు (ప), యెంకిపాటల గాదిదుమారము—బసవరాజు వేంకటస్వామిగారు, హనుమంతుని హితోపదేశము—మండలేముల వేంకటశాస్త్రిగారు (ప), వేమనకాలము—బండారు. తమ్మయ్యగారు, సారంగధరచరిత్రము—నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తిగారు, కోకిలకూసికొనుమింక నులురులోన—కాశూరి వెంకటనరసింహరావుగారు (ప), నందూరి బాపయ్యపంత్రి - విఘ్నేశ్వరచరిత్రము—విద్వాన్ దేవరకొండ రామభోగిశాస్త్రిగారు, శివరాత్రి మాహా త్యయము—విద్వాన్ కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు, ఋషి స్రవము—పాన్నలూరి సూర్యనారాయణశర్మగారు (ప), మారనార్యుని ప్రేమవర్ణనలు—యడ్లపాటి వేంకట సుబ్బారావుగారు, ప్రాంత ప్రయాణసమయవిస్మృతి—ఎల్లమరాజు వేంకటనారాయణ భట్టుగారు (ప)

౪. నాటకము

గ్రహచారము—క్రొత్తపల్లి సూర్యరావుగారు, ఆశీర్వాదము — గున్నేపల్లి అక్షయలింగంగారు (ప)

౫. కథ

పులికాన—రాయసం వేంకటశివుడుగారు, కలివిడంబనము—మల్లాది సూర్య నారాయణశాస్త్రిగారు (ప), పిచ్చినమ్మకము—పెమ్మరాజు లక్ష్మీపతిగారు, శివ్య పాలంభము—కలువలపల్లి రంగనాథశాస్త్రిగారు (ప), వరకులము—శ్రీపాద జోగి

సోమయాజులుగారు, కాకమా నీవు వినువిశ్వగాన మేమి?—కాశూరి వెంకటరామా రావుగారు (ప), మహావీరుడు—దళిక సూర్యప్రకాశం పుగారు, అరణ్యోదయము—దేశరాజు రామదాసుగారు (ప)

౬. చరిత్ర

జౌరంగజీబు భార్యలు—ఆంధ్ర శేషగిరిరావుగారు, అతిథ్యము — పండితా రాధ్యుల నాగభూషణంగారు (ప), తొల్లి భారతీయు లేకజాతీయులుగా నుండిరా? - కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు, శ్రీరాముని నిర్వేదము—భాగవతుల సృసింహశర్మ గారు (ప), మశేనగరము—బుద్ధనిర్యాణము—కొ. నరసింహాచారిగారు, ప్రేమలత—అనంతపంతుల రామలింగస్వామిగారు (ప), నిజామురాష్ట్రచరిత్ర పరిశోధనము—శ్రీ శేషాద్రిమణికవులు, అన్యాపదేశము—శ్రీరాం పీఠబ్రహ్మంగారు (ప), కాసనా జలి—సి. ఆర్. కృష్ణమాచార్యులుగారు, కపిలభార—కొత్తపల్లి సుబ్బణ్ణాచార్యులు గారు (ప) శ్రీద్వితీంద్రులతో రాయలజీవితము—జంధ్యాల శివస్వామిశాస్త్రిగారు, చిత్ర లేఖనము—వెలగపూడి భుజంగరావుగారు (ప), శ్రీవిఖనసమూర్తి - వైఖానసలు—ఆర్. బి. పార్థసారథి కృష్ణమాచార్యులుగారు, వనలక్ష్మి—మసర్ల రామమూర్తిగారు (ప), మనప్రాచీనవిద్యాసంస్థలు—వల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు, గాంధీమహాత్మ్య - సోమంచి సూర్యనారాయణశర్మగారు (ప)

౭. నైతికము

ఎవడు త్రముడు?—కాశీభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు, ప్రియలేఖ—వేదము వేంకటకృష్ణశర్మగారు (ప)

౮. సాంఘికము

సంఘసంస్కరణము—వల్లభనేని వేంకటరావు చాచరిగారు, కవిత్వ—కో.తి శ్రీపతిశాస్త్రిగారు (ప), నాగరికత—పాడూరి రామచంద్రరావుగారు, చిలుక—గోద పంక—మొసలికంటి రామబాబుమ్మగారు (ప)

౯. వేదవాద్యము—మఱియు

పురపనూక్తము—యస్. కే. వెంకటేశంగారు, ప్రణయలేఖ—దూపాటి కొండమాచా ర్యులుగారు (ప), శ్రీనాగభూషణరత్నావళి (సం.) - వేంకటశేషేశ్వరావధానులు (ప)

౧౦. జ్యోతిషము—ఖగోళవిజ్ఞానము

చంద్రుడు—చర్ల యశ్వేశ్వరసోమయాజులుగారు, పుణ్యలగ్నము — 'కవికుమారులు' (ప), మహాత్మునిజాతకము—వి. కే. శతకోపాచారి గారు,

తత్వము

ప్రారబ్ధము—చేపూరు సింహాచలముగారు, ప్రాచీన గురుకిమ్మలు—కోలాహలం సీతారామరాజుగారు (ప), పారలౌకికత తత్వము—సోమయాజుల వేంకటరామమూర్తిగారు అగస్త్యుడు—వెలగపూడి దానయ్యచాచరిగారు (ప)

సంగీతము

పురాణపారికథ—బం.మల్లయ్యశాస్త్రిగారు, సత్యవిరహము—పి. అణ్ణాశర్మగారు (ప) ప్రకీర్ణకము

స్వరత్నావళి—పానసం—పారసంది జగన్నాథస్వామిగారు, భారతమాతృ సమాశ్వాసము—నేమన సూర్యప్రకాశకవిగారు, ఆంధ్రవారాపత్రికలు—కొదాలి శివరామకృష్ణరావుగారు, మేలుకొను మాంధ్ర మీదేశమేలుకొనుము—గాజేపల్లి నూర, నారాయణశర్మగారు (ప) 86,00,000 (ముప్పదియొలులక్షల)దాక్షిణాత్యాంధ్రులకుగతి యెవరు?—సాధు వరదరాజంపంతులుగారు, విరాగి—కొణిదన వెంకటనారాయణగారు (ప)అపెరికాసంయుక్త రాష్ట్రములం దొకపల్లెటూరు—మాగంటి బాపినీడుగారు, శివకవులు (ప) — నిడువవోలు నుండరము పంతులుగారు, మవరాసు పెన్నిలు ఫ్యాక్టరీ—'పరిశ్రమాభిలాషి'

చిత్రములు:—కాన్పూరు జాతీయసభానాయకులయు, సభాభవనాదులయు, ఆంధ్రదేశసంఘములయు, ఆంధ్రమహాజనులయు, వ్యాసకర్తలయు, చిత్రములు ముద్రింపబడియున్నది.

మేనేజరు, ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, 7, తంబుచెట్టివీధి, మద్రాసు.

కావలెను

ఒంగోలు తాలూకా కనుపర్తి గ్రామమునందలి వైశ్యబృందమువారి గృహములందు వేదోక్తవిధానము ననుసరించి పురోహితముచేయించగల బ్రాహ్మణుడు కావలెను. వివరముల కొరకు యీక్రిందిచిరునామాకు వ్రాయుడు.

ఉ. వెం. శ్రేష్ఠి,

కనుపర్తి గ్రామవైశ్య సంఘాధిపతి,
లక్ష్మీనివాసము, పేటపాలెము 10-8-26.

నర్తనశాల

[కీచకపథ యను నవిననాటకరాజము]

శ్రీ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ

విరచితము

తేనెతేటవంటి వచనము. అమృతగుళికలవంటి పద్యములు గలిగి, ఆదర్శప్రాయముగా, రంగానుకూలముగా రచింపబడిన శృంగార రసప్రధానముగు నీనాటకరాజము ఆంధ్రులకు కొత్తకొత్త రుచుల నలవడజేయును. వెల రూ. ౧-౨-౦

పరా:- శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారిచే రచింపబడిన "హృదయేశ్వరి" "నర్తనశాల" కలిపి ఒకే సారి కొనువారికి రూ. ౧-౧౨-౦ లకే యివ్వబడును. వర్తకులకు మంచి కమిషను యివ్వబడును.

ప్రభులచంద్రశేఖరశర్మ, తెనాలి.

విలువయగు వస్తువులు

బహుమానము

మా బొంబాయి అత్తర్లులు 4 సీసాలు (ఒక్కొక్కటి 0-8-0) నాలుగు రెండు 2-0-0 రూపాయలు కొనువారికి యీక్రింది వస్తువులు ఏభయ్యలకే వుచితముగ పంపబడును 1. అందమగు చేతిగుడ్డ. 1. సిగరెటుకేసు. 1. వాసనసబ్బు. 144. బ్లూ బాక్ యింకిమాత్రలు. 1 ఫౌంటెన్కలము డ్రాపర్ తో సహా క్లిప్ కలిగినది 12. స్టీలుముక్కలు 1. పెన్నలు. 1. కత్తి. 4. సీసాల అత్తర్లులు వెల రూ 2/- పోస్టుఖర్చు 0-8-0 కొలది సెట్లు మాత్రమేవున్నవి.

Messrs Indian Stores
26 Baburam Ghose Lane Beadon St Calcutta

గాంధీ జ్యోతిష్కులు 2588

జననకాలవివరము లేక ప్రశ్నవ్రాయకాలమైనను తెలుపవలెను. భవిష్యత్తును గురించిన 5 ప్రశ్నలకు రూ 1-0-0 పై చిత్రప్రశ్నకు 0-4-0 సం॥ ఫలము మాసవారిగ వ్రాయు 2-0-0. ఆంధ్రపత్రిక: ఈ జ్యోతిష్కుల పాండిత్యమును మనఃపూర్వకముగ వినులించుచున్నాము.

ఆంజనేయస్వామి జ్యోతిషాలయము,
తిరుత్తణి-చిత్తూరుజిల్లా.

పాలసంగంధిలేహ్యము 3351

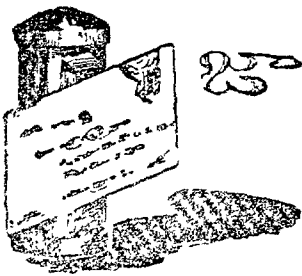
రక్తకుడికి శ్రేష్ఠమయినది. సహమేహము, మేహపాడలు, మచ్చలు యితరచర్మరోగములు మలబద్ధము, కీళ్లనొప్పులు, మొదలగునాటిని హరించును. 4 డబ్బీలు చాలును. 20 తులీ డబ్బీ రు. 1-4-0. వి. పి. ఆ. 6 1
వి. శి. పి. ఆంధ్రుకో, ఆయుర్వేదసమాజం, పెరిడేపి, నెల్లూరుజిల్లా.

మలయచందనము

నెగరోగమునకు కుతారము

పథ్యము లేదు. పిచికారితో పనిలేదు. మూడుపూ. లలో తప్పక గుణము కనబడును. ఒకడబ్బాతో న్యూఢినిర్యూల మగును. రాజకుటుంబముల నిమిత్తము కనిపెట్టబడినది. వెల డబ్బా 2-4-0. దీనినిపానము పంపనతెలుసు బొమ్మ 8-0-0 రెండును ప్యాకోంగువగైరా ఖర్చులతో 6-0-0. 2462

గంధర్వ ఫార్మాసీ రాయవరం, గోదావరిజిల్లా.

జాబ్బులు.

అప్పకవీయము దొరికియున్నది.

ఈ తేనుగుపద్యకావ్యగ్రంథము శేను వేదేరికి పొయ్యేటిదోవలో గుట్టము జట్కబండి యొక్క న పుస్తకము వాటిలో యుండినది. దానికి సాంతవారు మిస్టర్ దొరసామియని వేసియున్నది. సాంతమనిషి క్రిందకని నపై విలాసానికి వచ్చి అడిగి తీసుకొనవచ్చునని ఈయాలముగా తెలిపింపుకొని యున్నాను.

కె. ఎల్. వెంకటకృష్ణయ్య ౨౭. రంఘనాయకులు పీఠి పార్కుటవును, మదరాసు.

గోధావరి పశ్చిమ డెల్టా యింజనీయరుగారి కొక విన్నపము

నరసాపురము కాలవపై అయితంపూడివద్ద కట్టబడిన లాకులో పడవ ఎక్కువారు దిగువారు కొందరపూడివద్ద చీకటిలో లాకులోపడి యిదివర కనేకులు చనిపోయిన సంగతి తెలుసు విశేషమే. లాకులో మనుష్యులు ఎక్కగూడదని కానించి నను ప్రమాదము నశించలేదు. నాలుగు దినములక్రితము ఆలాకు కళాసు ఒకడు రాత్రివేళ ప్రమాదవశమున లాకులో పడి మరణించుట విశేషమేగాన తాముయిప్పుడయినను అనుగ్రహించి లాకుగోడలపై యనువహించు నాటించి అడ్డుముగా వైరుపెట్టు వేయించినచో యిట్టి ప్రమాదము లేకముందు జరుగనేరవు. ఈపనికి 30 రూపాయలకంటే ఎక్కువ ఖర్చుకాదుఅని విన్నవించుచున్నాను.

సత్తిరాజు సీతారామయ్య.

శ్రీ॥ శ్రీ॥ దిగుమర్తి హనుమంతరావుగారు

పినాకినీ సత్యాగ్రహోద్రేకమును, నెల్లూరు

నాసోదరులగు దిగుమర్తి హనుమంతరావుగారి మరణ వార్తని దేశమందంతటనుండియు తమతమ విచారమును సానుభూతిని తెలుపుచు వ్రాసినయుత్తరములు కుప్పలు కుప్పలుగా వచ్చుచున్నవి. మాఅన్నగారు పిన్నవయస్సులోనే తన నేవాదీక్షచేత అందరి ప్రేమాదరణముల జారగొని ధన్యతైరి. బంధువులగు మాతోబాటు పెక్కుండు దేశీయులను వారు దుఃఖ సముద్రమున ముంచిపోయిరి. ఈకష్టసమయమున మమ్మిట్లో దార్పి సానుభూతిచూపుచున్న మహోదయుల కందఱకు మదు సలియగు మాతల్లిగారిపక్షమున, మా వదిలెగారి పక్షమున నా పక్షమున కృతజ్ఞతాపదనములను ఈ పత్రికామాలయిన తెలుపుకొనుచున్నాను. అందరకు వేర్వేరుకూ తరముల వ్రాయబాల నందులకు చింతించున్నాను.

దిగుమర్తి రామస్వామిగారు,

వికాఖపట్టాము.

బాల్యవివాహములవల్ల జరుగుచున్న అనర్థములు 1921 సం॥ జనాభా లెక్క ప్రకారము జరిగిన ఘోరములు.

వయస్సు	వివాహమైన బాలికలు	వితంతువులైనబాలికలు
0-5	16791	738
5-10	14887	4332
10-15	583215	19337
వెరగ	744878	24407
వయస్సు వివాహమైనబాలురు	భార్యలుచనిపోయినబాలురు	
0-5	6158	187
5-10	24875	842
10-15	94160	2382
వెరగ	125193	3411

పైకితిగ వివాహములు జరుగుచున్నందున వివాహమైన బాలికలలో 80వ వంతు వితంతువులగును వివాహమైన బాలురలో 88 వ వంతు భార్యలు చనిపోయినవారగును అగుచున్నార. దేశోన్నతికి దేశసౌభాగ్యమునకు బాలబాలికా వివాహములు నరకట్టనగాని ఘుక్తిలే దని ఆంధ్రులు గ్రహించుట గాక.

శ. సుబ్బారావు.

గోల్కొండ పత్రిక

రమారమి ౨౦ దినములలో గోల్కొండపత్రికయనువేర తెనుగు అర్థవారపత్రిక యొకటి హైద్రాబాదునుండి ప్రకటింపబడును. ఆంధ్రజను సర్వలో ముఖాభివృద్ధికై యీ పత్రిక తన యావచ్చు క్షిణి బనియొగింపగలగు. ఈ పత్రికయందుముఖ్యముగా సాంఘిక వాఙ్మయ, వ్యవసాయక నైతిక తదితర విషయాభివృద్ధి కరములగు సంగతులు ప్రచురింపబడును ఆంధ్రదేశ మందు బ్రసిద్ధిచెందిన పండితులు మున్నగునా రీ పత్రికకున్యాయముల వ్రాయుచుందురు. పత్రికవారమునకురెండుమారులు ప్రచురింపబడును. దీనిచందా సంవత్సరమునకు 2-0-౦ రూపాయలు అర్థసంవత్సరపు చందా ౨-౧౨-౦ మాత్రమే. స్వలాభమునకై యీపత్రిక స్థాపింపబడినదికాదు. సంఘసేవయే దీని ముఖ్యోద్దేశ్యము. కావున సంఘము సర్వసౌఖ్యముల ముక్కు ప్రోత్సహింపవలయును.

చందాదారులుగా నుండగోరువా రీమార్పిసెలలోపల (వైత్ర శుక్ల ౧౫ లోపల) తమవిలాసమును విశేషముగా దెలుపవలయును. తమచందా లీదిగువ విలాసమునకుఁ బంపినసరి, తేకుండిన వి. పి. గాఁ బంపగోరినఁ బంపుచున్నాము.

రెడ్డి విద్యాలయ పసతి సురవరము ప్రతాపరెడ్డి గృహము, రెసిడెన్సీ హై } బి. పి. వి. ఎల్. డ్రాబాదుడక్కన్. } గోల్కొండపత్రికాసంపాదకుడు.

తిరుచానూరు గ్రామసంచాయతి

చంద్రగిరితాలూకాబోర్డు అధ్యక్షుడైన శ్రీయుతే పానుగంటి వెంకట్రంగానాయనింవారు, ఇప్పురమున నొక పంచాయతినీ సెలకొల్పుటకై, గత శుక్రవారము సాయంత్రము యిప్పురప్రముఖుల సభనొకటి గాంచిరి. ఈ గ్రామమున పలుకుబడిగలిగిన వారిలో ననేకులకు సభ జరుగునను విషయము తెలియనందుచే హాజరుగాకపోయి రని తెలియుచున్నది. అసభకేతెంచినవారిలో పండ్లెండుగరు నూతనసంచాయతి మెంబర్లుగ షేర్కొనబడిరి. పంచాయతి యధ్యక్షుని ఎన్నికలు యింకను రెండు లేక మూడుదినములలో జరుగు నని తెలియుచున్నది.

(ఒకవిశేషి)

ఖరోతీ త్రవ్వ వేయుట

మహమ్మదీయుల రోషము

(స్వకీయువిశేషి)

హైదరాబాదు (సింధు) మార్చి 25:- నేడు ముసల్మానుల కట్టడమును ప్రార్థనస్థలమైన ఖరోతీలను పడగొట్టినందులకు మహమ్మదీయులు అట్టుడికినట్లు రోషముతో నుడికిపోవుచున్నారు. ఊరంతయు సంచలనము గలిగినది. మాడేండ్ల క్రితము మహమ్మదీయులు అనుమతి లేకచే పురపాలక సంఘస్థలమున ఈ కట్టడములను కట్టిరి. పురపాలక సంఘమువారు అప్పటి కల్లెక్టరుకు తెలియపరుపగా మహమ్మదీయులపక్షమే చేసెను. తరువాతి పురపాలకసంఘము కోర్టులో దావా తెచ్చెను. కోర్టువారు పురపాలకసంఘపక్షమున తీర్పుచెప్పి నాటిని పడగొట్టించుటకు డిక్రీ నిచ్చిరి. నిన్న పురపాలకసంఘ ఇంజనీరు పోలీసువారి సహాయముతో పగులగొట్టబోగా అక్కడ హాజరైన మహమ్మదీయులు జిల్లా న్యాయాధిపతికి అప్పీలు చేసికొనుటకు ఒకరోజు ఆగమని కోరిరి. అట్లే ఒకరోజు ఆగిరి. న్యాయాధిపతి తన వల్లనేమియు కావని చెప్పెనట. నేడు పురపాలకాధికారులు ఆ స్థలమును పడగొట్టుటకు వైరిరి. ఆస్థలము మహమ్మదీయ నివాసములనుగ్గ నుండుటవలన తిరుగబాటు జరుగు ననుభయముచే పెద్దపొలీసు దళముతో వైరిరి. డిప్రీచూపరిం పేండ్లెండు, ఇస్పెక్టర్ క్లరు, 12 గురు కాతులు, 70 లేక 80 ఆయుధహిణులైన పోలీసు అక్కడనుండిరి. ప్రక్కనే వైదిలను తీసికొనిపోవుటకు అందుబాటులో నుండెను. నగరపు న్యాయాధిపతి సయితము అవసరముగనెడల తుపాకుల ప్రేచ్చులకు అనుజ్ఞనిచ్చుటకు ప్రక్క నయుండెను. ఆస్థలమునకు వచ్చు త్రోవలన్నియు మాసివేయబడెను. పోలీసులు రోడ్లకు కాపుకాయించుండిరి. గుంపులుగుంపులుగా జనులుకూడిరి- మహమ్మదీయులు అలాగెట్టబడినరోషవిహదములతో చూచుచుండిరి. ఏమిమైన గల్లెంతుకు జరుగలేదు. హిందువుడైన పురపాలకసంఘాధ్యక్షుడు మహమ్మదీయులు ఆస్థలమునకు ఖరీదునిచ్చెద మనుచున్నారని గాన ఖరోతీని పగులగొట్టవద్దని అనుజ్ఞ నిచ్చెను. ప్రజలలో ఆస్థ న్యాయమైనది కాదని ఖండన ప్రారంభమైనది.

గాంధీమహాత్ముని నీతిమంజరి పల్లెటూరు గ్రంథమండలి

నిడదవోలు 2677

పశ్చిమగోదావరిజిల్లా సాలీనా చందా రు 2 లు మాత్రమే. సాలీనా రూ 1200 కేజీలు. డి.మి. 1/16 నె.జా.న 2 నెలల కొరతకు ప్రమరించి తపాలాఖర్చులు మేమే భరించి పంపుము. ప్రజా సామ్యములో మత, సాంఘిక, రాజకీయ, ఆర్థిక, సైనికభావప్రచారము పెంపొందించు నుద్దేశ్యము.

ముదిగంటి జగ్గన్న శాస్త్రి బి. ఎ.
శనివారపు సుబ్బారావు

సంపాదకులు.

ప్రకృతి వైద్యశాల

రాజమహేంద్రవరం

ఇచ్చట లూయీసా సేగారి తొట్టి స్నానములు, జ్వర, డి.పి. మాక్ ఫ్రైడను మొదలగువారి ప్రకృతి సాధనములు, రంగుల వైద్యము మొదలగు వైద్యములద్వారా సమస్త వ్యాధులను సులభముగా ముగియబడును. గోదావరీ తీరమున రోగుల కనవైనచోడ యేర్పాటుచేయబడినది. రోగులకు కావలసిన సమస్త సదుపాయములు చేయబడును. రాజమహేంద్రవరమున పండ్లు మొదలగు ఆహార పదార్థములు విరివిగా దొరకగలవు. సలహాసహాయము నపేక్షించువారు యీ దిననవారికి వ్రాసికొనిన జవాబు బడయగలరు. ఉత్తరములో ఒక ఆజాడిల్ల పంపవలెను. గరిమెల్ల కోదండరామయ్య ఆనందనికేతనం రాజమహేంద్రవరం.

శ్రీ అల్లూరి సీతారామరాజు

ప్రశంస

భమిడిపాటి సత్యనారాయణగారి చే రచించబడినది.
ఆంగ్ల దినపత్రిక "హిందు" విమర్శన వింటు చేసినది:—

"గ్రంథకర్త యీ ప్రకమున ఆంధ్రదేశమునకు రాబిన్ హుడ్ (Robin Hood) వంటి యసహాయకూడిని పేరట శార్దూలమర్మముగా నిచ్చినాడు. ఆతని జాతకచక్రముగూడ సున్నది. ఒకయుద్వోగిదురాగతములచే పితూరీ యెట్లు రేగినది; బాధితులపాలిట నిలిచి పనిచేయుటకు రాజెట్లు సంసిద్ధుడయ్యెనో; తన విత్రేకములచేతను, ప్రళస్త దేశభక్తిచేతను, నిష్ఠు పాత న్యాయబుద్ధిచేతను ప్రజలతని కెట్లునురక్తులైతో; ఇంగ్లీషుభుజ్జీలశంసాగౌరవముల నాత డెట్లుసంపాదించెనో; ప్రభుత్వ మాతనిపై నెట్లు చేయవేయగలిగిరో; యాతనిపితూరీకై యాతనిప్రాణము తెట్లుపుచ్చుకొనిరో యంతయు మనకు చూపబడినది. నిజమైన సీతారామరాజు నింకను ప్రభుత్వము పట్టుకొనవలసియున్నదనియు, వారు పట్టుకొని యక్కడి యొకయుద్వోగిచే ఆనవాలు పట్టింపబడినవాడు తన ప్రియసేనానాయకునికొక మనఃపూర్వకముగా తనప్రాణముల నిచ్చివైచిన మరయొకడనియు; నాయకుడు మరియు బాగుగా తయారగు ౨౩ తపస్సుచేయుటకై యేగి సమయము వేచియున్నాడనియు గ్రంథకర్త వాదించుచున్నాడు." (శనివారము 7 వ నవంబరు 1925).

పుస్తకమువల ఆర్ధరూపాయ; పోస్టేజీ ప్రత్యేకము. వి. పి. గా 11 అంశాలకు పంపబడును.

కావలసినవారు క్రిందిచి నామాకు వ్రాయవలెను.

భమిడిపాటి సత్యనారాయణ,

2605 ఇన్నీనుపేట, రాజమహేంద్రవరము.

అచరభస్మము

శ్రీ ముక్త్యాలరాజావారి సంస్థానమున సక్రమముగా 800 పుటములు వేయబడినది. డబులిటిస్ అనే బహు మూర్తి వ్యాధిని బోగొట్టిఅందుకు తీసిపెట్టామును మాయమయ్యెను. వడిని, దగ్గును, త్తయను బోగొట్టి కథమును తెగించును. అనువాదవి శేషములచే నన్ని వ్యాధులను గురుర్చును. సహస్రపుష్పాభిరమున కంటే హెచ్చుగలుగుచున్నాను. ఉపయోగించు విధము మందుతో పంపబడును. 2126 వల తులం 1 కి రు. 10-0-0 లు.

మేనేజరు, ఆర్డర సాయనశాల,

2604 ముక్త్యాల. (కృష్ణాజిల్లా)

కృష్ణాజిల్లాబోర్డు - రైల్వేలైనులు

కృష్ణాజిల్లాబోర్డులో నున్న రైల్వే ధనము రు. 2000000 లున్న రైల్వేలకిందనే ఖర్చుపెట్టుడు.

నిడదవోలునుండి తణుకు, అత్తిలి, భీమవరం, పాలకొల్లు, నర్సాపురమును యిండియా గవర్నమెంటువారు బ్రాడుగేజీ వేయుచున్న సంగతి అందరికిన్ని తెలిసినదను.

సదరు రైల్వేవల్ల అత్తిలికి తాడేపల్లిగూడెం 12 మైళ్లు దగ్గరవారికే సౌకర్యము కలిగినది.

అత్తిలినుండి పెనుమంట్ల, మాచేరు, ఆచంటమీదుగా కోడేరుకు ఒక మీటరుగేజీగాని, లైటు రైల్వేగాని జిల్లాబోర్డు వారు రు. 1000000 లు ఖర్చుపెట్టి వేసినయెడల తణుకు తాలూకాలోని కొన్ని పెద్ద గ్రామములకును నర్సాపురం తాలూకాలోని పెద్ద గ్రామములకును అందుబాటులో నుండుటయే గాక రాజోలు, అమలాపురం తాలూకాల ప్రజలు యిమార్గముగూడా కోడేరు రేవు దాటినచుట్టుకును కొబ్బరి, పొగాకు, మిర్చి, ధాన్యము వర్తకమునకును వీలుగా నుండును.

గోదావరిజిల్లాలో ఇండియా గవర్నమెంటువారు కాకి నాడనుండి కోటిపల్లికి రైలువేయుచున్నారు. ముక్తేశ్వరం నుండి అమలాపురము మీదుగా గవ్వవరమును గోదావరిజిల్లా వారు ముందుచున్న రైలువేయవచ్చును. అందువల్ల కృష్ణా పశ్చిమగోదావరి జిల్లాలవారికి కాకినాడ వెళ్లుటకు దగ్గరత్రోవ ఏర్పడును. డెల్టామధ్యనుంచి వెళ్లుటవల్ల ప్రజలు అందుబాటులో నుండును.

కృష్ణాజిల్లాబోర్డులో నున్న మిగత రు. 1000000 ల తోను కృష్ణాజిల్లాలో బెజవాడనుండి జగ్గయ్యపేటకు మీటరు గేజీగాని రైలురైల్వే గాని వేయవచ్చును.

ప్రైవేట్ కారము రైల్వే నిర్మాణము చేసినయెడల కృష్ణా పశ్చిమగోదావరిజిల్లాల ప్రజలకు అందరికి రైల్వేలు అందుబాటులో నుండును. రైల్వేలకు అని ప్రజలునుంచి ప్రాసచేసిన సొమ్ము వృధాఖర్చుపరచక జిల్లాబోర్డులకు లాభమున్న ప్రజలకు అందరకును సౌకర్యమున్న యేర్పాటునట్లు చేయుట ముఖ్యము. యీ సంగతులు కృష్ణాజిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటుగానైన మీర్జా పురం రాజాగారితో నేను చెప్పగా యీ సొమ్ముదార్జుకు పెట్టిన 1, 2 సంవత్సరములలో ఖర్చు అవును అనిన్ని శాశ్వతముగా వుండేది ప్రజలకు బోర్డుకు వుపయోగముగా వుండే సంగతిన్ని అయివున్నదనిన్ని యిందునుగించి యొచించెద మనిన్ని చెప్పినారు. కనుక మనజిల్లా ప్రజలు తాలూకా, జిల్లా బోర్డు మొదలగు ప్రెసిడెంటున్న యీరైల్వేల నిర్మాణముగాను తగు ప్రయత్నము చేయగలంలను కోరుచున్నాను.

మన్నె సత్యనారాయణమూర్తి
తాలూకా బోర్డు మెంబరు, కొడవంచిలి.

పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా

ఆదిమాంధ్రసంఘ

తృతీయసంవత్సరోత్సవము

పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా ఆదిమాంధ్రసంఘ తృతీయ సంవత్సరోత్సవము మ. రా. రా. శ్రీ దేశోద్ధారక కాశీ నాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి అధ్యక్షత్వక్రింద ఏప్రియ ౧౭ 4 తేదీ ఆదివారము సాయంకాలము 8 గంటలకు ఏలూరు ఫ్లాండ్ హాలులో జరుపబడును.

శ్రీ దేశోద్ధారకము ఆదిమాంధ్ర గ్రంథాలయమును తెలుచెదరు. తత్సమయమున పశ్చిమగోదావరిజిల్లా ఆదిమాంధ్ర సంఘమువారు శ్రీ దేశోద్ధారకులకు సన్మానపత్రము సర్పించెదరు.

కుసుమ వెంకటరామయ్య,

రాయుడు గంగయ్య,

కార్యదర్శిలు.

భారతీపుస్తకభాండాగారము-తాడికొండ

పై భాండాగారమును దర్శించు భాగ్యము నాకు గలిగినది. పుస్తకాగారము విజయ గల పుస్తకములతో విరాజిల్లుచున్నది. కాని భవములేని కొరత స్పష్టముగ కనబడుచున్నది. ఈపుస్తకభాండాగారమునకు కార్యదర్శిగానున్న యువకుడు మిక్కిలి యుత్సాహముతోను పునాకతోను పనిచేయుట కుభూచకము పదాన్య లగు ఆంధ్రమహాజను లీ భాండాగారమునకు దోడ్పడ బ్రాధించుచున్నాను.

నడింపల్లి నరసింహారావు,

గంటూరు.

గోదావరి, కృష్ణా రహితుసోదరులకు హెచ్చరిక

రహితు జగత్తునకు ఆధారభూతుడు. రహితులేనిది లోకమే లేదు. ఎంతమంది వర్తకముచేసినా ఎంతమంది ఉద్యోగములు చేసినా, ఎంతమంది యితరవృత్తులు చేసినా రహితు పండించనిది యేమియు జరుగదు. అట్టి రహితునకు యీగోదావరిలో గౌరవ మా లోపముగా నున్నది. దరిద్రమా హెచ్చుగా నున్నది. ఆధునికపద్ధతుల ప్రకారము వ్యవసాయము చేసి హెచ్చుపంటలు పండించవలయు ననిన రహితుయొక్క ఆర్థికస్థితి చక్కబడ నలెను. రహితు హెచ్చుగా పండించిన దేశములో కాటకములు ఉండవు. ఇప్పటికే పన్నులభారముచేత క్రంగియున్న రహితులను పీల్చి పిప్పిచేయుటకో యన నెటితోమెంటు సహించుచున్నది. నూటికి రు. 18-12-0 లు హెచ్చించెదరు అని కొంచెరు, రు. 25-0-0 అని వరికొండరు ఆనుకొనుటయే గాని రహితుయొక్క స్థితిగతులు గవర్నమెంటువారికి పర్యచేసి పన్నులు హెచ్చుకట్టుటకు వీలులేదు అని రుజువుచేయు సంఘములు లేవు. మన కష్టములు సంఘములద్వారా గవర్నమెంటుకు తెలియపర్చినయెడల క్రింది వుద్వోగముల సలహాతో వారి యిష్టమునచ్చినట్లు కట్టెదరు వెనుక చింతించిన ప్రయోజనము లేదు. కనుక యీదిగువ ప్రకారము సంఘములలో ఏర్పడవలయును. 10 లేక 12 గ్రామములు కలిపి ఒక రేణిసంఘము అనిన్ని అటువంటి రేణిలు 4 లేక 5 గలది తాలూకాసంఘము అనిన్ని అట్టి తాలూకాసంఘములు కొన్నికలిపి డివిజన్సంఘము అనిన్ని యేర్పడి రేణిసంఘములవారు ప్రతిసాలున గ్రామముకు రు. 25-0-0 లేక రు. 50 0-0 గ్రామజాలనుబట్టి వసూలు చేసిన దాదాపు ప్రతిరేణికి రు. 400-0-0 అవును. (సదరుసంఘముకు ప్రతిగ్రామమునుంచి ఒక రహితును డెలిగేటుగా వుంచవచ్చును) ప్రతిరేణిలోను వసూలుఅయిన సొమ్ములో అర్ధభాగము తాలూకాసంఘముకు యిచ్చి ప్రతిరేణిసంఘమునుంచి సదరు తాలూకాసంఘముకు ఒక డెలిగేటును పంపవచ్చును. ప్రతితాలూకా సంఘమునుంచి కొంతసొమ్ము జిల్లాసంఘముకు యిచ్చిన, ఏ రు. 2000-0-0 లతోనో సదరుసంఘము వుండును. ఆప్రకారము శాశ్వతసంఘములు ఏర్పడిన రహితులకు ఎంతయో మేలుకలుగును.

ఎందువల్ల ననగా: మీరు ఒక మురుగుకాల్పు మరమ్మతు చేయవలసిన అవసరము వుంటే ఏ గ్రామానికి ఆగ్రామరహితులు గాని ఒకే రహితుగాని చెప్పిన గవర్నమెంటు శ్రద్ధతోచూడరు. ఇటువంటి పనులు మన సంఘములద్వారా తెలియపర్చిన సదరు పని త్వరలో చేయదురు. రహితుకు కావలసిన గవర్నమెంటు అవసరముఅయిన ప్రతిపనికిన్ని సదరు సంఘములే బాధ్యత వహించును. నెటితోమెంటు విషయమై ఒక్కొక్క రహితు గవర్నమెంటుకు నివేదికలు పంపిన వారు మన్నించరు. మన రహితు సంఘములుద్వారా పంపిన తప్పక విచారణ సలిపెదరు గాక డి. పి. డబ్ల్యు. వారు ఒక కాల్పుకు గీరు రెండవపంటకు యిచ్చెను అని ప్రమరపరచిన పిమ్మట దిగువ వుద్వోగమునికి లంచము ఇవ్వని హేతువుచేత సరిగా నీరు యివ్వలేదు అనుకొనుడు. అప్పుడు మన సంఘములద్వారా గవర్నమెంటుకు సదరు ఉద్యోగివిషయమై తెలియపరచిన సదరు ఉద్యోగిని గవర్నమెంటువారు దండనచేయుదురు. ఒక సబు రిజిస్ట్రారు లంచములేక రిజిస్టరు చేయను, అంటాడు అనుకొండి. అప్పుడు ఒక్కొక్కరుగా గవర్నమెంటుకు తెలియజేస్తే పల్లెకు వుద్వోగమునకు లంచము యిచ్చుట ఒక తప్పు. రుజువుచేయలేకపోతే మరియొక తప్పు. ఈ తప్పులకు జడిసి జరుగుచున్న సంగతులు వారిలో వారు అనుకొనుటయేగాని ఏమి చేయలేక వున్నారు. ఈ సంగతులు యావత్తు మనసంఘములద్వారా గవర్నమెంటుకు తెలియజేయవచ్చును. పాశ్చాత్యదేశములలో మూలకు సహితము సంఘములు వున్నవి. రహితులకు సంఘములు లేకపోవుట బహు విషాదకరము. సంఘములకు సొమ్ము జమచేయుట కష్టము అని యెంచుటకు వీలులేదు. లంచములక్రింద యిచ్చెడి ధనములో 10-వ వంతు జమచేసిన చాలును. అట్టిసంఘములే ఒకప్పుడు పరిపాలన కూడా చేయును. మనము లెజిస్లేటివు కానిననుకు ఒకప్రతినిధిని పంపించవలసిన అవసరము వుంటే మనసంఘములు క్రూటిలో ఎవరిని కోరిన వారిని పంపించగలము. ఇంగ్లాండులో పోయిన సంవత్సరము లేబరుసంఘములనుంచి వచ్చిన క్రూటినిలే రాజ్యపాలన మొనర్చిరి. కనుక మహాసోదరులారా! పైసంగతులు శ్రద్ధతో గమనించి వెంటనే అట్టి సంఘములు స్థాపించి సదరు సంఘముల ద్వారా రహితులకు సంబంధించిన కష్టములు నివారింపుకొనుటకు ప్రయత్నించుకొనుచున్నాను.

మన్నె సత్యనారాయణమూర్తి

రహితు, తాలూకాబోర్డు మెంబరు, కొడవంచిలి.

చెన్నపురి బజారుధరలు

1926-వ సం॥ మార్చి 26-వ తేది శుక్రవారము

1. ధాన్యములు

దసరాలు కా 1-కి రు 85 0 0 మొదలు 49 0 0 వరకు

రియ్యముబస్తాలు

కుసుమ తెనాలిని ,, వ 48 గలది రు 11 8 0 18 0 3

నెల్లూరిని ,, డిటా ,, 14 0 0 15 0 0

డిల్లి ,, డిటా ,, 15 0 0 16 0 0

రాగులు రా. 164 బస్తా 1-కి ,, 8 12 0 9 0 0

శువ్వలు ,, ,, 20 0 0 24 0 0

2. ధాన్యము వస్తువులు

కందులు బస్తా 1-కి ర 205 ,, 12 8 0 18 0 0

సెనగలు ,, డిటా ,, 12 8 0 18 8 0

సెనలు ,, డిటా ,, 14 0 0 15 0 0

మినుములు ,, డిటా ,, 17 0 0 18 0 0

ఉలవలు ,, ర 164 ,, 8 8 0 9 0 0

3. నూనెవస్తువులు

శువ్వలనూనె కా 1-కి ,, 150 0 0 152 0 0

సెయ్యి మ 1-కి ,, 14 0 0 25 0 0

కొండాపురంనేరు సెనగపచ్చకా 1-కి ,, 58 0 0 59 0 0

ఇతరప్రదేశము ,, ,, 54 0 0 56 0 0

నేరు సెనగనూనెగానుకా 1-కి ర 119 మునునూనె 116 0 0

అముదము కా 1-కి ,, 92-0-0 94-0-0

4. చిల్లరవస్తువులు.

చాయవకుపు కా 1-కి ,, 75 0 0 80 0 0

కూరవకుపు ,, ,, 40 0 0 42 0 0

మిరవకాయలు(గుంటూరిని)కా 1-కి ,, 115 0 0 126 0 0

గుంటూరుపాయకట్టు నీలిమందు ముసుగు 1-కి రు 45,50

కాళవా పిపాయకట్టు ,, ,, 50,55

బెల్లము కా 1-కి రు 40 0 0 60 0 5

దింతవందు కా 1-కి ,, 28 0 0 70 0 0

ఇనుము:

కట్టారకం కా 1-కి ,, 81 0 0 40 0 0

చవరం ,, 82 0 0 88 0 0

రవుండు ,, 82 0 0 88 0 0

5. లోహములు

సండి 100 తులంకం ,, 68 0 0 71 0 0

బంగారము, తులము 1-కి ,, 21 4 0 21 8 0

పవరము 1-కి ,, 18 6 0

ఇత్తడి కా 1-కి ,, 258 0 0 264 0 0

రాగి డిటా ,, 269 0 0 275 0 0

అస్కానక్కర 226 పా 1 గలది ,, 80 12 0 81 8 0

7. కూడి

బోండాపెట్టుబారవ 1-కి రు 800 0 0

కల్పాడు కూడి ,, 215 0 0

8. నూలు

పుక్కురు యేనుగ నెం 8 1/2 కెట్టె 1-కి ,, 6 0 0

కూళయేనుగ నెం 20 ,, 8 0 0

నెం 20 బెన్ని పింహం యాతె ,, 8 12 0

నెం 22 ,, ,, 8 14 0

నెం 12 1/2 బెన్ని పక్క శు ,, 7 0 0

నెం 14 1/2 ,, ,, 7 8 0

నెం 12 1/2 అల్లెన్ను ,, 6 6 0

నెం 12 1/2 పాండిచేరి ,, 6 10 0

నెం 14 1/2 ,, ,, 6 8 0

నెం 12 1/2 క్విలక్ కప్పె ,, 5 15 0

నెం 14 1/2 ,, ,, 6 2 0

నెం 10 1/2 కోయంబుత్తూరు ,, 6 2 0

నెం 12 1/2 ,, ,, 6 11 0

నెం 14 1/2 ,, ,, 6 8 0

నెం 12 1/2 గోక ,, 6 4 0

నెం 20 గోక ,, 7 12

అప్పటమైన

చ్యవనప్రాస

2426

(సుప్రసిద్ధమైన ఆయుర్వేద బోషధము) పరిశుద్ధతకు, లో పరహిత్యమునకు పూచీ యివ్వబడును.

ఈ దిగువ తెలుపబడిన వ్యాధులకు తప్పక మంచి గుణమిచ్చునట్లు పరీక్ష చే రూఢియైనది.

దగ్గ

ఉబ్బసము

పిస్తారముగా పనిచేయుట

జలుబు

శ్వాసకృచ్ఛము

ఎదుగకుండ జేయుట

రొమ్ము పడిశెము

చిక్కిపోవుట, దుర్బలత్వము

కృశింపచేయు వ్యాధులు మొదలగునవి.

కారణమును మంచి స్థితిలో నుంచును. కులభముగా జీర్ణముగును. కాలప్రసరిని సరిగా నుంచును.

మిక్కిలి బలకరమైనది. మంచి రుచికలది ఎంతధర యిచ్చినను యంతకంటెను శ్రేష్ఠమైనది దొరకదు. ఎంత వయ

స్సునం దైనను ప్రతిదినము ఉపయోగించుటకు తగిన శ్రేష్ఠమైన టానికు. కాడ్లివర్ నూనె కంటెను శ్రేష్ఠ

మైనది 20 తులము (40 దినములకు ఫలిపోవు) బోషధము.

వెల రు 2-8-0

KALPATARU AYURVEDIC WORKS,

Head Office:-94, GREY STREET, CALCUTTA.

Powell's Extract of Golden

(3421)

పవలుగారి అమోఘమైన గెనో

నెగరోగమునకు

అద్భుతమైన గుణమిచ్చును.

ఆంగ్ల ఆయుర్వేద బోషధములనుండి తయారుచేయబడినది.

నెగరోగము, మేహరోగములు, మూత్రాశయము, మూత్ర పిండములయొక్క వాపు, శుక్ల నస్థము, బలహీనము, వీపులోనొప్పి మొదలగు వాటిని ఇది నమ్మకముగా కుదుర్చునట్టి దివ్యబోషధము.

గుణము:- మూత్రాదుల గెనోను పుచ్చుకొనిన తక్షణాః ప్రవణము తప్పక నిలుచును. మరియు మూత్రసంబంధమైన చిక్కు లన్నియు మాయమగును. మూత్రమందుండు మంటకూడ తగ్గును. దానియొక్క గుణము తెలియుటకై ఒకసారి దానిని వాడవలెను.

తీక్షణమైన వ్యాధికి బుడ్డి నెం 1 ఒకటికి ధర రు. 1-4-0.

దీర్ఘవ్యాధికి బుడ్డి నెం 2 ఒకటికి ధర రు. 1-8-0.

మా దివ్యబోషధములను సుప్రసిద్ధమైన దుకాణము లన్నిటిలోను దొరకును.

మా చిత్రచిత్తపు క్యాటలాగునకై వ్రాయుడు.

ఉత్తరము లన్నియు ఆంగ్లభాషలో వ్రాయవలెను.

N. Powell & Co.,

Manufacturing Chemists,

Lamington Road, BOMBAY

S. U. Narayanachary & Co,
Choukhamba-Benares

2650

S. U. N. & CO.
BENARES CITY.

మాదగ్గర ఆస్తిరకముల పట్టుబట్టుట, రు ద్రాక్ష, బిడ్డలు ఆడదగిన సామానులు మొదలగునవి కోరికవారికి సరియైన ధరలకు వి. పి. మాలముగా పంపబడును. మంచి పట్టుబని యను 1కి రు 7 నుంచి 10 వరకు రు ద్రాక్ష 108 పుండేసరం 1-కి అణాలు 6 నుంచి రు 10 లు. 32 పూలుపున్న కంటి 1-కి అణాలు 8 నుంచి రు 10 లు గౌరీకంకరపూస 1-కి రు 8 1/2 నుంచి 25 వరకు 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 ముఖముకల పూస 1-కి రు 2 నుంచి 80 లు పొత్తి పంచెలు 7, 8 మూర 1-కి రు 7. నుంచి 12 లు పట్టు పంచెలు మూర 10, 12, 1-కి రు 14 నుంచి 15 లు బెంగుకూరు రకం చీరలు జరిపనిచేయబడినవి. 21, 15, 18 మూర మంచరకం, రు 85 నుండి రు 150 వరకు. 12, 16 మూర బనారస్ చీర 1-కి రు 25 నుంచి 150 లు చిన్న లులు ఆడదగిన ఇత్తడి సామానులు 32 ఉన్నటువంటి సెట్టె 1-కి రు 1-8-0 మర్రాకం 2-8 అన్నిటికి మెరలి రు 5-0-0 ఇంకా కావలసిన సామానులకు మా కేటలాగు ఉచితము.

యస్. యు. నారాయణాచారి కంపెనీ, చవుకంబా-కాశీ.

జీవధనరక్షణి 1267

పశువుల వ్యాధిని గుర్తించి బోషధమును తయారుచేసి

వ్యాధిని కుదుర్చుటకు దీనికి సమానగ్రంథములేరు

బోషధమిందును ప్రతిచోటను కులభముగ దొర

కును. ప్రతి యొక్కరివద్ద ఈ గ్రంథముండి తీర

వలెను. ప్రతి 1 కి ధర రు 1-4-0 వి. పి. ఖచ్చ వేరు.

జీవధనరక్షణి ఆఫీసు, గూడూరు, నెల్లూరు జిల్లా.

కవితిలక శ్రీమతి కంచనపల్లి కనకాంబా ప్రణీతము

ఉత్తమ తత్త్వమును బోధించు పవ్యకావ్యము.

గీతాశాస్త్ర సీతారామాంజనేయాదిగ్రంథముల గల సారము

పెక్కు విశేషములతో నిండియుండును.

వెల రు 2-8-0. పొట్టే 2 ప్రశ్నేకము.

వెలయువాగు ఈక్రింది చిగుసామాను వ్రాయ ఆమును.

పం. జగన్నాథరావు, 2/11 అలంగ త్రవ్వక పిసి,

2662

త్రి పి కే ను, మన్రాయి.

అమృతాంజనము

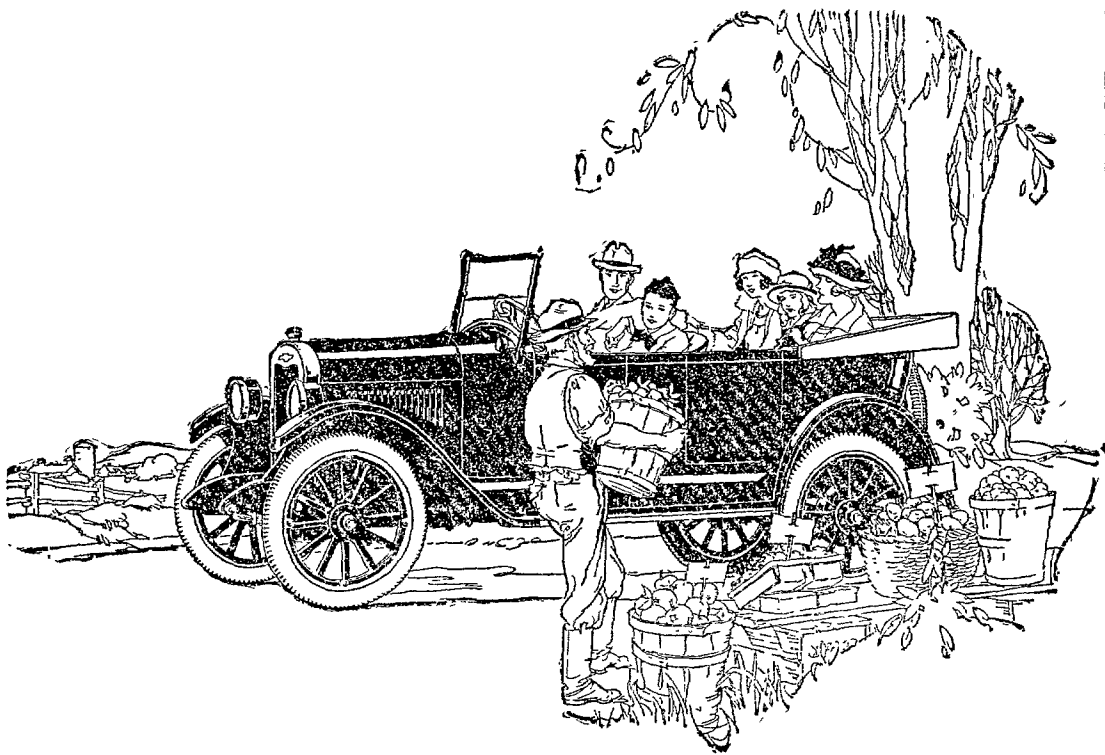
చక్కనిడబ్బితో నహా సీసా 1-కి ర్వు 0-10-0; డజన్ 1-కి ర్వు 6-4-0. ప్రతియింట నుండదగినది అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు లేక, బొంబాయి

for Economical Transportation

ప్రతివనికి చివ్రతెట్టు గలదు. దిగువ తెలుపబడిన ఐదుగురికి స్థలముగల మాడల్ ప్రజలందరిచే ఆమోదించ బడినది. ఏలననగా. ఇందులో ప్రయాణీకులు కూర్చొనుటకు ఎక్కువ స్థలముగలదు, ఇందులో సౌఖ్యము కూడ కలసియున్నది.

మీకు ఏమాడలు కావలసినను వ్రాసిన ధరలు సంతసముతో తెలుపబడును.

ధర ర్వు. 2850 నుండి గలదు మద్రాసునందు డెలివరీ.

కొనగోలుధర మితముగానుండును

దానికగు ఖర్చు మితముగా నుండును

మరల దానిని విక్రయించుట సులభము.

దక్షిణాంధ్రాకు సోల్ జిస్ట్రీయూటరులు

సింప్సన్ ఆండు కో., లిమిటెడ్

మదరాసు

ఉదకమండలం.

నాయకురాలు

(పల్నాటి వీరచరిత్ర)

2574

సిద్ధముగా నున్నది.

చరిత్రాత్మకమగు ఆరు అంకముల నాటకము. నూతనఫక్కిని వాడుకతెలుగులో రసవంతముగ వ్రాయబడినది. చక్కని పటపాటలు గలవు. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారిచే వ్రాయబడినది. కొద్ది ప్రతులు మాత్రమే అచ్చువేయబడుచున్నందున త్వరపడి దరఖాస్తు చేయుడు, మంచిజైండు. థెడర్ వైట్ కాగితములమీద చక్కగా అచ్చువేయబడినది. చిత్రపటము లున్నవి. వెల రు1-0-0 వలయువారు:—ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ, గుంటూరు అని వ్రాయవలయును.

మాన స్థోల్లాసి నీ మాత్రలు
30 మాత్రలు 0-10-0 (పది అణాలు)

వలగులభము! (పోస్తుఖర్చులు ప్రత్యేకము) గుణమధికము! శరీరములో ఉష్ణాధిక్యముచే కలిగెడి పెత్తకాకల కీమాత్రలు దివ్యామృతము. అజీర్ణము, అరుచి, అవులింతలు, అగ్నిమాంద్యము, అతిదాహము, ఎక్కిళ్లు, సర్వాంగముల యందు బలతీయము, పిక్కలు, పార్శ్వములు, శిరస్సు, వేళ్లు, అస్థులు మొదలగువానియందు గలిగెడి నొప్పలను బోగొట్టి దేహమును మంచి ఆరోగ్యమునకు దెచ్చును. ఈమాత్రలు మేహవాతనొప్పలను వెంటనే మాన్పును. ఇందు అనేక ఓషధులు చేరినవి. అనుభవముగల జైవధమగుటచేతను పరమహంసక్రియ యని చెప్పవచ్చును. ఒక్కసారి వాడిచూచిన నిజము తెలియగలదు.

చిరునామా:— (1078)

ఆయుర్వేద వైద్యనిలయం,
పోస్తు నిడుమోలు, ఎలకుర్రు, కృష్ణాజిల్లా

ఏజెంట్లు కావలెను

తలనొప్పి, యిక్ష్మయంజా, చేయి కాలు పట్టుకొనుట, పంటినొప్పి మొదలగువ్యాధులను ఒక టూణములో పోగొట్టగల ఖ్యాతిజేందిన “జామా తెలమనకు” సమముగు మందు వేరేది యు లేదు. చాల యోగ్యతాపత్రములను పొందియున్నది. బడ్డి 1-కి అణాలు 6 యిచ్చి ఉపయోగించి చూడుడు.

అమర్ చెందు, శోభాచెందు యింగ్లీషుమందులు పలసరకులు సల్పారీక్, నైట్రిక్, మొరాటిక్, ఆసిడ్లు, వ్యాపారస్థులు, నెం. 63 వైస్వనాయునివీధి, మదరాసు.